

КУЛЬТУРА

WWW.KIMPRESS.BY

ШТОТЫДНЁВАЯ ГРАМАДСКА-АСВЕТНІЦКАЯ ГАЗЕТА

ПРЭЗЕНТАЦЫЯ, ПАДОБНАЯ НА ФЕЕРВЕРК

9 кастрычніка — Дзень работнікаў культуры

Пад час урачыстасцей, прымеркаваных да Дня работнікаў культуры, у сталічным Доме кіно адбыліся не толькі ўганараванне лепшых з лепшых сферы, але і выстаўка-прэзентацыя праектаў, што ініцыююцца, падтрымліваюцца і ўвасабляюцца Міністэрствам культуры Рэспублікі Беларусь. Як своеасаблівыя візітныя карткі сучаснай культурнай прасторы краіны ўвайшлі яны і ў наш традыцыйны віншавальны букет з нагоды свята, а таксама ў матэрыялы гэтага нумара "К".

Традыцыі “Залатога шлягера”

Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь Аляксандр Лукашэнка накіраваў віншаванне ўдзельнікам XII Міжнароднага музычнага фестывалю “Залаты шлягер”, які адкрыўся на гэтым тыдні ў Магілёве.

Як паведамляе Прэс-служба Кіраўніка дзяржавы, Аляксандр Лукашэнка падкрэсліў, што “Залаты шлягер” ператварыўся ў адну з буйных культурных акцый, якія традыцыйна праводзяцца на беларускай зямлі.

Як адзначыў Прэзідэнт, галоўнай мэтай фестывалю з’яўляецца папулярызацыя найлепшых узораў песеннага мастацтва.

“За час свайго існавання “Залаты шлягер” набыў вядомасць і заваяваў заслужаны аўтарытэт. Дзякуючы фестывалю мы маем унікальную магчымасць па-

чуць незабыўныя творы мінулых гадоў у выкананні праслаўленых майстроў сцэны”, — адзначаецца, у прыватнасці, у віншаванні.

Беларускі Лідар выказаў перакананне, што і ў бягучым годзе гэты культурны форум парадуе глядачоў яркімі адкрыццямі і цікавымі сустрэчамі з любімымі артыстамі.

Аляксандр Лукашэнка пажадаў удзельнікам фестывалю моцнага здароўя, творчага натхнення, маляўнічых уражанняў, шчасця і добра.

Тыдзень “Лістапада”

З 5 па 12 лістапада Беларусь васьмнадцаты раз будзе вітаць Мінскі міжнародны кінафестываль “Лістапад”.

Стаўшы “паўналетнім”, “Лістапад” набыў новую “сям’ю”: у бягучым годзе кінафорум праводзіць Цэнтр візуальных і выканаўчых мастацтваў. “У нас ужо ўсё гатова да сустрэчы з гасцямі, удзельнікамі і глядачамі. Гэтымі днямі адбываюцца апошнія ўдасканаленні, удакладняюцца некаторыя арганізацыйныя моманты. Ужо ў сярэдзіне кастрычніка мы будзем гатовы падрабязна распавесці прыхіль-

нікам мінскага кінафоруму аб усіх праграмах і мерапрыемствах фестывальнага тыдня”, — паведаміў карэспандэнту “К” дырэктар праграмы ігравага кіно Ігар Сукманаў.

На сённяшні дзень, нагадаем, дакладна вядома, што адным з адметных праектаў стане мінская сесія Міжнароднай адукацыйнай праграмы “Драгон Форум”. А ў дзень адкрыцця “Лістапада” стартуе і яго малодшы брат — конкурс фільмаў для дзяцей і юнацтва “Лістападзік”. Селекцыйная камісія адабрала ў афіцыйную праграму прызёраў і ўдзельнікаў прэстыжных дзіцячых міжнародных фестываляў.

Пад покрывам Пакроваў

Сёння ў сталічным Палацы мастацтва адкрываецца VIII Духоўна-асветніцкая выстаўка “Пакроўскі кірмаш”.

Наведвальнікаў “Пакроўскага кірмашу” чакае насычаная праграма. Цягам васьмі дзён яны змогуць азнаёміцца з выстаўкай карцін Уладзіміра Чарнышова, Асацыяцыі глухих мастакоў “Арта”, іканапіснай і залаташвейнай майстэрняў барысаўскага прыхода храма Дзмітрыя Данскога, фатаграфій “Божы свет” Сяргея Міхайлава.

Аматарам дакументальнага кіно ў канферэнц-зале будзе прапанаваны прагляд ст-

жак, якія маюць галоўныя ўзнагароды найбуйнейшых праваслаўных кінафестываляў.

Захавана і традыцыя правядзення дабрачынных праектаў. Культурна-адукацыйнага форуму стане ўзнагароджанне шматдзетных маці ордэнам прападобнай Ефрасінні Полацкай, якое адбудзецца напярэдадні свята Пакроваў Прасвятой Багародзіцы — 13 кастрычніка.

Акурат на Пакровы два дзесяцігоддзі таму нарадзілася газета “Культура”. Пра шлях і здабыткі нашага выдання мы абавязкова згадаем у наступным нумары, які выйдзе 15 кастрычніка.

Аб’ява*

Нацыянальны акадэмічны Вялікі тэатр оперы і балета Рэспублікі Беларусь

аб’яўляе конкурс на замяшчэнне вакантных пасадаў у трупе аркестра

У групе 1-х скрыпак:

— артыст аркестра вядучы майстар сцэны (3-е месца) — 1 стаўка;

— артыст аркестра 1-й катэгорыі — 1 стаўка;

У групе віяланчэлей:

— артыст аркестра 1-й катэгорыі — 1 стаўка;

У групе арфаў:

— артыст аркестра вышэйшай катэгорыі — 1 стаўка;

У групе кларнетаў:

— артыст аркестра вышэйшай катэгорыі (рэгуляр групы) — 1 стаўка;

У групе фаготаў:

— артыст аркестра вядучы майстар сцэны (2-і саліст) — 1 стаўка;

У групе тромбонаў:

— артыст аркестра вядучы майстар сцэны (2-і саліст) — 1 стаўка;

— артыст аркестра 1-й катэгорыі (рэгуляр 2-га і бас. тромбона) —

1 стаўка;

У групе ўдарных інструментаў:

— артыст аркестра 1-й катэгорыі — 1 стаўка.

Да ўдзелу ў конкурсе дапускаюцца асобы, якія маюць вышэйшую або незакончаную вышэйшую спецыяльную музычную адукацыю.

Конкурс адбудзецца з 12 па 14 лістапада 2011 г. у памяшканні НАВТ оперы і балета Рэспублікі Беларусь. Пачатак конкурснага праслухоўвання — у 10.00.

Дакументы прымаюцца да 5 лістапада 2011 г. па адрасе: г. Мінск, пл. Парыжскай Камуны, 1, Нацыянальны акадэмічны Вялікі тэатр оперы і балета Рэспублікі Беларусь (7 пад’езд, каб. 433).

Да заявы неабходна прыкласці:

— копію дакумента аб спецыяльнай адукацыі;

— даведку з месца працы або навучання;

— пашпартныя даныя, адрас месца жыхарства, кантактны тэлефон.

Даведкі па тэлефонах: гар.: 335-44-43, МТС: (8-029) 752-39-71, Velcom: (8-029) 181-61-46.

Конкурсная праграма размешчана на сайце www.belarusopera.by.

7 кастрычніка ў сталічным Доме кіно прайшлі ўрачыстасці з нагоды Дня работнікаў культуры. Гэтае свята, як і штогод, адбывалася ў шыкоўным акасамітным атачэнні залатой восені. Святочны настрой стварала і выстаўка-прэзентацыя праектаў, якія ўвасабляюцца Міністэрствам культуры Беларусі.

На пасяджэнні быў зачытаны прывітальны адрас Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь, падпісаны віцэ-прэм’ерам Анатолям Тозікам. “Ваши прафесійныя дасягненні садзейнічаюць адраджэнню духоўнай спадчыны, цвярдджэнню культурнай самабытнасці народа, умацаванню аўтарытэту Беларусі ў сусветнай супольнасці”, — зазначаецца, у прыватнасці, у адрасе.

Паважаныя сябры!

Сардэчна віншую вас з прафесійным святам — Днём работнікаў культуры!

Наша краіна па праве ганарыцца разнастайнасцю і самабытнасцю культурнай прасторы. Сёння развіццё культуры з’яўляецца адным з прыярытэтаў дзяржаўнай палітыкі.

Дзякуючы вашай паўсядзённай працы захоўваюцца і прымнажаюцца духоўныя багацці і традыцыі нашага грамадства. Вопыт, веды і талент работнікаў культуры забяспечваюць надзейную сувязь паміж пакаленнямі і садзейнічаюць развіццю новых магчымасцей для культурнага дыялога.

Ваш паўсядзённы ўклад у захаванне культурнай спадчыны, развіццё народнай творчасці, узбагачэнне мастацкага здабытку нашай краіны сапраўды неацэнны, заслужанае прызнання і пашаны.

Асабліваю падзяку выказваю ветэранам культуры за бязмежную адданасць сваёй справе, за славу, якую яны прынеслі роднай краіне.

“...Ніколі не аддзяляць сябе ад культуры і самаахвярна ствараць яе, якія б перашкоды ні ўставалі на шляху...” — менавіта словамі Уладзіміра Караткевіча можна выказаць саму сутнасць працы работнікаў нашай сферы. І “трывожнае сэрца”, пра якое пісаў Максім Багдановіч, — гэта таксама адна з характарыстык работніка культуры — таленавітага, крэатыўнага, ашчаднага захавальніка спадчыны нашай зямлі і заўжды адкрытага да новага высокага прафесіянала.

Паважаныя работнікі культуры, жадаю вам моцнага здароўя, шчасця і далейшых поспехаў у прафесійнай дзейнасці.

З удзячнасцю і вялікай павагай — міністр культуры Павел ЛАТУШКА

Загадам міністра культуры Рэспублікі Беларусь ад 3 кастрычніка 2011 года за шматгадовую плённую працу — значны ўклад у справу адраджэння і захавання культуры Беларусі — і ў сувязі са святкаваннем Дня работнікаў культуры была ўзнагароджана вялікая група прафесіяналаў сферы.

Нагрудным знакам Міністэрства культуры краіны “За ўклад у развіццё культуры Беларусі” ўзнагароджаны:

БАЎКАЛАВА Таццяна Леанідаўна — артыстка вышэйшай катэгорыі дзяржаўнай установы “Нацыянальны акадэмічны драматычны тэатр імя М.Горкага”;

ГОЛІКАВА Ларыса Фёдарэўна — начальнік аддзела менеджменту якасці адукацыі ўстановы адукацыі “Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў”;

ГРОМАЎ Валерый Уладзіміравіч — настаўнік дзіцячай му-

зычнай школы № 1 імя Л.П. Александровскай г. Мінска;

ЖЫХ Часлаў Альфонсавіч — настаўнік — кіраўнік узорнага ансамбля народнай музыкі “Гулянок” Сморгонскай дзіцячай школы мастацтваў імя М.К. Агінскага аддзела культуры Сморгонскага райвыканкама;

КАПІЛЬСКАЯ Таісія Віктараўна — начальнік аддзела мастацтвазнаўчай-экспертаў па перамяшчэнні культурных каштоўнасцей праз мытную мяжу Рэспублікі Беларусь у працэсе гісторыка-культурнай спадчыны і рэстаўрацыі Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь;

КАРАНЕВІЧ Святлана Іванаўна — мастацкі кіраўнік установы “Рэспубліканскі палац культуры ветэранаў” г. Мінска;

КАУРЫГА Вольга Уладзіміраўна — начальнік аддзела культуры Гарадоцкага раённага выканаўчага камітэта Віцебскай вобласці;

КЛЫГА Людміла Аляксандраўна — намеснік старшыні Глускага раённага выканаўчага камітэта Магілёўскай вобласці;

КУЗНЯЦОВА Наталля Барысаўна — дырэктар УВКП

“Цэнтр па рэстаўрацыі” Магілёўскай вобласці;

МАРКАВЕЦ Рыгор Васільевіч — дырэктар дзяржаўнай установы культуры “Гродзенскі абласны драматычны тэатр”;

ПАЎЛЮКОВІЧ Тамара Іванаўна — першы намеснік начальніка ўпраўлення культуры Брэсцкага аблвыканкама;

СНІТКО Аляксандр Васільевіч — артыст хору вышэйшай катэгорыі дзяржаўнай установы “Нацыянальны акадэмічны народны хор Рэспублікі Беларусь імя Г.І. Цітовіча”;

ШУРАКОВА Валянціна Леанідаўна — дырэктар дзяржаўнай установы “Капыльскі раённы краязнаўчы музей” Мінскай вобласці;

ШУСЦЯРНЯК Тамара Яфірэўна — дэкан факультэта павышэння кваліфікацыі і перападрыхтоўкі кадраў установы адукацыі “Беларуская дзяржаўная акадэмія мастацтваў”.

Ганаровай граматай Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь ўзнагароджаны:

АНТОНЕНКА Вольга Віталіеўна — першы намеснік начальніка ўпраўлення культуры Гомельскага аблвыканкама;

Міністр культуры Рэспублікі Беларусь Павел Латушка (справа) і дырэктар Гомельскага дзяржаўнага цырка Якаў Лабовіч.

частых фраз, што чулі нашы карэспандэнты, стала наступная: “Я наведваю святкаванні ў сталіцы ўжо не першы год! А вы?” Зрэшты, усё заканамерна: урачыстасці з нагоды Дня работнікаў культуры — сапраўды сустрэча лепшых з лепшых.

Унурыўшыся ў атмасферу прафесіяналізму і абмену вопытам (на дзіва, нават у падобнай абстаноўцы работнікі культуры працягвалі працаваць!), нашы карэспандэнты папрасілі падзяліцца прадстаўнікоў дэлегацыі сваім настроем, а самае важнае — здзейсненымі і будучымі праектамі.

— Віншую работнікаў культуры вобласці і ўсёй краіны з надыходзячым святам! — пачаў начальнік ўпраўлення культуры Гродзенскага аблвыканкама Аляксандр Вярсоцкі. — І гэтае віншаванне — ад шчырага сэрца, бо зроблена, сапраўды, вельмі шмат. Адным з галоўных нашых творчых набыткаў бягучага года, як лічу, з’яўляецца тое, што Гродзенскі абласны драматычны тэатр атрымаў званне “Заслужаны калектыў Рэспублікі Беларусь”. Не меншым дасягненнем з’яўляецца і ўзнаўленне гістарычных помнікаў, якімі спрадвек славіцца Гродзеншчына. Змяняецца аблічча радзімы Міхала Клеафаса Агінскага — Залесе. Пад пільнай нашай увагай — і Навагрудак. Налета маем намер заняцца кансервацыяй Гальшанскага і Крэўскага замкаў.

БАРАДЗЕЙКА Алена Іванаўна — дырэктар Дома рамёстваў аддзела культуры Лепельскага раённага выканаўчага камітэта Віцебскай вобласці;

КШЫВІЦКАЯ Часлава Іосіфаўна — галоўны бухгалтар установы адукацыі “Маладзечанскі дзяржаўны музычны каледж імя М.К. Агінскага” Мінскай вобласці;

САВІН Валерый Сямёнавіч — выкладчык установы адукацыі “Мінскі дзяржаўны музычны каледж імя М.І. Глінкі”;

Граматай Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь ўзнагароджаны:

АЗАРОНАК Сяргей Іванавіч — дырэктар установы “Беларускі дзяржаўны музей гісторыі Вялікай Айчыннай вайны”;

АСОКІН Юрый Мікалаевіч — начальнік цэха дэкаратыўна-тэхнічных збудаванняў РУП “Нацыянальная кінастудыя “Беларусьфільм”;

БАГАВАРАВА Вольга Сяргеёўна — начальнік аддзела рэпертуарнага планавання і прагназавання УП “Кінавідэапракат” Мінскага аблвыканкама;

сабраў прафесіяналаў

У сталіцы ўчора адбыліся ўрачыстасці з нагоды свята работнікаў культуры

— Канешне, ва ўсіх свае прыярытэты, але для нас, скажам, важным было за гады рэалізацыі Дзяржпраграмы адраджэння і развіцця сла забяспечыць камплектаванне і пераабсталяванне ўстановаў, — кажа дырэктар Магілёўскай абласной бібліятэкі Ілона Сарокіна. — У выніку камп'ютарызаваны ўсе 203 бібліятэкі, чытачоў глыбінкі абслугоўваюць 16 бібліообусяў, дзейнічае два дзясяткі цэнтраў прававой інфармацыі... Летась правялі конкурс “Інтэрактыўны свет для кожнага”, скіраваны на тое, каб усе нашы супрацоўнікі ўпэўненыя валодалі камп'ютарнай тэхнікай. Сёлета ж, згодна з Дзяржаўнай праграмай “Культура Беларусі” на 2011 — 2015 гады, мы працягваем удасканаленне бібліятэчнай справы.

— На мой погляд, — дадае Алена Барадзейка, дырэктар Лепельскага раённага дома рамёстваў, — вынік нашай дзейнасці — неблагі. Дзве ткачыкі — Ніна Кудзіна і Наталля Петухова — сталі народнымі майстрамі Беларусі. Маштабна прайшоў традыцыйны рэгіянальны конкурс “Матчыны кросны”, арганізатарам якога з’яўляецца наш Дом рамёстваў. У ім бралі ўдзел не толькі нашы ткачыкі, але і майстрыхі з сямі раёнаў Віцебшчыны. Значыць, аўтарэтат нашай установы — расце.

БУДКЕВІЧ Вадзім Сяргеевіч — дырэктар установы адукацыі “Гродзенскі дзяржаўны каледж мастацтваў”;

БЯЛЯЕЎ Генадзь Мікалаевіч — дырэктар ААТ “Віцебск-Белпрамкультура”;

ВЯРЫЦКАЯ Таццяна Мечыславаўна — галоўны кантралёр-рэвізор кантрольна-рэвізыйнага аддзела Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь;

ДУБОЙСКАЯ Алена Мікалаеўна — дырэктар арганізацыйна-метадычнага цэнтра аддзела культуры Столінскага раённага выканаўчага камітэта Брэсцкай вобласці;

ЖДАНОВІЧ Ганна Аляксандраўна — намеснік дырэктара Бярэзінскага раённага дома культуры Мінскай вобласці;

ЖУК Аляксандр Арсеніевіч — галоўны інжынер КУП “Брэстблкінавідэапракат”;

КАРКОЗАВА Кацярына Іваннаўна — начальнік аддзела культуры Чэрыкаўскага раённага выканаўчага камітэта Магілёўскай вобласці;

МАЛІНОЎСКІ Юрый Іванавіч — намеснік дырэктара прыватнага прадпрыемства па аказанні паслуг “НЕФ-ПРАЕКТ”;

— Так, была ў нас сёлета цікавая падзея! — дзеліцца святочным настроем намеснік дырэктара Бярэзінскага раённага дома культуры Ганна Ждановіч. — Зладзілі з’ездзілі ўсіх турыстычных клубаў раёна ў вёсцы Чыжаха — там, дзе ўстаноўлены знак “Цэнтр Еўропы”. Плануем праводзіць падобнае мерапрыемства штогод. Карыстаючыся нагодай, хачу павіншаваць работнікаў сферы культуры са святам і пажадаць ім усяго найлепшага!

— Калі казаць пра нашу самую значную сёлетнюю акцыю, дык гэта традыцыйны Дзень птушак, які мы ладзім цягам васьмі гадоў. Мерапрыемства праходзіць сумесна з абласным камітэтам прыродных рэсурсаў і Міністэрствам па надзвычайных сітуацыях Рэспублікі Беларусь. Цягам акцыі праводзім у музеі шматлікія конкурсы, гульні на экалагічную тэматыку, арганізуем шматлікія выстаўкі, прысвечаныя прыродзе... А ўсіх пераможцаў конкурсу пасля вязём на экскурсію ў Белавежскую пушчу, — дадае яшчэ адзін шрых да панарамы святочнага дня загадчык сектара “Прырода і экалогія” Брэсцкага абласнога краязнаўчага музея Наталля Мурыгіна.

НАПІБІНА Наталля Іваннаўна — галоўны спецыяліст аддзела міжнародных сувязей Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь;

РАДКАВЕЦ Ірына Міхайлаўна — загадчык Палаца культуры РУВП “Граніт” г. Мікашэвічы Брэсцкай вобласці;

СУРЭНкіНА Ніна Яўгенаўна — дырэктар дзяржаўнай установы адукацыі “Магілёўская дзіцячая школа мастацтваў № 1”;

ШАТРОВА Кацярына Ігарнаўна — артыстка вышэйшай катэгорыі дзяржаўнай установы “Нацыянальны акадэмічны драматычны тэатр імя М.Горкага”;

ШОДА Таццяна Аляксандраўна — галоўны захавальнік фондаў музея дзяржаўнай гісторыка-культурнай установы “Гомельскі палацава-паркавы ансамбль”;

ФІЛІМОНЕНКА Жанна Віктараўна — выкладчык Рэчыцкай дзяржаўнай школы мастацтваў Гомельскай вобласці.

Падзяка міністра культуры Рэспублікі Беларусь аб’яўлена:
ВАЛЫНЕЦ Ірына Уладзіміраўна — галоўнаму спецыялісту ўпраўлення культуры Віцебскага абласнога выканаўчага камітэта;

Не маглі не пацікавіцца планами на самы бліжэйшы час і ў начальніка аддзела культуры Гомельскага гарвыканкама Кацярыны Дзегцяровай. Пагатоў, менавіта праект “Гомель — Культурная сталіца Беларусі і Садружнасці” прэзентаваўся з нагоды свята.

— Нядаўна ў Гомелі з поспехам прайшлі Дні культуры Венесуэлы, а крыху раней у нас пабывалі калектывы з Расіі і Грузіі. Бліжэйшым часам чакаем творчыя дэлегацыі з Малдовы і Казахстана. Карацей, штодня ў нас — вялікі аб’ём мерапрыемстваў, насычаная праграма, пастаянныя сустрэчы з незвычайнымі творцамі. Таму і мне, і работнікам сферы культуры Гомеля вельмі падабаецца працаваць над рэалізацыяй новых праектаў. Ад сваёй працы мы атрымліваем сапраўднае творчае задавальненне. Карыстаючыся выпадкам, шчыра віншую калег са святам!

А вось у вядучага майстра сцэны Нацыянальнага акадэмічнага драматычнага тэатра імя Максіма Горкага Таццяны Баўкалавай планы на Дзень работнікаў культуры змяніліся літаральна на нашых вачах:

— Патэлефанавалі, і вось збіраюся на здымачную пляцоўку! А свята, — усміхнулася наша суразмоўца, — павінна быць не адзін раз на год, а куды часцей. Калі ж сур’ёзна, дык артыстам дый усім дзеячам культуры вельмі важна ведаць, што іхняя праца не пакідае людзей абыякавымі, важна адчуваць рэакцыю

ГОЛАСАВАЙ Наталлі Уладзіміраўна — вядучаю архітэктару ААТ “Праектрэстаўрацыя”;

ДРАЗДОВУ Міхаілу Аляксеевічу — галоўнаму спецыялісту ўпраўлення рэгістрацыі і класіфікацыі кінавідазапрадукцыі Дэпартаменту па кінематаграфіі Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь;

КАВАЛЕНКА Лілія Васільеўна — загадчык філіяла салона-магазіна народных промыслаў “Фэст” Віцебскай вобласці;

КЕДАЛУ Віктару Аркадзевічу — артысту-вакалісту камерна-інструментальнага ансамбля дзяржаўнай установы “Беларускі дзяржаўны заслужаны харэаграфічны ансамбль “Харошкі”;

КУЛЕЦКАЙ Марыі Мікалаеўна — кіраўніку класа народнай творчасці Пружанскага ГПК Брэсцкай вобласці;

ЛОЕЧКУ Сяргею Казіміравічу — дырэктару Барысаўскага філіяла КУП “Мінаблкінавідэапракат”;

МУРЫГІНАЙ Наталлі Анатольеўна — загадчыку сектара прыроды і экалогіі ўстановы культуры “Брэсцкі абласны краязнаўчы музей”;

МЫСПІЎЦАВУ Аляксею Ягоравічу — лепшыку архітэктурных дэталей 5-га разраду ААТ “Белрэстаўрацыя”;

МЯТЛУШКА Таісіі Сцяпанавічы — начальніку каштарыснага аддзела ААТ “Праектрэстаўрацыя”;

ОБРАЗАВАЙ Аляксеевічу Вячаславаўна — загадчыку аддзела па культурна-масавай рабоце культуры на-забавальнага РДУП “Культурна-адукацыйнага трэктарнага заводу”;

РАЗАНАВУ Сяргею Васільевічу — галоўнаму спецыялісту па ахове гісторыка-культурнай спадчыны ўпраўлення культуры Гомельскага аблвыканкама;

РАЖКОВАЙ Людміле Леанідаўна — дацэнту кафедры беларускай народна-песеннай творчасці ўстановы адукацыі “Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў”;

СЕМЯНКАВАЙ Валянціне Уладзіміраўна — настаўніку ДМШ № 18 г. Мінска;

СТЭЛЬМАХУ Дзмітрыю Георгіевічу — выкладчыку ўстановы адукацыі “Мінскі дзяржаўны каледж мастацтваў”;

СУШЧЭНЯ Таццяне Міхаілаўна — артыстцы камерна-

інструментальнага ансамбля вышэйшай катэгорыі Беларускага дзяржаўнага ансамбля народнай музыкі “Свята” ўстановы “Беларуская дзяржаўная ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга філармонія”;

СУРМАН Таццяне Віктараўна — загадчыку Дома культуры ВРУП “Крынаўцэментнашыфер” г. Крычава Магілёўскай вобласці;

СЯРГЕЕНКУ Сяргею Уладзіміравічу — артысту вышэйшай катэгорыі ўстановы культуры “Магілёўскі абласны тэатр лялек”;

ХАНЬКУ Аляксандру Дзмітрыевічу — вытворцу работ ААТ “Белрэстаўрацыя”;

ХАЦЕШАВАЙ Галіне Аляксандраўна — кансультанту аддзела навуковых устаноў і працы з творчай моладдзю Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь;

ХМЯЛЁўСКАЙ Любові Аляксееўна — метадысту вышэйшай катэгорыі аддзела міжнародных сувязей установы адукацыі “Беларуская дзяржаўная акадэмія музыкі”;

ЦІМОШЫНАЙ Вользе Браніславаўна — загадчыку навукова-метадычнага аддзела ўстановы культуры “Гродзенскі дзяржаўны гісторыка-археалагічны музей”.

Паважаныя сябры!

Ад імя дэпутатаў Палаты прадстаўнікоў — членаў Пастаяннай камісіі па адукацыі, культуры, навуцы і навукова-тэхнічным прагрэсе цёпла і шчыра віншую вас з прафесійным святам — Днём работнікаў культуры.

З гэтай нагоды дазвольце выказаць словы ўдзячнасці кожнаму, хто сваім талентам і карпатлівай працай сцвярджае спрадвечныя духоўныя каштоўнасці, прывівае прагу творчасці і любоў да мастацтва, захоўвае пераемнасць нацыянальных традыцый, спрыяе гарманічнаму развіццю беларускага грамадства.

Няхай вашы творчыя дасягненні заўсёды знаходзяць гарачы водгук у сэрцах людзей, заахвочваюць іх да стваральнай дзейнасці і служаць маладым пакаленням невычэрпнай крыніцай спазнання свету.

Ад усяго сэрца жадаю вам моцнага здароўя, шчасця, дабрабыту і новых творчых поспехаў на карысць роднай Бацькаўшчыны.

Уладзімір ЗДАНОВІЧ, старшыня камісіі

Паважаныя сябры і калегі!

Прыміце шчырыя віншаванні з Днём работнікаў культуры! Гэтае свята па праве лічаць сваім тым, хто служыць справе захавання і развіцця багатай і самабытнай культуры Беларусі. А служэнне Яе Вялікасці Культуры — сапраўды святое справа. Менавіта Культура з’яўляецца душой, гордасцю і славай беларускага народа, аб’ядноўвае і ўзвышае нас, застаецца адвечнай каштоўнасцю.

Дзякуй вам за гэтае служэнне, талент, падзвіжніцтва, нязменнае імкненне да гармоніі і прыгажосці.

Асабліва ўдзячнасць тым, чый актыўны ўдзел у справах нашага прафсаюза са-дзейнічае абароне законных інтарэсаў і правоў работнікаў культуры, дае магчымасць быць побач з імі як у радасці, так і ў складаных жыццёвых сітуацыях.

Поспехаў і удачы вам у прафесійных і грамадскіх справах! Няхай у поўнай меры рэалізуюцца творчыя задумы і кожны з вашых талентаў, што накіраваны на дабро і стварэнне!

Даўгаалецкі, моцнага здароўя, шчасця, дабрабыту вам, вашым родным і блізкім!

Старшыня Цэнтральнага камітэта Беларускага прафсаюза работнікаў культуры Наталля АЎДЗЕЕВА

грамадства, бо тут вельмі шмат робіцца на энтузіязме. За апошні час вялізнае задавальненне атрымала, агучваючы на тэлебачанні “Рамэа і Джульету” Дзэфірэлі. Дакрануцца да гэтай стужкі — сапраўдны гонар для артыста. Здымаюся ў некалькіх серыялах... Калі артыст запатрабаваны — шчаслівей за яго няма!

Мы назіралі за глядзельнай залай Дома кіно пад час віншаванняў і ўзнагароджанняў,

бачылі шчырыя ўсмешкі і радасць, чулі няма-ла добрых слоў. І, паверце, пабываўшы ўжо не на адным свяце работнікаў сферы культуры, падумалі: гэты дзень даўно ўжо выйшаў за рамкі выключна прафесійнага — ён стаў амаль сямейным: нагодай сабрацца разам, усёй вялікай сям’ёй.

На здымках: кулуары Дома кіно. Фота Юрыя ІВАНОВА

Ганаровай граматай Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь ўзнагароджаны:

МАЗНІКАВА Людміла Іваннаўна — дырэктар Слуцкага ГДК;
ШАМШЭНЯ Мікалай Іванавіч — дырэктар установы “Гомельскі абласны цэнтр народнай творчасці”.

Граматай Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь ўзнагароджаны:

БЫКАВА Аліна Віктараўна — выкладчык установы адукацыі “Віцебскі дзяржаўны музычны каледж імя І.І. Салерцінскага”;

ГОЛУБЕВА Наталля Піліпаўна — выкладчык установы адукацыі “Магілёўскі дзяржаўны бібліятэчны каледж імя А.С. Пушкіна”;

ЛАПІЦКАЯ Алена Талімонаўна — дырэктар ДМШ г. Гомеля;

ПАГАРЭЛАВА Лідзія Юр’еўна — выкладчык установы адукацыі “Мінскі дзяржаўны музычны каледж імя М.І. Глінкі”;

ШКУРСКІ Валерыі Пятровіч — дырэктар Заслаўскай дзіцячай школы мастацтваў.

Ганаровай граматай Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь ўзнагароджаны:

РУСАКЕВІЧ Валянціна Францаўна — кіраўнік народнага літаратурна-мастацкага аб’яднання “Руць” Валожынскага РЦК Мінскай вобласці;

ЖДАНОВІЧ Павел Леанідавіч — дырэктар установы “Гомельскі абласны музей ваеннай славы”;

САЛАДУХІН Аляксей Міхайлавіч — дырэктар установы адукацыі “Гродзенскі дзяржаўны музычны каледж”;

ХМЯЛЁўКІ Алег Фёдаравіч — дырэктар установы культуры “Магілёўскі абласны метадычны цэнтр народнай творчасці і культурна-асветніцкай работы”.

Музей — установа ўжо па вызначэнні кансерватыўная, але мала хто сумняваецца ў тым, што без дасягненняў навукова-тэхнічнага прагрэсу ёй сёння не абыйсцяся. Хаця б нават у той самай справе кансервацыі.

Навукова-практычны семінар “Актуальныя праблемы кансервацыі і рэстаўрацыі музейных прадметаў”, праведзены Інстытутам культуры Беларусі 30 верасня, сабраў каля сотні спецыялістаў, якія прадстаўлялі не толькі “брэндавыя” рэспубліканскія музеі, але і невялічкія раённыя (агулам — 65 устаноў). Усе прысутныя здолелі пераканацца, што “ноу-хаў” ў музейнай сферы для іх не проста карысныя — неабходныя! Яны з’яўляюцца панацеяй не толькі ад шалю і плесні, але і ад іншых “паразітаў” — тых, хто выкарыстоўвае чужую славу, ствараючы падробкі пад творы вядомых мастакоў.

Зрэшты, семінар не толькі прадэманстравалі высокі ўзровень айчынных музейных тэхналогій, але і засведчыў істотную праблему: скарыстацца “праснутымі” напрацоўкамі ў поўнай меры могуць пакуль далёка не ўсе тры ўстановы, якім яны патрэбны. У тым ліку — і з прычыны “нераскранаасці” гэтых “ноу-хаў” ў музейных колах. Карэспандэнт “К” паспрабаваў намацаць тыя болевыя кропкі, якія сёння непакояць прафесіяналаў-музейшчыкаў, і разабрацца, чаму прагрэсіўныя тэхналогіі не заўсёды паўнаватасна ўліваюцца ў паўсядзённую практыку.

агляд музейных прадметаў, які павінен ажыццяўляць захавальнік фондаў або рэстаўратар, асабліва ў цёплую пару года. Пік небяспекі выпадае на май — чэрвень. У гэтыя месяцы Галіна Гайдукіна рэкамендуе праводзіць агляд штодзённа. Пільную ўвагу належыць надаваць новым экспанатам, якія часам трапляюць у фонды непасрэдна з бабульчых гарышчаў.

— Нельга забывацца і на такое зусім простае прафілактычнае мерапрыемства, як абарона фортак у памяшканні марляй або сеткай з дробнымі вочкамі, — дадала спецыяліст.

Несумненна, да яе парадварта прыслухацца ўсім, хто адказны за ўтрыманне музеяў і музейных куткоў (апошнія сёння можна сустрэць ледзь не ў кожным СДК або ДOME рамёстваў).

дукова, праблема тая зазвычай ускладаецца на плечы самога супрацоўніка.

Менавіта таму Галіна Гайдукіна прапаноўвае стварыць у краіне хаця б адну краму, што спецыялізуецца на рэстаўрацыйных матэрыялах.

Складанасці закупкі патрэбных у музейнай справе хімічных рэчываў абумоўлены яшчэ і тым, што многія з іх вырабляюцца толькі за мяжой, не маючы аналагаў на Беларусі. А пад час семінара выявіўся і яшчэ адзін аспект праблемы: сёння захавальнік фондаў альбо рэстаўратар не можа свабодна набыць не толькі якісь унікальны рэпрадукт, але і звычайны спірт. Яго закупка вымагае мноства фармальнасцей.

Таму рэстаўратар з Беларускага дзяржаўнага музея

не, на думку спецыялістаў, востра не стаіць. Цяжка не пагадзіцца і з тым, што, нягледзячы на паўнаватасную дзяржаўную падтрымку ў стварэнні экспазіцый і выставак, рамонтных работах, сам музей таксама павінен вылучаць пэўныя пазабюджэтыя сродкі. У тым ліку — і на набыццё матэрыялаў, расходаванне якіх не заўжды можна пралічыць да мілілітра.

Ружо з музея не стрэліць

Натуральна, агнястрэльная зброя — вельмі спецыфічная частка музейных калекцый. Пры ўсім сваім мемарыяльным, гістарычным, мастацкім значэнні, яна, у той самы час, застаецца зброяй. Аднак, яе сучаснае выкарыстанне патэнцыйна небяспечнае. Перасцярогі ў нечым

Няўжо патрабаванне — “фактычнае псаванне”?

Ці даступная музейам тэхналогія вылічэння падробак?

Зрэшты, да нядаўняга часу крыніцай многіх праблем у музейнай сферы прафесіяналы лічылі адсутнасць той інстытуцыі, якая выступала б у ролі своеасаблівага метадычнага цэнтру, здатнага знайсці адказы на самыя розныя пытанні, часам — вельмі “вузкапрофільныя”. Не было і пляцоўкі для абмену досведам: музейшчыкі альбо “варыліся ва ўласным соку”, альбо маглі разлічваць толькі на асабістыя кантакты. Але адносна нядаўна такая ўстанова з’явілася.

— Наш інстытут і павінен стаць гэтым “казаном” для абмену досведам, — адзначыў рэктар установы Іван Крук. — Такія семінары мы плануем ладзіць рэгулярна, і я перакананы, што кожная з гэтых сустрэч дазволіць нам зрабіць крок наперад у вырашэнні праблем музейнай сферы...

Семінар стаў адным з першых праектаў у галіне метадычнага навучання музейных кадраў, арганізаваных аддзелам навукова-метадычнага забеспячэння развіцця музейнай дзейнасці Інбелкульту і Міністэрствам культуры Рэспублікі Беларусь. Як адзначыла начальнік аддзела Ірына Лапцёнак, адметнасцю такіх семінараў павінен стаць іх навукова-практычны характар, комплекснасць, а мэтаю — далучэнне слухачоў да апошніх дасягненняў айчыннай навукі і адметных распрацовак у галіне развіцця музейнай справы за мяжой.

Пажыральнікі культурных каштоўнасцей

Слова “біяцыды” гучыць пагрозна. Але калі ведаць, які тып жывых арганізмаў прызначаны забіваць гэтыя адмысловыя хімічныя рэпрадукты, успрыняць яго адразу змяняецца. Бо плесневыя грыбы здатныя дарэшты знішто-

жыць каштоўныя экспанаты, з’яўляючы іх у літаральным сэнсе слова. Больш за тое: яны могуць быць небяспечнымі і для чалавека, працягваючы жыццё ўнутры яго арганізма. І таму вядучы навуковы супрацоўнік Інстытута мікрабіялогіі НАН Беларусі Ірына Ганчарова заклікае музейшчыкаў аб’явіць ім татальную вайну.

Па словах спецыяліста, поўнаасцю засцерагчы музейныя калекцыі ад біяпашкодванняў бадай немагчыма: для гэтага давалося б стварыць папраўдзе стэрыльныя ўмовы. Тым больш, нават адна пора плесневага грыба з часам можа стаць прычынай “пандэміі”. Аднак, да вайны з гэтымі мікраарганізмамі мусяць быць гатовы кожны музей. І рана ці позна яна здарыцца.

Але праблема нярэдка палягае не толькі ў бяздзейнасці супрацоўнікаў канкрэтнай музейнай установы, але і ў дзеяннях. Часцяком — няправільных. Біёлагі настойліва не раіць музейшчыкам займацца саматужным “лячэннем”. Бо перш чым “прапісаць лекі”, прыняццёва важна паставіць правільны “дыягназ”, даведаўшыся, які менавіта тып біяарганізмаў нападў на экспанат. У тым выпадку, калі хімічныя рэчывы прымяняюцца ўспраў, эфект можа быць супрацьлеглым чаканаму.

Зразумела, правесці такія даследаванні сваімі сіламі раённыя ці нават абласныя музеі не здолее: для гэтага патрэбна адмысловая лабараторыя і “вузкія” спецыялісты. У Інстытуце мікрабіялогіі абодва гэтыя складнікі ёсць. Таму, як запэўніла Ірына Ганчарова, праблема — вырашальная:

— У прынцыпе, пробы можна дасылаць у нашу лабараторыю нават па пошце: узяць звычайную ватную палачку, загарнуць яе ў адправаваную паперку, пакласці ў канверт... Наколькі мне вядома, за мяжой гэта ўжо практыкуецца...

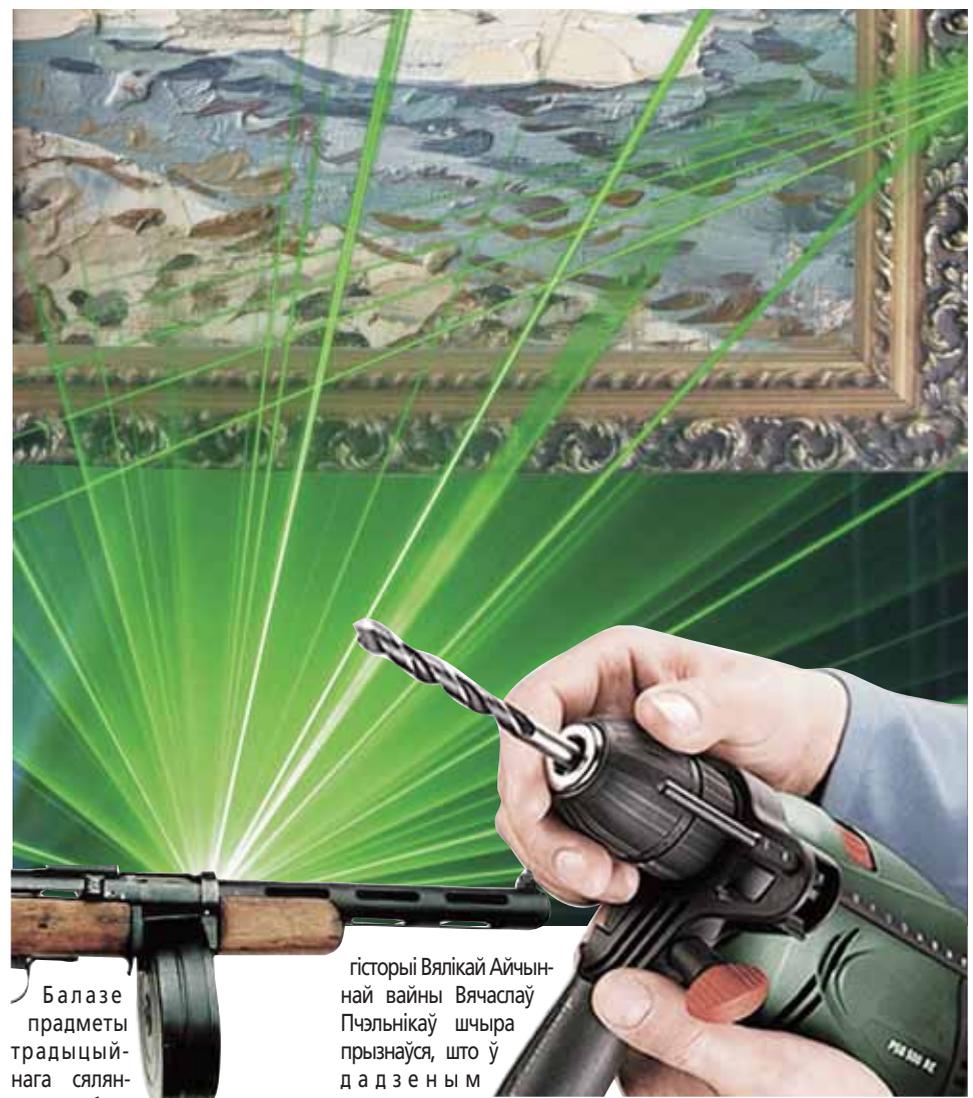
З залы ў час семінара пасля апошняй фразы адразу ж прагучалі натуральныя ў дадзеным выпадку пытанні: куды звяртацца са сваімі пробамі? Але, як выявілася, рэальны (у фінансавым вымярэнні) механізм супрацоўніцтва музейшчыкаў і мікрабіёлагаў пакуль не ўсталяваны, бо, паводле дзеючай сістэмы, ніякіх зніжкаў на паслугі высокакваліфікаваных спецыялістаў Акадэміі навук для музейных устаноў не прадугледжана. Аднак на агульных умовах любога музея можа правесці неабходны аналіз, заключыўшы адпаведную дамову з Інстытутам мікрабіялогіі. Іншая справа — брак інфармацыі пра падобную магчымасць...

— Спадзяюся, у бліжэйшы час спецыялісты розных напрамкаў пачнуць вырашаць праблемы комплексна, — адзначыла Ірына Ганчарова. — Не толькі на ўзроўні асабістых кантактаў, але і менавіта як зладжаная сістэма...

Загадчык навукова-рэстаўрацыйнага аддзела Беларускага дзяржаўнага музея народнай архітэктуры і побыту Галіна Гайдукіна акцэнтуюе ўвагу яшчэ на адным шкодніку ў справе захавання культурных каштоўнасцей — шалі.

— Чарнабуры вусаты жучок, меншы за галоўку запалкі, падаецца зусім бяскрыўднай істотай, — адзначыла яна на пачатку выступлення. — І многія музейныя супрацоўнікі не звяртаюць увагі (або, будзе шчырымі, лічаць за лепшае не звяртаць увагу) на тыя маленькія дзірачкі, што з’яўляюцца, скажам, на іконе ці іншым драўляным экспанатам. Але варта памятаць: шалі здатны ператварыць у друз не толькі асобны прадмет, але і цэлыя дамы: адна лічынка прапрабляе хады даўжынёй да 50 сантыметраў!..

Прадухіліць такія сумны варыянт развіцця падзей могуць толькі няспыненыя прафілактычныя захады. Перадусім — рэгулярны

Балазе прадметы традыцыйнага сялянскага побыту, якія там звычайна размяшчаны, — ідэальны паслак для шалі.

У тым выпадку, калі экспанат усё ж быў заражаны, і на ім выявіліся характэрныя лётныя адтуліны, ён патрабуе неадкладнага “лячэння”. Яно можа быць вельмі складаным: некаторыя з парод шалі нават больш жывучыя, чым тараканы. Тым больш, набыць адмысловыя хімічныя рэчывы для музейнага супрацоўніка — не абы-якая праблема. Прычым адзначыла Галіна Гайдукіна, што ў краіне хаця б адну краму, што спецыялізуецца на рэстаўрацыйных матэрыялах.

гісторыі Вялікай Айчыннай вайны Вячаслаў Пчэльнікаў шчыра прызнаў, што ў дадзеным выпадку ён вымушаны шукаць уласныя “крыніцы”. Спецыяліст займаецца аднаўленнем гістарычнай зброі, а без згаданага рэчыва ў такой справе ніяк не абыйсцяся.

Ірына Лапцёнак патлумачыла механізм становага вырашэння пытання з набыццём матэрыялаў, неабходных у рабоце рэстаўратара. Патрэбна зрабіць разлік, напісаць абгрунтаванне і загадзя падцьвердзіць на наступны каляндарны год у Міністэрства культуры. Для тых музеяў, якія сур’ёзна займаюцца планаваннем, гэтае пытан-

матываваныя: як пісаў класік, часам стрэліць можа нават незараджаная стрэльба...

Кажучы аб рэстаўрацыі музейнай зброі, Вячаслаў Пчэльнікаў закрануў і тэму прадухілення яе выкарыстання. Паводле інструкцыі Міністэрства культуры краіны, гістарычная зброя з (у гэтую катэгорыю трапляюць вырабы 1900 — 1945 гг.) з музейных фондаў павінна быць прыведзена ў небяздольны стан. Прадугледжаны і адмысловыя метады, адносна бяскрыўдныя для

экспаната: свідраванне адтуліны дыяметрам не менш за 5 мм у казённай частцы або спільванні байка. Але... Як распавёў Вячаслаў Пчэльнікаў, на практыцы іх прымяненне нярэдка прыводзіць да сапраўднага варварства ў дачыненні да музейнага прадмета.

— У нашых музеях можна ўбачыць унікальныя ўзоры зброі, якія былі папросту знявечаны. Часта музейшчыкі даюць дріль у рукі чалавеку, якому абсалютна без розніцы, дзе свідраваць: хай наўпрост па кляіме альбо інкрустацыі, — з абурэннем адзначаў рэстаўратар. — Таму ў мяне ёсць вялікая просьба да музейных супрацоўнікаў: пакажыце рабочаму пальцам тое месца, дзе рабіць адтуліну, парупіўшыся, каб яна была незаўважная і не псавала ўражання ад прадмета...

Адна з удзельніц семінара падзялілася сваёй праблемай. Каб зрабіць бяспечным паляўнічае ружжо пачатку XX стагоддзя, супрацоўнікі міліцыі прымушаюць музейшчыкаў не толькі правідраваць адтуліны і спілаваць баёк, але і заліць ствол свінцом ды працяць яго жалезным штыром. Гэта куды больш, чым выма-

працуюць спецыялісты, якія ці не штодня маюць справу з такімі прадметамі, як боепрыпасы, і таму могуць зрабіць кваліфікаванае заключэнне...

Вячаслаў Пчэльнікаў закрануў і іншую праблему — гэтым разам вырашалюю на ўзроўні саміх музеяў:

— Вельмі часта ў экспазіцыях даводзіцца бачыць зброю, якая не адпавядае прадстаўленаму перыяду альбо сабраная з розных фрагментаў і дэталей, прычым розніца ў часе, здараецца, дасягае стагоддзя. Раней такое магло лёгка сысці з рук, але сёння наведвальнікі сталі куды больш абазнанымі і таму звяртаюць на гэта ўвагу ды адрасуюць дагледчыкам залаў непрыемныя пытанні.

Лазар цэліць па падробках

Як адзначыў рэстаўратар, Музей гісторыі Вялікай Айчыннай вайны гатовы выконваць ролю спецыяльнага кансультацыйнага цэнтру ў такой спецыфічнай нішы, як захаванне і рэстаўрацыя музейнай зброі. З гэтым не паспрачаешся. Як і з тым, што пад-

му мастаку Сцяпану Галакціёнаву (1778—1854 гг.). Безэмацыйны лазар знайшоў на палатне тытанава-выя бялілы, якія пачалі выпускацца толькі ў XX стагоддзі. Куды складанейшую задачу прапанаваў навукоўцам невядомы падробшчык твора Тыцыяна. Амаль усе фарбы адпавядалі часу жыцця знакамітага венецыянца. За выключэннем хіба адной — кобальту сіняга, які з’явіўся толькі ў XIX стагоддзі. Адпаведна, гэтую вельмі старую падробку ўжо саму па сабе выпадае лічыць творам мастацтва.

Як распавяла Ірына Лапцёнак, стварэнне ўнікальнай прылады пачалося ў 2003 годзе ў рамках пагаднення аб супрацоўніцтве паміж Міністэрствам культуры і Нацыянальнай акадэміяй навук. Удзельнікам семінара быў прадэманстраваны лазарны спектрометр ужо другога пакалення — апошняе слова тэхнікі. Кіраўнік работнай групы доктар фізіка-матэматычных навук Сяргей Райкоў без лішняй сціпласці адзначыў: “У свеце ёсць адзінаквыя аналагі падобных прылад, але менавіта гэтая — ўнікальная!”

Лазарны спектрометр быў задзейнічаны пры экспертызе і

насьць вельмі важная ў тых выпадках, калі даставіць прадмет на экспертызу ў стаяцьянарную лабараторыю вельмі праблематычна або нават немагчыма.

Апошняе датычыцца, прыкладам, фрэсак. Плён працы беларускіх навукоўцаў ужо паспеў паўдзельнічаць у даследаванні роспісаў Архікатэдры Найсвяцейшай Панны Марыі ў Мінску, сцен Сафійскага сабора ў Полацку. На чарзе — і кіеўская Сафія. Лазар здатны выявіць старадаўнія фрэскі пад тымі роспісамі, што з’явіліся зверху іх пазней, не зрабіўшы ніякай шкоды самім роспісам. Раней даследчыкі пра такую магчымасць маглі толькі марыць.

Да таго ж, лазарны спектрометр можа выкарыстоўвацца не толькі пры атрыбуцыі, але таксама і пры рэстаўрацыі твораў мастацтва (у тым ліку і для іх ачысткі). І не толькі твораў мастацтва, але і архітэктурных помнікаў, на сценах якіх таксама назапасіліся пласты часу.

...Уражаныя музейшчыкі пачаліся, ці могуць яны скарыстацца тымі выгодамі, што дае гэтая навінка. Як выявілася, экспертыза каштуе зусім несамалічную суму. І для тых жа раённых музеяў яна можа быць “непад’ёмнай”.

Прыгадалася мне на наступнае гісторыі зусім не з прычыны нейкай настальгіі. Якраз падзеі некалькіх апошніх дзён узнавілі яе ў памяці...

Было тое ў далёкі савецкі час. Мой калега, фотакарэспандэнт АПН Усевалад Тарасевіч распавёў гісторыю, якая надарылася з ім пры ўваходзе на маскоўскі стадыён “Дынама”, дзе адбываўся матч першынства СССР па футболе. Нейкі ахоўнік неспрэчана бачыў на яго выглядзе, аднак надзелены часовай уладай, гледзячы на рэдакцыйнае пасведчанне карэспандэнта, ці то па няведанні, ці то ад прыроджанай злосці сказаў сваё “дзяржымордаўскае”:

сама тое, што ягоная інтэрпрэтацыя многіх твораў прызнана непераўздыманай у гісторыі выканальніцкага майстэрства. Карацей, усё, за што ён бярэцца, імгненна становіцца вечнай класікай... Хаця дастаткова назваць ягонае імя — і ўсё стане зразумела. Ды і расшыфроўка прозвішча гэтага чалавека таксама таямнічая: “Баль шэм тоў” — “Носбіт добрага імені”.

На мінулых фестывалях я з вялікім задавальненнем працаваў на яго канцэртах, рэпетыцыях, майстар-класах са студэнтамі Акадэміі музыкі. Чакаў сустрэчы з Башметам і на сёлетнім форуме. Адкрыццё, як ужо казаў, адбылося 1 кастрычніка, і я, зразумела, захацеў яго пабачыць.

Не буду распавядаць усе падрабязнасці — няхай гэта будзе журналісцкая тайна, —

На жаль...

Жывы курылка!

— Не пушчу, таму што не дазволена.

— Даруйце, я фотакарэспандэнт АПН, і мне даручана зрабіць рэпартаж пра матч для замежнай прэсы. Гэта ўвойдзе ў матэрыял пра спорт у СССР, ды і гуляюць жа сёння знакавыя каманды — “Спартак” і “Дынама”. Ды зразумейце ж вы: тое — гісторыя савецкага футбола! А надвор’е дазваляе зрабіць добрыя здымкі...

“Дзяржыморда” быў непахісны:

— Не пушчу, таму што не дазволена!

Тарасевіч стаў яму тлумачыць, што матч — частка Гісторыі нашага жыцця, нарэшце:

— Калі я яе не пакажу, Гісторыя мне не даруе!..

Ды вахцёр нібыта і не чуў...

Усевалад Тарасевіч так і не трапіў на стадыён “Дынама” ў той дзень. Так, гісторыя, вядома ж, не спыніла сваё кола, і мой калега, на той час ужо неаднаразовы прызёр міжнародных конкурсаў, лаўрэат прэміі World Press Photo “Залатое вока”, усё ж такі выканаў суб’ектамі — тымі ж “вытворцамі” музейных тэхналогій і карыстальнікамі апошніх — куды прасцей, чым вызначыць адназначны шлях яе вырашэння. Тое ж самае тычыцца і схем перадачы досведу: як “зверху ўніз”, з цэнтру ў рэгіёны, так і на парытэтных асновах. На думку Ірыны Лапцёнак, падобнай прапановы з боку музейнай супольнасці павінны быць уважанымі ды абдуманымі. І каб вынайсці тыя механізмы, якія задаволілі б усіх, патрэбна шырокая дыскусія.

Але... Але жывы, жывы курылка! Хіба толькі перабраўся з таго часу ў наш. Я прыгадаў гэты эпізод з жыцця майго калегі нядаўна.

У Мінску 1 кастрычніка адкрыўся Фэстываль Юрыя Башмета. Прызнаюся, я не вялікі спецыяліст у музыцы, але мяне захапіла яго музычная місія. “Паганіны альта”, галоўны альтист свету, дырыжор і педагог, прафесар Маскоўскай кансерваторыі, лаўрэат прэміі “Трэмі” і “Award-93” як лепшы музыкант-інструменталіст года (гэткі музычны “Оскар”)... Дасягненні і тытулы Башмета, падаецца, можна пералічыць да бясконца, прыгадваючы тое, яму ўдалося ператварыць сціплы альт у бліскучы сола-інструмент, як яму прысвячалі творы найлепшыя кампазітары сучаснасці, а так-

але я апынуўся ў абноўленым будынку Беларускага дзяржаўнага цырка і выканаў заданне рэдакцыі газеты “Культура”.

Нябесная мелодыя галоўнага альтыста свету лілася з балкона пад купал цырка. Я зрабіў серыю здымкаў і быў зачараваны іграй Юрыя Башмета, натхненнем рухаў... Адабраўшы некалькі здымкаў, вырашыў адрэдагаваць іх для маэстра.

А ў панядзелак ранкам на рэдакцыйнай лятучцы ад калегі я даведваюся пра “цудоўную” навіну:

— Вас не акрэдытавалі.

— Чаму?

— Без тлумачэнняў. Ды не перажывайце, пазалетась мяне таксама не акрэдытавалі.

І — таксама без тлумачэнняў... Фатаграфіі Юрыя Башмету я ўсё-такі перадаў. Ён шчыра ўзрадаваўся, пабачыўшы іх. Спытаўся:

— Вы хочаце, каб я падпісаў іх?

— Не, гэта вам на памяць, маэстра!

Побач апынуўся заслужаны артыст Рэспублікі Беларусь Міхаіл Жылук, які прадставіў мяне свайму даўняму сябру Юрыю Башмету. А Юрыі Абрамавіч прыціснуў канверт з фотаздымкамі да грудзей і сказаў:

— Геніяльныя фатаграфіі! І, зірнуўшы на мяне, спытаў:

— Я магу звярнуцца да вас, калі здымкі спатрэбяцца для публікацыі? — спытаўся ён, паўтарыўшы: — Геніяльныя фатаграфіі!..

Я аддаў сваю візітоўку, і мы развіталіся.

Пакінем на сумленні таго функцыянера адмову ў акрэдытацыі фотакара газеты “Культура”.

Яшчэ ў 1825-м Аляксандр Пушкін напісаў эпіграму пра такіх людзей:

*Как уморить
курулку моего?
Дай мне совет...*

Юрый ІВАНОЎ

*Аналіз мастацкіх тэндэнцый
форуму
і фота з канцэртаў
— на стар. 7.*

Або Канешне, усё залежыць ад таго, у чыіх руках дріль...

гае згаданая інструкцыя, што, на думку Вячаслава Пчэльнікава, сведчыць пра недастатковую ўзгодненасць патрабаванняў розных інстанцый.

Рэстаўратар выказаў спадзяванне на тое, што з часам практыка захоўвання зброі ў музеях кардынальна зменіцца. Патэнцыйную небяспеку ўдасца ліквідаваць за кошт стварэння адмысловых умоў захоўвання, а не праз фактычнае псаванне экспанатаў. Тым больш, што пазбаўленне музейнай зброі магчымасці страляць — не самае лепшае выйсце. Яно робіць немагчымым яе далейшае вывучэнне спецыялістамі ў вобласці балістыкі.

Увогуле, заглыбляецца ў глыбіню пытання Ірына Лапцёнак, гэтая праблема неаднойчы ўзнімалася і раней. Міністэрства культуры Беларусі неаднойчы рабіла захады па яе вырашэнні, звяртаючыся ў Міністэрства абароны краіны. Сёння ж кантроль выканання інструкцыі застаецца за дырэктарамі і галоўнымі захавальнікамі фондаў музеяў.

Зрэшты, куды большую грамадскую небяспеку, на думку Вячаслава Пчэльнікава, можа ўяўляць не зброя, а боепрыпасы — тыя гранаты, міны, снарады, якія таксама нярэдка можна сустрэць у экспазіцыях або фондасховішчах беларускіх музеяў. Стопрацэнтную гарантыю іх небяздольнасці могуць даць толькі кваліфікаваныя спецыялісты зусім не музейнага профілю.

— Часцей за ўсё музейшчыкі звяртаюцца ў бліжэйшы ваенкамат, — адзначыў Вячаслаў Пчэльнікаў. — Але, як паказвае досвед, не ўсе людзі ў пагонах добра абазнаныя ў дадзенай праблематыцы. Таму лепш за ўсё звяртацца непасрэдна ў Дзяржаўны экспертны крыміналістычны цэнтр МУС Рэспублікі Беларусь, дзе

обную функцыю ў іншай нішы — твораў мастацтва — здатны прыняць Нацыянальны мастацкі музей. Стварэнне падобных цэнтраў мае надзвычайную важнасць — у большасці рэгіянальных музеяў пасада рэстаўратара нават адсутнічае ў штатным раскладзе, чаго не скажаш пра тую ж зброю і творы мастацтва, якія патрабуюць рэстаўрацыі.

Загадчык сектара фізіка-хімічных даследаванняў аддзела рэстаўрацыйных майстэрняў Нацыянальнага мастацкага Кацярына Русакова апісвае “гуманныя” метады даследавання мастацкага твора — тыя, што не прыводзяць да нанясення яму фізічнай шкоды, непазбежнай пры ўзяцці проб. Балазе сучасныя тэхналогіі гэта дазваляюць. Дарэчы, “Цвіком праграмы” семінара стала дэманстрацыя ў дзеянні ўнікальнай прылады — лазарнага спектрометра, створанага ў Інстытуце фізікі Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі. У фае Інстытута культуры адбылося сапраўднае “навуковае шоу”, на якое пры жаданні можна і прадаваць білеткі. Літаральна за некалькі хвілін лазар “распавёў”, якімі фарбамі напісаны размешчаны ў тым самым фае партрэт беларускага першадрукара, не зрабіўшы гэтану твору мастацтва абсалютна ніякай шкоды.

Лазарная гармата наскрозь працінае пігментныя спай карціны, даходзячы ажно да грунту, і на экране ноўтбука, забяспечанага адмысловай базай даных, адразу ж з’яўляецца інфармацыя аб выкарыстаных мастаком фарбах. Іх даціроўка часам дазваляе выявіць фальшыўку амаль імгненна.

Так здарылася ў свой час з карцінай, што прылісвалася руска-

мікрааналізе ўжо больш як сотні твораў выяўленчага мастацтва. Ён паспеў папрацаваць у Нацыянальным мастацкім музеі, зусім нядаўна “да костак” працяў вернутую ў Нясвіж булаву Радзівілаў... Як распавёў Сяргей Райкоў, заказы нярэдка паступаюць і ад прыватных асоб, у тым ліку і замежнікаў.

Адпаведна, можна цалкам пагадзіцца з думкай Ірыны Лапцёнак: інавацыя ўжо спраўдзіла сябе, і цяпер гаворка павінна весціся пра яе шырокае ўкараненне ў музейную практыку.

Праблема экспертызы твораў мастацтва ў наш час хвалюе музейшчыкаў нежартоўна: сусветны арт-рынак літаральна перанасычаны якаснымі падробкамі, якія немагчыма адрозніць няўзброеным вокам ад аўтарскіх арыгіналаў. Згадайма, што паратройка гучных скандалаў на гэты конт мелі месца ўжо і на Беларусі.

Зрэшты, гэта толькі адзін аспект праблемы атрыбуцыі. У айчынных музеях (асабліва рэгіянальных) нярэдка даводзілася бачыць “неапазнаных” пакуль арт-факты. Больш-менш дакладна вырашыць пытанне іх аўтарства або хаця б часу стварэння самі супрацоўнікі музеяў не здатныя.

Як адзначыла Кацярына Русакова, універсальнага метаду атрыбуцыі мастацкага твора, безадмоўнага “на ўсе выпадкі жыцця”, чалавецтва пакуль не вынайшла. І таму навукоўцы вымушаны звяртацца да карпатлівых комплексных аналізаў. Спектрометр таксама не з’яўляецца ўніверсальнай панацэяй, але... Неаспрэчна, ён здатны праліць святло на многія таямніцы. І да таго ж, валодае ўнікальнай адметнасцю — партатыўнасцю: прылада лёгка змяшчаецца ў багажніку легкавіка, і гэтая акаліч-

Ілья СВІРЫН

Беларусь — адна з тых краін Еўропы, якія больш за іншыя пацярпелі пад час дзвюх сусветных войнаў XX стагоддзя. Не абміналі ваенныя трагедыі нас і раней. Так, ушанаваць памяць абсалютна ўсіх ахвяр баявых дзеянняў немагчыма. Але для таго, каб будучыя пакаленні ведалі пра жахі, што давлялося спазнаць іх продкам, гэтую працу па ўшанаванні памяці загінулых трэба весці без перапынку. Архітэктар, мастак, паэт Галіна ЛЕВІНА шмат гадоў займаецца стварэннем мемарыялаў. Яна з'яўляецца лаўрэатам Дзяржаўнай прэміі Рэспублікі Беларусь, адным з аўтараў комплексу "Чырвоны Бераг", які называюць дзіцячай Хатынню. Канцэпцыі і тэндэнцыі ўвасаблення і захавання гісторыі краіны ў архітэктуры — у гутарцы з Галінай Леанідаўнай.

Новае бачанне лёсаў

— З цягам часу змяняюцца мастацкія густы, успрыняцце твораў мастацтва, у тым ліку манументальнага. Якія змены, на вашу думку, спазнаюць падыходы да стварэння ваенных мемарыялаў?

— Я ўспрымаю дадзены кірунак дзейнасці не толькі як працу. Любая вайна закранае лёсы канкрэтных людзей... І вось гэты апошні пра чалавека, што быў загнаны ў лагер ваеннапалонных, трапіў у канцлагер, гета, вывезены на прымусовую працу, — гісторыя, якая да канца не раскрываецца. На жаль, яна і не можа дайсці да фіналу, бо сыходзяць сведкі, мінуў немалы адрэзак часу... Але наша мастацкае разуменне трагедыі вайны можа раскрывацца бясконца. Тым больш, увесь час выяўляюцца невядомыя дагэтуль падрабязнасці: архівы, успаміны сведкаў. Гэта дае нам не столькі новае бачанне, колькі магчымаць па-новаму адкрываць перыяды ваеннай гісторыі.

— Як можна закрануць душу зусім маладога чалавека, сваякі якога ваявалі два-тры пакаленні таму?

— На мой погляд, вельмі важным з'яўляецца "персанальны боль" кожнай мясціны, асобны падыход. Быў перыяд, калі паўсюль паўсталі амаль аднолькавыя скульптуры салдатаў. Зразумела, такія падыходы ў свой час былі актуальны, а самі манументы цяпер уяўляюць з сябе пэўную гістарычную каштоўнасць. Але "даслухацца" да сэрца кожнага такім чынам вельмі складана: трэба вельмі пастарацца, каб твой твор не проста зрабіў уражанне, але і ідэальна "ўпісаўся" ў мясціны, дзе адбываліся падзеі. Да прыкладу, мемарыял загінулым у Гарадзеі, што рабіў мой бацька, Леанід Левін, мае ў якасці асноўнага элемента вокны: яны з'яўляюцца сімвалам тых вокнаў, праз якія мясцовыя жыхары бачылі, як яўрэяў вялі на катаванні... Гэтая, як бы невялікая, дэталь узнікла якраз пад час гутаркі са сведкамі жудасных падзей і стала важным вобразам усяго твора. Тэма мемарыяла дзецям — ахвярам вайны ў Чырвоным Беразе — вучнёўскія парты, гаспадары якіх больш ніколі не вернуцца да вучобы... Тыя маладыя людзі, што наведваюць гэтыя комплексы, адразу разумеюць: ім шчыра і адкрыта распавядаюць пра ваенныя падзеі. Яны заўсёды бываюць уражаны.

— Вы закранулі тэму "тыповых" помнікаў, так званых алюмініевых салдат... Не сакрат, што некаторыя з іх знаходзяцца не ў самым лепшым стане...

— Але, лічу, тыя помнікі — частка нашай гісторыі, да якой мы павінны ставіцца з павагай, прыклад таго, якім чынам людзі мыслілі. Апошняя вельмі важна для сённяшняга разумення айчыннага мастацтва. Трэба разумець, што гэтыя помнікі ўстанаўлівалі, калі самым важным было некалькі абазначыць тыя ж брацкія могілкі, да прыкладу.

— У такім выпадку, як ставіцца да помнікаў — сведкаў савецкай эпохі, якія не маюць дачынення да ваеннай тэмы? Існуе шмат манументаў, якія знаходзяцца на балансе розных устаноў, прадпрыемстваў, і гаспадары папросту не ведаюць, што з імі рабіць... Зрэшты, "К" на сваіх палосах неаднойчы ўзнімала тэму адмысловага парку савецкага манументальнага мастацтва, які стаў бы, да ўсяго, выдатнай прынадай для турыстаў...

— Тут усё залежыць ад мастацкай каштоўнасці кожнага асобнага аб'екта. Існуюць помнікі, зробленыя вялікімі майстрамі, і яны мусяць знахо-

— На мой погляд, справа не ў саміх будынках, а ў свядомасці тых, хто імі займаецца. Архітэктурная спадчына, у першую чаргу, у вачах мясцовай улады, мусіць перастаць быць нейкай "старэчай", але — перайсці ў катэгорыю непазрэданай часткі гісторыі, да якой мы ўвесь час звяртаемся і будзем звяртацца. Здаецца, нічога не адбудзецца страшнага, калі, напрыклад, знесці старыя драўляныя дамы, але за імі — гісторыя канкрэтных людзей, частка гісторыі нашага грамадства.

Наш стыль — наперадзе

— Галіна Леанідаўна, на якім узроўні знаходзіцца архітэктурнае мысленне сучаснасці? Ці адпавядае яно сучаснаму ўзроўню развіцця мастацтва?

— На жаль, кожны — прадукт свайго часу. Сваю ролю адыгрывае не толькі майстэрства архітэктара, але і ўзровень заказчыка, яго амбіцыі і жаданне рабіць інвестыцыі. Але, калі мы кажам аб сучаснасці ў

"Да сэрца" з актуальнай канцэпцыяй і тэндэнцыяй спадкаемнасці

"Адвакат" для "помнікаў не навідавоку"

дзіцца пад увагай спецыялістаў. Добра, калі адпаведная камісія навукоўцаў і мастакоў магла б вызначыць іх мастацкую вартасць. Вядома, шматлікія з гэтых аб'ектаў знаходзяцца ў нязручных для наведвальнікаў месцах, таму ідэя парка манументальнага мастацтва — цалкам натуральная.

Што да помнікаў архітэктуры, то пры рэстаўрацыі або аднаўленні трэба заўсёды мець на ўвазе, што многія з іх былі сведкамі некалькіх мастацкіх эпох. Міжнародныя прынцыпы рэстаўрацыі, якія я падзяляю, скіраваныя на тое, каб у абліччы будынка адлюстроўваліся ўсе гістарычныя эпохі, што ён перажываў. І пры гэтым нельга перакрэсліваць "аднаўленчымі" работамі арыгінальныя почырк архітэктараў мінулага. Балазе на беларускай зямлі, прынамсі, у Мінску, працавалі выбітныя архітэктары. Згадайма таго ж Іосіфа Лангбарда — аднаго з самых цікавых твораў свайго часу. Зразумела, ягоныя творы трэба падтрымліваць у належным стане, але, у той самы час, вельмі ашчадна ставіцца да захавання яго ўнікальнага аўтарскага стылю, які стаў адной з самых прыкметных рыс нашай сталіцы.

Разамкнуць кола

— Свет занябаных беларускіх сядзіб — яшчэ адна болевая кропка нашай архітэктурнай спадчыны. Як можна выратаваць некалькі занябаных будынкаў? Якім чынам яны могуць "ўпісацца" ў сучасны ландшафт?

архітэктуры, дык павінны ўлічваць, каб тое, што будзе прыдуманам, выглядала таксама актуальна і праз гады. Для мяне самым яскравым прыкладам сучаснага мастацтва з'яўляецца Мемарыяльны комплекс "Хатынь", адным з аўтараў якога быў мой бацька. Гэты твор мастацтва зроблены такім чынам, каб быць зразумелым для ўсіх наступных пакаленняў. Так і адбываецца на самой справе: званы Хатыні не пакідаюць людзей абыхавымі, бо ў свой час стваральнікі мемарыяла вырашылі разбурыць стэрэатыпы і ўвасобілі ў ім персанальны боль кожнай загінулай сям'і, кожнай хаты...

Праз колькі тыдняў у Беларусі распачнецца чарговы дзіцячы пленэр, дзе будуць удзельнічаць дзеці з яўрэйскіх абшчын розных краін свету (адным з арганізатараў яго з'яўляюся я). Удзельнікі якраз і будуць маляваць помнікі нашай архітэктурнай спадчыны, якія знаходзяцца не навідавоку, але без іх мы не мелі б сёння вельмі важных рэчаў. Я лічу такія мерапрыемствы найлепшым сродкам для ўзняцця культурнага мыслення ў цэлым і архітэктурнага — у прыватнасці.

— Якія беларускія помнікі архітэктуры, на ваш погляд, самыя недаацэненыя?

— Заўсёды актуальнае пытанне, бо буйныя аб'екты кшталту Мірскага замка або Палацава-паркавага комплексу ў Нясвіжы маюць добрых "адвакатаў" у асобе дзяржавы, а менш буйныя часта знаходзяцца пад пагрозай знікнення. Узяць той жа Мір — зараз мяне клапоціць стан яго пабудовы, сярэд якіх шмат цікавых помнікаў гісторыі беларускага і яўрэйскага народаў. Многія з іх рызыкуюць страціць гістарычнае аблічча, а разам з ім шмат губляе сам Мірскі замак. Лічу, не трэба баяцца пакінуць побач з помнікам сусветнага ўзроўню простыя сялянскія хаты!

— Беларускія землі заўжды былі ўключаны ў агульнаеўрапейскі архітэктурны кантэкст. А які стыль, на ваш погляд, з'яўляецца самым "беларускім" у кантэксце свету?

— Я ўпэўнена, што Беларусь яшчэ скажа сваё значнае слова ў сусветнай архітэктуры. Наш асабісты — беларускі — стыль яшчэ наперадзе. Цяпер ідуць яго пошукі, і час росквіту айчынай архітэктурнай школы наблізіцца хутчэй, чым мы думаем...

Антон СІДАРЭНКА
Фота Юрыя ІВАНОВА

Прынты і фрагменты

20 кастрычніка ў сталічным Палацы мастацтва мае адбыцца Рэспубліканская мастацкая выстаўка "Манументальнае мастацтва Беларусі".

У экспазіцыі будуць прадстаўлены манументальны і манументальна-дэкаратыўны жывапіс, творы ДПМ, зробленыя ў інтэр'ерах і экстэр'ерах дзяржаўных і грамадскіх будынкаў, манументальная, мемарыяльная і паркавая скульптура.

Глядач пабачыць найлепшыя творы за апошняе дзесяцігоддзе ў выглядзе іх фотопрынтаў, фрагментаў кардонаў, эскізаў і рабочых мадэляў, а таксама — няздзейсненых праектаў.

"Universum"

Гродна

На факультэце мастацтваў і дызайну Гродзенскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Янкі Купалы прайшоў шэраг мерапрыемстваў, прымеркаваных да 20-годдзя кафедры выяўленчага мастацтва.

У Гродзенскай выставачнай зале адкрылася выстаўка творчых работ выпускнікоў кафедры розных гадоў. Дваццаць аўтараў, якія працуюць у разнастайных жанрах, прадставілі свае жывапіс, графіку, каванне, кераміку, ДПМ. На ўрачыстае адкрыццё экспазіцыі павіншаваць студэнтаў і выкладчыкаў прыйшлі прадстаўнікі Гродзенскага гарвыканкама, члены абласной арганізацыі Беларускага саюза мастакоў.

Да таго ж, у будынку кафедры выяўленчага мастацтва і галерэі "UNIVERSUM" прайшло шмат цікавых вернісажаў: выстаўка па выніках Міжнароднага мастацкага пленэру "Гродна-2011", экспазіцыя работ выкладчыкаў, а таксама персанальная выстаўка графікі "Вернасць чорнаму" польскага мастака Мацея Гузнічка, доктара Пазнанскага ўніверсітэта імя Адама Міцкевіча.

Дар'я ЧАРКЕС
Гродна

Пра агонь

У сталічнай галерэі "Універсітэт культуры" кастрычнік распачаўся вернісажам "Кола агню" па выніках IX Міжнароднага пленэру па кераміцы "Арт-Жыжал".

Пленэр, нагадаем, праводзіўся з 18 ліпеня па 8 жніўня ў Бабруйску.

Акрамя сваіх работ 23 удзельнікі пленэру, адпаведна з канцэпцыяй праекта, выканалі шэраг твораў мастацкага аздаблення канкрэтнага інтэр'ера ўстаноўленых параметраў.

Асноўнай жа іх задачай была магчымаць раскрыццё ў сваіх творчых работах не толькі нейкай тэмы, вобраза, але і асабівацей матэрыялаў, іх якаснай разнастайнасці, розных спосабаў апрацоўкі паверхні і тэхналагічных працэсаў вырабаў керамікі.

Лем у...

11 кастрычніка ў галерэі "Лабірынт" Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі адбудзецца адкрыццё выстаўкі "Лемарыс" да 90-годдзя з дня нараджэння Станіслава Лема.

Гледачы ўбачаць на выстаўцы творы жывапісу, графікі, скульптуры, фота. У рамках праекта будзе выстаўлена дакументальна-інфармацыйная калекцыя вядомага ў нашай краіне лемолага, кандыдата тэхнічных навук Віктара Язевіча.

Дарэчы, бібліятэка запрашае да ўдзелу ў выстаўцы мастакоў, фотамастакоў, дызайнераў, скульптараў, чыя творчасць блізкая лемаўскай тэматыцы.

Арыентацыя на сенсацыю

Кругаварот з вандроўкай і экстрымам

Фестываль у чарговы раз прадэманстраваў сваю... непрадказальнасць, схільнасць да змен і сюрпрызаў. Цягам мінулых гадоў на ім паступова складаліся свае традыцыі, ішоў, калі можна так сказаць, натуральны адбор таго, што акажацца больш запатрабаваным і жыццяздольным. Нешта знікала, потым дадавалася зноў, часта не проста ў адноўленым, а ў кардынальна новым выглядзе. Так, у свой час асноўным ноу-хау гэтага фестываля пазіцыянавалася яго "вандроўнасць": Мінск, Брэст, іншыя беларускія гарады, Масква, Бон... Потым арганізатары адмовіліся ад гэтай ідэі, але цяпер зноў гатовы да яе вярнуцца. Але — у форме прэзентацый нашага фестываля ў замежжы. І наадварот: фестываль Юрыя Башмета ў іншых гарадах — у нас.

Такі "кругаварот" лепшага і сапраўды падаецца перспектыўным. Нам было б цікава пазнаёміцца з тым, што гучыць на замежных фестывалях маэстра (і, дарэчы, пераканана, што нашы — не горшыя). "Вандроўкі" маглі б даць шанец нашым лепшым выканаўцам і кампазітарам прадэманстраваць сваё майстэрства не толькі на адной сцэне са славымі майстрамі (а гэта арганізатары заўсёды лічылі адной з найбольш адметных рыс форуму), але і ў замежжы. І хаця сёлётных беларускіх удзельнікаў — скрыпачку Уладу Беражню, цымбалістку Вераніку Прадзед і кампазітара Канстанціна Яськова — і без таго ў замежжы ведаюць, іх выступленні ў рамках "серыі" фестываляў Юрыя Башмета не былі б залішнімі. Эстонскі дырыжор Андрэс Мустанен, больш вядомы ў нас сваім ансамблем старадаўняй музыкі "Хортус Музікус", не

VI Міжнародны фестываль Юрыя Башмета завершыцца толькі ў панядзелак, але некаторыя папярэднія вынікі гэтага форуму можна падвесці ўжо пасля першых пяці канцэртаў. Тым больш, што ў іх досыць поўна былі выказаны ўсе галоўныя эстэтычныя пазіцыі арганізатараў і удзельнікаў свята.

шкадаваў кампліментарна ўжо пасля рэпетыцыі: "Супер! Супер! Супер! Фенемальныя салісты, я ў жыцці такога не чуў! А новы беларускі твор — гэта праўданае мастацтва! Я неверагодна шчаслівы, што мне даверылі яго сусветную прэм'еру. Цудоўная аркестроўка, сумесь барока з сучаснасцю і такая сонечнасць, аптымістычнасць — абсалютна новае ўўленне пра Беларусь!"

Сёлета ж "вандроўнасць" фестываля распаўсюдзілася хіба на Магілёў, дзе

"Салісты Масквы" выступілі ў адзін з дзён "Залатога шлягера". А яшчэ — тэма падарожжа адпавядала праграмнаму зместу сімфоніі Берліёза "Гаральд ў Італіі", якая гучала ў канцэрце адкрыцця ў Беларускай дзяржаўнай філармоніі.

Дый сам "пераезд" урачыстага адкрыцця фестываля ў цырк (пасля мінулага года ў філармоніі і оперы) можа лічыцца не чым іншым, як яшчэ адной фестывальнай тэндэнцыяй, сутнасць якой — у пошуку новых, часам нязвыклых для канцэртнай практыкі, пляцовак.

гэтага і сапраўды былі ўсе магчымасці: аркестр змяшчаўся на арэне, Башмет з альтом — на верхняй пляцоўцы, так званы "казырк", дзе звычайна сядзіць цыркавы аркестр калектыву.

Дый сам "пераезд" урачыстага адкрыцця фестываля ў цырк (пасля мінулага года ў філармоніі і оперы) можа лічыцца не чым іншым, як яшчэ адной фестывальнай тэндэнцыяй, сутнасць якой — у пошуку новых, часам нязвыклых для канцэртнай практыкі, пляцовак.

Праўда, прычыны такіх пошукаў "у нас" і "у іх" — розныя. У замежжы галоўным становіцца пашырэнне самой музычнай прасторы: праз новыя жанры і стылі — да новага "калямузычнага" асяроддзя і наадварот; эксперыменты вядуцца, найперш, з сучаснай музыкай ці "экстрэмальнымі" апрацоўкамі класікі. У нас жа і цырк, і Палац спорту (на заключным канцэрце) былі выкліканы імкненнем арганізатараў да пашырэння саміх слухачкоў, мэтай далучыць да класікі тых, хто раней ёй не цікавіўся. Таму на першы план выходзіла адметнае відовішча (у цырку — выступленні гімнастаў ды жанглёраў) ці колькасць прыхільнікаў "Акіяна Эльзы". А неабходнасць мікрафоннага падгучвання і звязаныя з гэтым уласна музычныя страты — быццам не ўлічваліся. Сваю пазіцыю на канце гэтага Юрыя Абрамавіча выказаў неаднойчы: "Калі пасля такіх канцэртаў хача б адзін чалавек, які ніколі не цікавіўся класікай, захаце яе паслухаць, мая місія будзе выканана". А калі раптам — наадварот? І чалавек, які класікай цікавіўся, больш не захаце яе паслухаць?

Пытанні — невыпадковыя. Бо публіка на цяперашнім, да прыкладу, фестывалі была, у асноўным, "немузычная". Мастацкі бамонд імкнецца трапіць хіба на фартэліяны сольнік Мікалая Луганскага — і не памыліўся ў сваіх чаканнях. Але ж адметныя творчыя адкрыцці былі і на іншых канцэртах! З іх быў цалкам сатканы "Парад зорак" — з амаль імпрэсіяністычнай трактоўкай Бетховена, з новай для нас англійскай музыкай XX стагоддзя.

Фота Юрыя ІВАНОВА

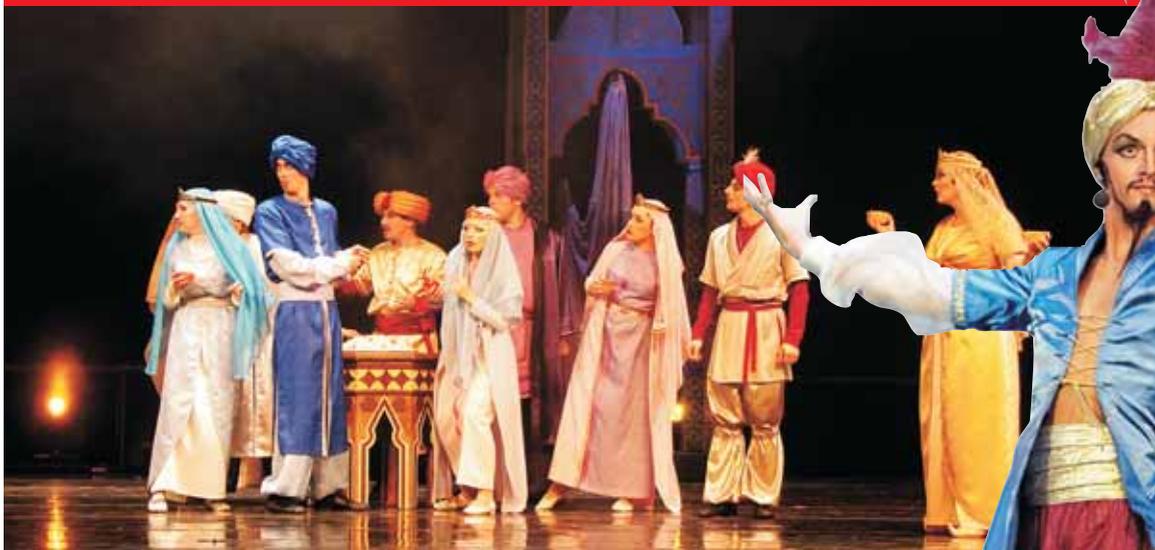
У Беларускай дзяржаўнай акадэмічнай музычнай тэатры — дзве чарговыя прэм'еры. Днямі адбылася пастаноўка мюзікла для дзяцей і дарослых "Чароўная лямпа Аладзіна", а заўтра — канцэртная праграма "O sole mio", прысвечаная памяці Павароці.

Парад тэатраў і барытонаў нашага тэатра дапоўніць Юры Дзямідовіч, якога ўсе памятаюць па "Чароўным труску" на дзіцячым "Еўрабачанні", знаныя салісты Марыінскага тэатра і спеўная моладзь Санкт-Пецярбурга. За пультам адзін аднаго змяняць усе чатыры дырыжоры тэатра.

Такое насычанае творчае жыццё апошнім часам для трупы зусім не навіна. Ці не страчваецца ад гэтага якасць? "...Аладзіна" рэпетыраваўся ў папраўдзе спрэсаваных тэрмінаў. На пачатку сезона балетная трупа прэзентавала "12 крэслаў", потым, з прыездам амерыканскіх пастаноўшчыкаў, распачалася праца над "Вестсайдскай гісторыяй", запланаванай на вясну, і на "...Аладзіна" застаўся літаральна тыдзень з невялікім. Тое, што творчая група ўклалася ў гэты тэрмін і спектакль быў зроблены з мінімальнымі выдаткамі, — дадатковы паказчык прафесійнасці яе складу. Невялікія "пагрэшнасці", выкліканыя такімі ўмовамі, з часам знікнуць, некаторыя неадпаведнасці акцёрскіх тыпажоў і прапанаваных ім роляў — магчыма, зменшацца. Таму звернем увагу найперш на тыя рэчы, якія выправіць ужо немагчыма. Сярод іх — сам зварот да гэтага твора.

"Чаму?" ад "...Аладзіна"

Пад лямпай чароўніцтва: беллага ці... шэрага?

Спектаклі вядомага расійскага кампазітара Марка Самойлава ішлі і ідуць на сцэне нашага тэатра ў дастатковай колькасці. Гэта колішнія "Дарэга Памэла", "Дон Жуан у Севільі", цяперашні "Нябесны ціхаход". Ніводны з іх, уключаючы "...Аладзіна", не абыходзіўся без значнай музычнай рэдактуры. Бо даводзілася не толькі аркестраваць ці аранжыраваць клавiры, але і літаральна дапісваць меладычныя лініі і нават уключаць дадатковыя нумары. Кожная такая работа (Уладзіміра Ткачэнкі, Льва Карпенкі, гэтым разам — Ігара Бычкова) выклікала пытанне: ці не прасцей замовіць "дапрацоўшчыкам" аўтарскі твор?

Музычных нумароў у "...Аладзіне" — мноства, і гэта далёка не самы горшы прыклад творчасці кампазітара. Але спалучэнне "ўсходніх" павеваў, вырашаных у традыцыйна арыяналізму, з усярэдненай эстраднай стылістыкай выглядае някавата. Герой не мае яркай музычнай ідывідуальнасці. Самым запамінальным фрагментам становіцца... "Танец з шаблямі" А.Хачатурана, двойчы ўключаны пастаноўшчыкамі ў спектакль у якасці гэткай "тэмы пагоні". Міжволі ўзгадваецца "Чароўная лямпа Аладзіна" Беларускага дзяржаўнага тэатра лялек, пастаўленая амаль 30 гадоў таму і дагэтуль захаваная ў рэпертуары. Музыка найталенавітага Віктара Помазава, які даўно пайшоў з жыц-

ця, стварае там не з абы ўн у атмасферу казачна-таямнічага Усходу, ад незвычайных тэмбравых фарбаў, знойдзеных творцамі, штотраза бягуць мурашкі па скуры. Цяперашняя ж прэм'ера ідзе пад мінусовую сінтэзатарную фанату-

раму. І якой бы ні была яе якасць, без аркестра ў Музычным тэатры — сумнавата. Затое такі спектакль куды прасцей вывозіць на гастролі па тых жа абласных цэнтрах, куды тэатр апошнім часам завітвае даволі часта. Пастаноўка, пэўна, для таго і была прызначана: мінімум сцэнаграфіі, дэталі якой можна без асаблівых страт прыстасаваць на пляцоўцы любога памеру, невялікая колькасць занятых артыстаў (шэсць пар з хору цудоўна спраўляюцца з усімі танцавальнымі нумарамі).

Але ж колькі пытанняў выклікае сама г'еса! Рэжысёр Сусанна Цырук штосьці ў ёй падкарыжвала на хуткую руку, толькі гэта не дадало героям логікі іх паводзін. Незразумелай засталася і мэтавая аўдыторыя спектакля: бацькам на ім будзе надта... складана, некаторыя дзеці папросту засумуюць, у другіх жа будзе заштап "Чаму?", на якія няма адказаў. Бо ў спектаклі, на жаль, няма галоўнага, чым заўсёды вызначаюцца работы гэтага рэжысёра, — жывой пульсаванай думкі. А сучасным дзіцячым спектаклям гэта патрэбна нават больш, чым дарослым. І тут узнікае галоўная праблема — дзіцячых музычных паставак увогуле. Ужо адно тое, што тэатр яе ўсведамляе і спрабуе хоць неяк вырашыць, — цудоўна. Але давайце дачакаемся перадавагодняй прэм'еры "Цётхны Прастуды" Алены Атрашкевіч — карціна будзе больш поўнай.

Фота Аляксандра ДЗМІТРЫЕВА і Сяргея СУЛАЯ

10 кастрычніка на ўрачыстай цырымоніі ў Нацыянальным акадэмічным Вялікім тэатры оперы і балета Беларусі мы дэдаем, нарэшце, хто стане ўладальнікам першай у гісторыі нашай краіны Нацыянальнай тэатральнай прэміі, якая будзе прысуджацца па сямі намінацыях. А гэтым тыднем, літаральна з ранку да ночы, на сталічных пляцоўках ідуць прагляды вылучаных спектакляў: з 27-і, нагадаем, іх было абрана 12.

сістэмнай дзяржаўнай падтрымкі. Іншая справа, што сістэма пад'ядзення вынікаў, відаць, будзе развівацца.

— Асабіста мне, — працягвае Рычард Смольскі, — уяўляецца не зусім плённы гэткі “масавы” падыход да фарміравання складу журы. Можна, няхай яно будзе меншым, але ў яго складзе застаюцца самыя адказныя прафесіяналы, найбольш аўтарытэтычны спецыялісты? У першую чаргу, гэта павінны быць мастацкія аналітыкі, тэатразнаўцы, крытыкі, бо яны больш бачаць, бываюць на розных фестывалях, могуць параўноўваць — гэта іх прафесія. І, безумоўна, там мусіць быць практыкі тэатра: драматургі, рэжысёры, дырэктары, прадзюсары, артысты, але, так бы мовіць, не-

Дый проста вельмі важна бывае пабачыцца, павітацца з калегамі, нават проста паразмаўляць, разам абмеркаваць штосьці. Але ж працаваць у складзе журы — складана.

— Радуе, — адгукнулася галоўны хормайстар Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета Беларусі, народная артыстка краіны Ніна Ламановіч, — што гэты праект сабраў нас усіх разам. Бо як звычайна бывае? Кожны “варыцца” ў сваім тэатры, мы не бачым, што робяць нашы калегі. А тут ёсць магчымасць паглядзець, што, дзе і як пастаўлена, уявіць сабе агульную панараму тэатральнага жыцця рэспублікі, бо намінантамі на прэмію сталі лепшыя спектаклі з розных тэатраў усёй краіны. Вя-

ўноўваць драматычныя спектаклі з оперы і операй. Гэта павінны быць розныя намінацыі. Бо інакш — гэта тое ж самае, што ў спорце параўноўваць, скажам, лёгкаатлета з баксёрам.

— Вельмі цяжка будзе, — прадоўжыла тую ж думку салістка Вялікага тэатра, народная артыстка Беларусі Наталля Руднева, — вылучаць кагосьці аднаго на тую або іншую намінацыю. Бо як, па якіх крытэрыях параўнаць, да прыкладу, найскладаную оперную партыю з іншымі жаночымі і мужчынскімі ролямі ў драматычных ці лялечных спектаклях? Нават партыі ў оперы супаставіць з оперы і тэатра — гэта ўжо прэмія, якая вылучаліся на прэмію, літаральна лічаныя былі з аўтарскай музыкai прафесійных творцаў. Сапраўды, апошнім ча-

давай, каб можна было адсочваць дынаміку развіцця нашага тэатральнага мастацтва: ці мы рухаемся наперад, ці стаім на месцы, ці, можа, увогуле крочым назад. Такія параўнанні могуць стаць добрым стымулам да развіцця творчых асоб. Бо нашы артысты — гэта наш нацыянальны гонар. Правільна, што колькасць членаў журы — больш за сотню: усё будзе сумлена і справядліва...

— Праца ў складзе адборчай камісіі дазволіла мне заўважыць, так бы мовіць, “слабое звяно” ў нашай тэатральнай культуры, — дадаў кампазітар Вячаслаў Кузняцоў. — Амаль з трыццаці спектакляў, якія вылучаліся на прэмію, літаральна лічаныя былі з аўтарскай музыкai прафесійных творцаў. Сапраўды, апошнім ча-

прысуджаць. Цудоўна, што ўсе вылучаныя спектаклі мы можам убачыць адразу і разам, у фестывальным рэжыме. Асабліва тэатральнага мастацтва ў тым, што яно ствараецца на нашых вачах. Таму і ацэньваць яго трэба — па тым, як той або іншы спектакль склаўся тут і зараз, а не “ўвогуле”...

— Было б няблага, — прапанавала народная артыстка краіны, прыма Беларускага дзяржаўнага акадэмічнага музычнага тэатра Наталля Гайда, — прыдумаць для Нацыянальнай прэміі і прыза, што будзе ўручацца, якую-небудзь пэтычную назву. Можна, аб’явіць конкурс на лепшую назву? Усё ж мастацтва — справа тонкая, далікатная. У тэатра павінна быць свая пэтыка — нават на ўзроўні назвы для прыза...

Панарама Першай **Рэзананс падзеі**

Нацыянальная прэмія вачыма гледачоў і акадэмікаў

4 кастрычніка адбылося арганізацыйнае пасяджэнне журы, невыпадкова названага Беларускай тэатральнай акадэміяй: у яго складзе — 110 знаных дзеячаў нашай культуры. А ўвечары прайшло тэатралізаванае адкрыццё Нацыянальнай прэміі — з духавымі фанфарамі і старадаўнімі шляхецкімі строямі, нават тэкст вядучай — актрысы Святланы Зеланкоўскай — быў напісаны на стылізаваных скрутках.

Перад пачаткам і ў антрактах члены журы шчодра дзяліліся сваімі хваляваннямі — прыемнымі, а часам і “праблемнымі”.

— Не толькі я, але і, думаю, усе члены журы, — расправёў доктар мастацтвазнаўства, прафесар, старшыня Беларускага саюза літаратурна-мастацкіх крытыкаў Рычард Смольскі, — прыйшлі сюды з асаблівым настроем. Бо гэтая прэмія — папраўдзе доўгачаканая. Асабліва тэатра ў тым, што праца акцёра патрабуе ацэнкі тут і зараз. Бо заўтра гэта будзе ўжо іншае мастацтва! Тое, што Міністэрства культуры ініцыявала і Савет Міністраў прыняў пастанову аб заснаванні прэміі — вельмі

залежны адносна ўдзельнікаў саборніцтва. Магчыма, было б няблага запрашаць у склад такога журы, як гэта бывае на міжнародных фестывалях, вядучых спецыялістаў хаця б з найбліжэйшых краін-суседкаў. Ды і ў цяперашнім складзе, я ўпэўнены, журы годна справіцца з пастаўленай перад ім задачай...

станоўчы крок у дзяржаўнай падтрымцы тэатральнага мастацтва. Сёння, можа, яшчэ не ўсе тэатры паставіліся да гэтай прэміі з неабходнай сур’ёзнасцю. Хтосьці, мабыць, вырашыў пераचाкаць, спачатку паглядзець, што атрымаецца з першым уручэннем узнагарод. Усё ж справа гэта новая, у нас яшчэ неведомая. Але надалей у яе вялікія перспектывы. Прэмія будзе стымуляваць амбіцыйных творцаў, яны пачнуць рыхтаваць пастаноўкі ў разліку на яе, а гэта ўжо — штуршок да развіцця мастацтва, зарыентаванага не толькі на касавы поспех, але і, найперш, на мастацкія якасці...

Так, прэмія — папраўдзе знакавая з’ява ў дзяржаўнай падтрымцы сцэнічнага мастацтва. Бо тэатр як ніякі іншы від мастацтва патрабуе стабільнай і

Лічбы і факты ў кантэксце прэміі

Напярэдадні старту знакавай падзеі міністр культуры Рэспублікі Беларусь Павел Латушка агучыў журналістам канкрэтныя лічбы і факты, датычныя працы тэатраў краіны.

У Беларусі дзейнічае 28 дзяржаўных тэатраў у сістэме Міністэрства культуры рэспублікі: 2 музычныя, 19 драматычных, 7 лялечных.

За год праходзіць каля 9000 паказаў, у тым ліку 5000 спектакляў дэманструюцца на стацыянарных пляцоўках. Штогод публіка наведвае 130 прэм’ер.

31 студзеня 2011 года ўдвая павялічыліся фінансавыя сродкі, што выдаткоўваюцца на новыя спектаклі, а з рэспубліканскага бюджэту цяпер могуць фінансавацца і праекты прыватных труп.

У рэспубліцы дзейнічаюць 6 міжнародных фестываляў: “Белая вежа” (Брэст), “Панарама” (Мінск), “Тэатральны тыдзень з “Белгазпрамбанкам” (Мінск), Фестываль нацыянальнай драматургіі (Бабруйск), “Славянскія тэатральныя сустрэчы” (Гомель), “M@rt.кантакт” (Магілёў).

На дадзены момант працуе Праграма развіцця дзяржаўных тэатраў. У планы рэканструкцыі ўключаны 24 тэатры, у тым ліку 4 — рэспубліканскія, 20 — камунальнай формы ўласнасці. Толькі ў 2004—2010 гг. на рэканструкцыю тэатраў было асвоена 400 млрд. рублёў, а да 2011-га лічба мае ўзрастаць да 470 млрд.

Штогод айчыныя тэатры здзяйсняюць амаль 30 замежных гастроляў паездкаў.

На правядзенне Нацыянальнай тэатральнай прэміі больш як палова сродкаў выдзелена генеральным партнёрам — “Альфа-банкам” — і камерцыйнымі прадпрыемствамі — “Амкадор” і “Атлант-М”.

дома, метадыка і “тэхналогія” вызначэння лепшых будзе ўдасканальвацца. Галоўнае — такая прэмія з’явілася. Яна ў стане давесці, што мы — еўрапейская краіна з добра развітай тэатральнай культурай...

— Любая прэмія — заўжды патрэбна! — не хаваў сваёй радасці народны артыст Беларусі, купалавец Генадзь Гарбук. — А тым больш — Нацыянальная! Вось толькі... асабіста ад мяне аб’ектыўнасці чакаць не трэба. Я яшчэ нікога не паглядзеў, але ўжо вызначыўся з сімпатыямі. Дый увогуле, мне было б цяжка пара-

колькі ў нас таленавітых артыстаў! Пэўна, намінацыі павінна быць больш...

— Мне, пэўна, лягчэй, чым іншым, — кажа прадзюсар, кіраўнік Сучаснага мастацкага тэатра Уладзімір Ушакоў, — бо я быў сярод тых членаў камісіі, якія выбіралі цяперашнія спектаклі-намінацыі з прапанаваных 27-і. У кожнага тэатра — свой кірунак. Кожны можа знайсці сваю публіку. Але трэба, каб тэатры не толькі суіснавалі ў культурнай прасторы, але і саборнічалі адзін з адным. Прэмія павінна быць штога-

сам складалася тэндэнцыя (і Нацыянальная прэмія толькі акцэнтавала яе) рабіць да спектакляў гэтую музычную “нарэзку”, не заўсёды прыдатную да стылістыкі відовішча і часта вельмі дрэнна “шытую”, бо месцы “швоў” так і “кідаюцца ў вушы”. Другі варыянт — звяртацца па аўтарскую музыку да прафесійных кампазітараў. Бываюць, вядома, і прыемныя выключэнні (да прыкладу, даволі стыльны “саўндтрэк” Ягора Забелава ў “Драй швэстэрн”). Але пераважае, на жаль, непрыемнае правіла — адмова ад прафесіяналаў. І гэта адразу збядняе спектакль, бо кампазітар уносіць у спектакль не проста “афармленне” ці, у лепшым выпадку, нейкі дадатковы каларыт, а яшчэ адну — сваю — мастацкую канцэпцыю. Думаю, вырашыць дадзенаю праблему дапаможа менавіта Нацыянальная прэмія: яна ўсё расставіць па сваіх месцах...

— Добра, што гэта, нарэшце, адбылося! — народны артыст Беларусі, мастацкі кіраўнік Тэатра-студыі кінаакцёра Аляксандр Яфрэмаў быў настроены вельмі аптымістычна. — Бо прэміі ёсць каму і за што

■■■

А з якім прыўзнятым настроем ішлі на прагляды гледачы! Калі ўваход на вячэрні спектаклі сталічных труп быў, як звычайна, па білетах, дык дзённа-ранішнія паказы, зладжаныя абласнымі тэатрамі, праходзілі па запрашальніках. Залы — папраўдзе аншлагавыя!

— Дзякуючы вялікім за такі падарунак! — казалі людзі сталага веку. Сярод іх аказалася нямала сапраўдных аматараў і знаўцаў тэатра, якія адсочвалі ўсе ранейшыя гастролі абласных тэатраў цягам многіх дзесяцігоддзяў.

Шмат было і моладзі — пераважна студэнтаў Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў, якія прыходзілі папросту курсамі: вучыцца, аналізаваць, пашыраць беларускі круггляд і складаць агульную панараму сучаснай айчынай тэатральнай культуры. Сёння і заўтра да такіх праглядаў яшчэ паспеюць далучыцца і вы.

Надзея БУНЦЭВІЧ
На здымках: члены Беларускай тэатральнай акадэміі ў антракце аднаго з конкурсных спектакляў; моманты ўрачыстага адкрыцця прэміі.
Фота Юрыя ІВАНОВА

14 жніўня ў Мінску адбылося асвячэнне капліцы ў гонар іконы Божай Маці “Знаменне” на брацкіх могілках часоў Першай сусветнай вайны.

Мемарыял у каноне

Што проціпаставіць недаўгавечнаму хараству?

птушак. Пасля скасавання рынку тэрыторыя могілкі атрымала статус аб'екта гісторыка-культурнай спадчыны. На шчасце, захаваўся спіс воінаў, якія былі тут пахаваны: імёны многіх з іх сёння ўвекавечаны на мемарыяльных плітах капліцы.

Стварэнне помніка асабліва важнае яшчэ і таму, што хутка мы адзначым 100-годдзе з часу пачатку Першай сусветнай вайны. Гэтая дата будзе шырока ўзгадвацца ў еўрапейскіх краінах — удзельніцах тых трагічных і гераічных падзей. І вось у

Мінску паўстаў велічны помнік, што, па словах Філарэта, “з’яўляецца сведчаннем духоўнага адраджэння нашай краіны, якое, ласкай Божай, адбываецца ў саюзе і супрацоўніцтве дзяржавы і Царквы”.

Дык вось, аўтарскі калектыў у складзе мастакоў і архітэктара стварыў мазаічны кампазіцыю на найвышэйшым прафесійным узроўні. Кампазіцыйна цэласныя, гарманічныя па колеры, ідэальна “ўкампанаваныя” ў інтэр’ер капліцы, яны сваім духоўным зместам узвышаюць і ачышчаюць душу чалавека, які ў ёй знаходзіцца. Тут прадстаўлены традыцыйныя для праваслаўнага мас-

тацтва вобразы, што цалкам адпавядаюць кананічным нормам: гэта кампазіцыі “Маці Божая “Знаменне”, “Этымасія з Серафімамі, якія маюць быць”, “Архангел Міхаіл”, “Спас Нерукачынны” на ўборсе”, “Архангел Гаўрыіл” і ў купале — арнаментальная кампазіцыя.

Матэматычная выверанасць элементаў і натхнёнасць формы цудоўна выяўляюць духоўнае светаадчуванне аўтараў. Ім уласцівыя гарманічнае спалучэнне глыбіні зместу святых праваслаўных вобразаў і эмацыйных выразных сродкаў, рацыянальны аналіз асаблівасці матэрыялу — смальты — і логіка функцыянальнага прызначэння.

Колеры гучаць моцна, як смарагды, ззяюць надзвычайным бляскам, выяўляючы не недаўгавечнае хараства, а ўнутраную духоўную сутнасць.

Па вялікім рахунку, у капліцы мастацкая функцыя — адна: лячыць душы людзей. І гэтую місію мемарыял па ўвекавечанні памяці ахвяр Першай сусветнай вайны, дзякуючы, у тым ліку, манументальным мазаікам, выконвае годна.

Барыс КРЭПАК
На здымках: фрагменты экстэр’ера і ўнутранага мастацкага афармлення капліцы.

“...Шопінг” у ваколліцах Шацілак

Ад “Светлагорскага дворыка” да Эльбруса

Дзве залы Светлагорскага карціннага галерэя “Традыцыя” імя Германа Пранішнікава адвяла пад выстаўку твораў мясцовых мастакоў. Гэты калектыўны вернісаж прысвечаны 50-годдзю Светлагорска і 450-годдзю першай згадкі Шацілак, ля якіх і паўстаў горад.

“здабыць” колер з колераў. Менавіта ў гэтым пераконваюць і ягоныя новыя творы “Ваколліца”, “Вечар”, “З рыбнай лоўлі”. Асабліва настраёвая і кампазіцыйна пераканаваная яго “Вясна”: мастак здолеў перадаць святло рачной вады і таямнічую хатку, якая нібыта выглядае з прыбярэжных зараснікаў.

Па-свойму — больш мякка і сцішана, але таксама настраёва — напісаны карціны сталага светлагорскага пейзажыста Браніслава Башынскага. Аб’яднаны яны адной назвай: “Прырода маёй роднай Бе-

У.Юшпрах. “З мінулага ў будучае”.

Цяпер, калі многія прафесійныя мастакі часам наўмысна парушаюць звыклыя асновы жывапісу, нібыта саромеючыся свайго майстэрства, вылучыць сярод іх твораў тое, што напісана самадзейнымі аўтарамі, бывае няпроста. Міхаіл што апошня — свядома ці міжволі — робяць гэтыя “парушэнні” больш старанна, нясмела. І ўсё ж у іхніх работах больш замілаванасці, нейкай (няхай сабе і аматарскай) шчырасці. Вось і на гэтай выстаўцы сустраліся карціны, эцюды, замалёўкі тых, хто мае мастацкую адукацыю, і тых, хто па сваёй духоўнай схільнасці ўзяўся за пэндзаль.

Старэйшы светлагорскі мастак Уладзімір Юшпрах асабліва адчуў гэта. Ягоная карціна “З мінулага ў будучае” вельмі сімвалічная. Ён не толькі прымусяў нібыта сысці з п’едэста легендарнага Шаціла, але і кампазіцыйна зблізіў самыя розныя, характэрныя для Светлагорска, будынк — у маштабах свайго юбілейнага твора. І ўсё гэта аб’яднана прасветлена-трапяткім каларытам. Пазнавальная і яго карціна “Светлагорскі дворык” — усё тут прасякнута замілаванай настраёвацю, ласкавай утульнасцю.

Сталай прыхільнай гістарычнай тэматыкі лічыцца і Ірына Рагавая. Але гэтым разам яна вырашыла прадставіць свае творы і іншых жанраў. Большасць з іх — нацюрморты. Адзін з іх — “Летні” — глядзіцца асабліва прывабна. І не толькі таму што сціплыя лугавыя кветкі выяўлены вельмі натуральна: кампазіцыю ўпрыгожваюць рознакаляровыя, таксама нібы кветкі, матылькі. Зусім па-іншаму, больш кідка, напісаны ейныя “Хрызантэмы”. Нельга не затрымацца і ля пейзажа “Восеньскае зачараванне”.

Міхась Пранішнікаў заўжды вылучаецца ўпэўненым адчуваннем уласнага каларыту, імкненнем

ларусі”. Сваё замілаванне прыгажосцю родных мясцін таленавіта перадаюць Генадзь Лазарэнка, Тамара Іванова, Алена Вінэль, Валерыя Калмыкоў, Віталь Усціменка, Сяргей Масленікаў, Любоў Прусак. Велічным палатном “Эльбрус” прадстаўлены Пётр Рабы. Прыемна здзівіла эмацыйнасцю ўвааблення “Віяланчэлісткі” Ліяна Жванія.

Сярод удзельнікаў юбілейнай для горада выстаўкі апынулася ня мала прыхільнікаў партрэтнага жанру. Сяргей Каваль, якога ведаюць далёка за межамі Светлагорска як таленавітага прымітывіста, прадставіў два інсідныя творы: “Дзючына з Мамбаса. Кенія” і “Маленькая персянянка”. Максім Траяноўскі думам партрэтнымі ўваабленнямі засведчыў уласцівае яму партрэтнае майстэрства рэаліста, а трэцім — жанравым — пераканаў і ў тым, што валодае псіхалагічна дакладным гратэскным та-

М.Траяноўскі. “Нядзельны шопінг”.

лентам (“Нядзельны шопінг”). Што ж да Соф’і Шах, то яна напісала партрэт самога Гаўрылы Вашчанкі на набярэжнай Светлагорска. Па-свойму ўзагацілі экспазіцыю скульптурнымі выявамі Аляксандр Камардзін і Анатоль Туравец.

Увогуле, выстаўка аталася выдатнай падзеяй сярод святочных урачыстасцей у юбілейныя для горада дні.

Ізяслаў КАТЛЯРОЎ
Светлагорск

Незавершаная вандроўка

Проста адчутая плынь часу

М.Міронаў. “Селена”.

што раствараюцца ў туманнай смуге, лёгкае ззянне амытай дажджом прыроды, вабны гарызонт у яркасі заходу — усё гэта здаецца такім родным і знаёмым... Серыя акварэлей “Колеры маёй зямлі”, “Карачаева-Чаркесія”, “Браслаўшчына”,

“Арменія” ды іншыя адкрываюць нам Міхаіла Іванавіча не толькі як выдатнага мастака, але і заўзятага вандроўніка.

Парсанальныя выстаўкі твораў М.Міронава неаднойчы праводзіліся ў Палацы мастацтва і ў Літаратур-

ным музеі Янкі Купалы. Сваё майстэрства і вопыт мастак перадаваў іншым пакаленням: цягам доўгага часу ён узначальваў ДШМ №1 г. Мінска.

Нямецкі кампазітар Роберт Шуман сказаў: “Прызвание мастака — кідаць святло ў глыбіню чалавечага сэрца”. Міхаіл Міронаў праз увесь свой творчы шлях праніс вернасць менавіта гэтаму прызначэнню. Мурагелістыя пералівы, мяккія градацыі колеру, неверагодная цеплыня і адкрытасць уласцівага акварэльнаму жывапісу мастака. Ён перадаў на сваіх карцінах усю сваю любоў да прыроды, да вандраванняў, да свету, да роднай Беларусі. І пакуль ёсць прыхільнікі ягонай творчасці, мастак жыве. Жыве ў кожнай лініі, з кожным блікам, у кожным мазку акварэлі на сваіх творах...

Вольга НАВІЦКАЯ

У галерэі “Панарама” Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі працуе выстаўка акварэлі Міхаіла Міронава “Незавершаная вандроўка”. У экспазіцыі, прысвечанай памяці мастака, прадстаўлены 48 работ, вядомых у Беларусі і за мяжой.

Фёдар Ястраб, старшыня Міжнароднай гільдыі жывапісцаў, распавядае: “Гэтая выстаўка аталася адкрыццём, здзіўленнем для многіх калег Мішы. Я сам бачыў мала яго твораў, а менавіта сабраныя разам карціны даюць цэласнае ўяўленне аб майстэрстве мастака...”

Акварэльныя краявіды Беларусі, Расіі, Арменіі, перанесеныя лёгкай рукой творцы на паперу, нараджаюць у душы гледача пранізліваю настальгію, цёплую журботнасць. Мілая чароўнасць лясоў,

“Званар” з Дарапеевічаў

**Лёс і асоба
палешука
за 26 хвілін**

Студыя “Летапіс” Нацыянальнай кінастудыі “Беларусьфільм” днямі прадэманстравала мінчанам сваю новую стужку. Карціна “Званар” Кацярыны Махавай паказвае некалькі эпизодаў з жыцця пажылога селяніна, які ўжо амаль восем дзясяткаў гадоў б’е ў царкоўныя званы ў сваёй роднай палескай вёсцы.

— Усе тэмы і героі апошніх стужак “жывуць” на Палессі, — распавяла карэспандэнт “К” рэжысёр Кацярына МАХАВА. — Яшчэ калі мы са здымачнай групай вандравалі па тутэйшых мясцінах і запісвалі народных выканаўцаў для фільма “Коліш”, я была вельмі ўражана своеасаблівацю гэтых цудоўных мясцін, дзе захавалася шмат той культурнай і чалавечай аўтэнтыкі, якую практычна немагчыма сустрэць у іншых рэгіёнах Беларусі. Я літаральна ўлюбілася і ў самую палескую зямлю, і ў тых людзей, якія працягваюць на ёй

лепшым сцэнарыстам: хворая жонка галоўнага героя не можа самастойна хадзіць у царкву, таму мы хацелі зняць, як яе муж ідзе па бацюшку, а потым той у хаце прычашчае жанчыну. Але той ноччу ёй раптам стала кепска, і замест святара давялося выклікаць мясцовага доктара, а потым — “хуткую дапамогу” ды везці хворую ў шпіталь. Мы ўвесь час знаходзіліся побач і зафіксавалі хвалюючыя моманты, у тым ліку тое, як стары наведвае сваю жонку на бальнічным ложку. На мой погляд, гэтыя

Сюжэт 26-хвіліннай стужкі вельмі прасты і не мае жорсткай лінейнай структуры, закадравага тэксту ды інтэр’ю дзейных асоб “у камеру”, так званых “сінхронаў”, што вельмі распаўсюджана ў сучаснай дакументалістыцы, схільнай да тэлеэстэтыкі. “Званар” — гэта атмасферны твор, а не кіно, якое пабудавана на перадачы нейкай падзеі або апісанні канкрэтнай з’явы, і ўспрымаецца ён глядачом выключна дзякуючы яго разуменню ды схільнасці да мастацкага абагульнення. Балзае вобразы ды абставіны, прапанаваныя ў стужцы Кацярынай Махавай, даволі прастыя і кранальныя.

Такім чынам, галоўныя вобразы стужкі — постаці самога званара, пажылага чалавека, і яго хворай жонкі, чыё жыццё знаходзіцца на фінальным адрэзку, але, нягледзячы на відавочна няпросты свой характар, прасякнута любоўю да бліжняга і сваёй, накіраванай лёсам, справы. У гэтым сэнсе “Званар” працягвае тэматыку і стылістыку найлепшых стужак студыі “Летапіс”, знятых у апошнія гады, ды адсылае да адпаведных работ Віктара Асліюка, Міхаіла Жданюцкага, Галіны Адамовіч. Карціна Кацярыны Махавай — яшчэ адна ўдалая старонка мастацкага кіналетпісу беларусаў, зробленая ў традыцыйнай нацыянальнай дакументалістыцы. “Званар” стаў, відавочна, самай дасканалай часткай “палескай трылогіі” рэжысёра, распачатай стужкамі “Коліш” і “Да веку”. Пра іх у свой час пісала “К”.

Калі першая з іх была своеасаблівым музычным сведчаннем былых часоў, а другая — творчым партрэтам вядомага народнага майстра і ўлюбёнага ў свой край мастака, дык новая частка трыпціха датычыцца непасрэдна асобы чалавека, які жыве на палескай зямлі. Канкрэтныя звесткі аб сваім героі рэжысёр дае напрыканцы стужкі ў выглядзе сціслага фінальнага цітра, але і без гэтага дадатковага штрыха на ўзроўні адчуванняў зразумелы працяглы і няпросты жыццёвы шлях галоўнага героя. Скупая на інфармацыю, карціна Кацярыны Махавай, тым не менш, мае вялікую эмацыйную сілу, прапануючы сімвалічны, філасофскі вобраз, бадай, перадапошняга абароту жыццёвага кола асобы.

традыцый пакаленняў продкаў. Аб гэтым быў мой другі фільм “палескага цыкла” — “Да веку”.

Што да ўласна “Званара”, дык першапачатковай мэтай стварэння фільма было паказаць унікальную музычную культуру царкоўнага звону ў гэтым кутку нашай краіны. Штуршком паслужыла сцэнарная заяўка прафесійнага музыкантаў Алены Шацько. Планаваўся, што карціна будзе распавядаць менавіта аб традыцыях і сучасным становішчы звону і толькі ўсё гэта — пра саміх прадстаўнікоў, музіц, самай незвычайнай музычнай спецыяльнасці. Але пасля знаёмства са спісам мясцін, дзе цяпер існуе традыцыя царкоўнага звону, мы абралі толькі адну — вёску Дарапеевічы Маларыцкага раёна. А ідэя самой стужкі паступова трансфармавалася: ад традыцыі званарства мы перайшлі да асобы канкрэтнага званара.

Здымкі адбываліся цягам некалькіх тыдняў пад час трох нашых прыездаў у Дарапеевічы. І амаль адразу на першы план выйшлі чалавечыя стасункі ў сям’і Сцяпана і Аляксандры Ерманюкоў, тая любоў і павага, з якой муж ставіцца да сваёй жонкі. Мне ўразіла менавіта самаадданасць пажылой пары, увага і пшчота галоўнага героя да сваёй другой паловы, ягонае рашучасць ісці да канца ў сваім жаданні дапамагчы блізкаму чалавеку. Само жыццё стала для нас

лепшым сцэнарыстам: хворая жонка галоўнага героя не можа самастойна хадзіць у царкву, таму мы хацелі зняць, як яе муж ідзе па бацюшку, а потым той у хаце прычашчае жанчыну. Але той ноччу ёй раптам стала кепска, і замест святара давялося выклікаць мясцовага доктара, а потым — “хуткую дапамогу” ды везці хворую ў шпіталь. Мы ўвесь час знаходзіліся побач і зафіксавалі хвалюючыя моманты, у тым ліку тое, як стары наведвае сваю жонку на бальнічным ложку. На мой погляд, гэтыя

эпізоды дадалі стужцы нават больш разумення хрысціянскай ідэі, чым яе мог даць эпізод з прыходам святара.

Даводзіцца толькі здзіўляцца, наколькі арганічна нашы героі існуюць у кадры. Здаецца, прысутнасць здымачнай групы іх усім не бянтэжыць. Яшчэ калі мы толькі выбіралі героя стужкі, знаёмліся з патэнцыйнымі ўдзельнікамі, мне вельмі спадабалася, як паводзілі сябе муж і жонка Ерманюкі, — відэакамерыяны быццам бы не заўважалі, былі цалкам натуральныя, — што ў многім і вырашыла наш канчатковы выбар герояў. Здымалі стужку даволі хутка: тры экспедыцыі на Палессе ў сукупнасці занялі каля двух тыдняў, цягам амаль двух месяцаў ішла праца на студыі ў Мінску. Хочацца выказаць падзяку ўсім, хто працаваў над стужкай і, асобна, — самім палешукам, да якіх мы яшчэ абавязкова вернемся!

Напоўненая яркімі вобразамі, з выдатнай апэратарскай работай Станіслава Смірнова і гукавым малюнкам Яўгена Рагозіна, карціна “Званар” стала этапнай для творчасці рэжысёра, якая адносна нядаўна пераступіла парог студыі “Летапіс”. Відавочна, традыцыі і агульная мастацкая культура апошняй здольныя перадавацца новым пакаленням творцаў.

Антон СІДАРЭНКА

На здымках: Сцяпан Ерманюк; Кацярына Махава і члены групы пад час адной з кінаэкспедыцый.

Прыгоды “Рыжыка...”

12 кастрычніка ў нямецкім горадзе Кемніц у рамках Міжнароднага кінафестывалю для дзяцей і юнацтва “Шлінгель” адбудзецца конкурсны паказ беларускай казкі “Рыжык у Залюстэрачы”.

Прэзентаваць карціну міжнароднаму журы і нямецкім глядачам будучы сама рэжысёр-пастаноўшчык, аўтар сцэнарыя Алена Турава і выканаўца галоўнай дзіцячай ролі Дзіяна Запрудная.

Адзін з найбуйнейшых кінафестывалюў Еўропы для дзяцей пройдзе сёлета ў шаснаццаці разоў. З 10 па 16 кастрычніка мерапры-

емствы форуму ахопяць Лейпцыг, Цвікаў і Кемніц, дэманструючы на шматлікіх пляцоўках акрамя асноўнай праграмы панарамныя паказы, конкурс “Фокус-Германія”. Дарэчы, “свавольнік” — так можна перакласці нямецкае слова “шлінгель”, што вынесена ў назву фестывалю.

Між іншым, “Рыжык...” — не адзіны прадстаўнік нашай краіны на форуме. Вядучы спецыяліст па рэкламе і фестывальнай дзейнасці “Беларусьфільма” Эліза Патапенка паведаміла “К”, што ў конкурсе прадстаўлена сяміхвілінная карціна “Сараканожка”. Анімацыя створана ў бягучым годзе рэжысёрам-пастаноўшчыкам Таццянай Кубліцкай па ўласным сцэнарыі.

Настася ПАНКРАТАВА
На здымках: кадры з “Рыжыка ў Залюстэрачы”.

“Гадзіннік...” спыніцца яшчэ раз

Праца над вольным рымэйкам вядомай стужкі Мікалая Фігуроўскага “Гадзіннік спыніўся апоўначы” поўнай хадой ідзе на здымачных пляцоўках Беларусі.

Васьмісерыйную тэлевізійную карціну пад назвай “Паляванне на гаўляйтара” стварае адна з расійскіх кінакомпаний пры ўдзеле Нацыянальнай кінастудыі “Беларусьфільм”.

Рэжысёрам-пастаноўшчыкам праекта выступае масквіч Алег Базілаў, а сцэнарыстам — Ігар Тэр-Карапетаў. Як і колішняя стужка Мікалая Фігуроўскага, новы фільм распавядае гісторыю ўдалага замаху на гаўляйтара Вільгельма Кубэ ў верасні 1943 года. Прычым, як і ў першай версіі, імяны галоўных дзейных асоб зменены. Паведамляецца, што больш мудрагелістым стаў і сам сюжэт, у які ўнесены прыгодніцкая і любоўная лініі.

Здымкі серыяла праходзяць на пляцоўках Мінска, Брэста, Бабруйска. У іх заняты як расійскія, так і беларускія акцёры, сярод якіх шмат вядомых твараў. Галоўныя ролі ў “Паляванні на гаўляйтара” выконваюць Анастасія Заваратнюк, Марыя Машкова, наш Андрэй Сенькін, Сяргей Беляковіч.

Чакаецца, што тэлегледачы змогуць убачыць стужку ўжо ў маі наступнага года.

А ў Латвіі, непадалёк ад беларускай мяжы, распачаліся здымкі другога ігравага праекта вядомага майстра аўтарскага кіно, мінулагодняга пераможцы Мінска-

га міжнароднага кінафестывалю “Лістапад” Сяргея Лазніцы. Сцэнарыі стужкі “У тумане” заснаваны на аднайменным творы Васіля Быкава і напісаны самім рэжысёрам яшчэ на пачатку 2000-х.

Дзея ў карціне разгортваецца на Беларусі пад час Вялікай Айчыннай вайны вакол чалавека, якому, па сло-

вах самога Сяргея Лазніцы, “даводзіцца рабіць маральны выбар у амаральных абставінах”.

Праект з’яўляецца сумеснай вытворчасцю некалькіх краін. Аператарам-пастаноўшчыкам стужкі выступае Алег Муту, а гукааператарам — беларус Сяргей Галаўніцкі (абодва працавалі на папярэднім фільме Лазніцы — “Шчасце маё”). Плануецца, што праца над новай карцінай завершыцца бліжэй да наступнага лета.

На здымках: адна з першых сцэн “Палявання...”, знятая ў Брэсце; рэжысёр Сяргей Лазніца.

“Які насычаны дзень! Столькі ўвагі я не атрымліваў і за цэлы год!” — з захапленнем прамовіў госьць Беларусі акурат перад інтэрв’ю карэспандэнту “К”. Кенет ГРОГЕР — нашчадак сусветна вядомага мастака Хаіма Суціна, выкладчык англійскай мовы ў Японіі — прыбыў з другім візітам у Беларусь, каб пабачыць зямлю свайго славутага продка. Паездка, якая насіла амаль прыватны характар, сталася для ўнучатага пляменніка Суціна (цётка Кенета была дачкой сястры мастака) сапраўднай працай: Грогер быў у цэнтры ўвагі грамадскасці ды прэсы — і ўвесь час дзяліўся інфармацыяй пра сябе і свайго славутага дзядзьку Хаіма.

Нельга сказаць, што тая ўвага, якая абрынулася на Кенета, стала яго гнесці, але напрыканцы дня наш суразмоўца меў патрэбу ў адпачынку. Увайшоўшы ў сітуацыю, карэспандэнт “К” прапанаваў спадару Грогеру пагутарыць у больш нязмушанай абстаноўцы — завітаўшы ў адно з мінскіх кафэ, каб пакаштаваць беларускія стравы.

Дакладна, як у Суціна!

“Мой першы сапраўдны візіт”

— Спадар Грогер, пачаць мне хацелася ўсё ж з вашых апошніх уражанняў. Гэта не першы ваш візіт у Мінск, Смілавічы?

— Другі. Але можна сказаць, што менавіта ён стаў маім сапраўды першым візітам. Я наведаў Беларусь шэсць гадоў таму, аднак мне не ўдалося сустрэцца з тымі людзьмі, з кім я хацеў убачыцца, а гэтым разам усё было выдатна.

Я наведаў сваю сям’ю ў Мінску (Кенет мае на ўвазе пляменніцу Суціна — Ніну Аляксандраўну, якая жыве ў сталіцы. — Д.А.) — гэта зрабіла на мяне вельмі моцнае ўражанне. Потым — наведаў музей у Смілавічах і на свае вочы пабачыў, якім клопамат атуляюць памяць майго дзядзькі на яго радзіме. І гэта кранае надзвычайна! Таму магу смела сказаць, што сённяшняя вандроўка — мой першы сапраўдны візіт.

— Што да музея “Прастора Хаіма Суціна” ў Смілавічах... Вам яго экспазіцыя падалася цікавай?

— Так. Хаця там не так шмат інфармацыі аб жыцці дзядзькі, але экспазіцыя, музей у цэлым арганізаваны вельмі артыстычна, творча. У гэтым — яго перавага. Акрамя таго, мяне кранула тое, што ўстанова — пад адным дахам з Цэнтрам дзіцячай творчасці. І мы бачылі там работы дзяцей — іхнія творы з газет, пластыкавых пакетаў, са скурры, — што падаецца мне прыкметай творчай атмасферы, таго, што дух Суціна жыве ў гэтым месцы. Суседства музея і Цэнтра бачыцца мне безумоўна правільным крокам. (Пра гэтым Кенет дастае з сумкі гліняны сувенір — памятку музея, зробленую дзедзімі, — і паказвае яго як сапраўдную рэліквію).

Каляды “ад дзядзькі Суціна”

— Кенет, а калі вы ўпершыню пачулі імя Хаіма Суціна?

— У дзяцінстве. Мой бацька працаваў мясніком, і жылі мы не надта багата. Аднак у нас існавала традыцыя святкавання Каляд, як і ў шматлікіх сем’ях, і гэтыя дні заўжды былі для нас аднымі з самых яркіх. Дык вось, справа ў тым, што ўсе нашчадкі Суціна атрымліваюць пэўны працэнт ад продажу яго твораў, і мы не з’яўляліся выключэннем. Я памятаю, як да нас прыходзілі чэкі “ад дзядзькі Суціна”, — так казаў бацька, — і тады ў наш дом сапраўды прыходзілі Каляды. Незалежна ад пары года, зразумела. Гэта была дапамога, у якой наша сям’я мела патрэбу. Гэта было свята. Гэта былі яшчэ адны Каляды, якіх мы так чакалі... Так што з самага дзяцінства з “дзядзькам Суціным” у мяне былі звязаны самыя светлыя ўспаміны.

— А што было потым? Як далей развіваліся вашы стасункі з гэтым дзядзькам-чараўніком?

— Сапраўднае знаёмства з яго лёсам і творчасцю адбылося, натуральна, пазней. Нельга сказаць, што памятаю “той самы момант”, калі раптам убачыў творцу ва ўсёй ягонай велічы, — гэта адбывалася паступова.

Справа ў тым, што я ўвогуле цікаўлюся сваім радаводам. І для гэтага не шкадую ні часу, ні выскіпаў. Аб’ездзіў усю Еўропу ў пошуку каранёў. Сустрэкаюся са сваякамі, знаёмлюся з імі, і нават зрабіў са сваіх даследаванняў пэўны праект.

Я падарожнічаў па Еўропе і пакідаў на ўласным сайце пэўныя прыкметы культуры краіны, дзе ў дадзены момант спыняўся — кухня, архітэктура, звычкі, — а мае студэнты павінны былі зразумець па тых падказках, дзе я знаходжуся. Паралельна з гэтым інтэрактывам я шукаў, сустракаўся і даведваўся пра свае карані.

І вось, крок за крокам, разам з гэтымі вандроўкамі адбывалася і мае знаёмства з Хаімам: дзесьці я бачыў ягоныя творы, недзе чытаў пра яго кнігі, а дзесьці сустракаўся з тымі, хто мог пра яго штосьці распавесці. Сёння, да прыкладу, я — тут, але не ведаю, куды далей завядзе мяне мае даследаванне. Безумоўна адно: гэтыя стасункі з маім продкам развіваюцца і натхняюць мяне.

— Магчыма, гэтае паглыбленне ў гісторыю Хаіма Суціна можа выліцца ў асобны праект?

— Вы маеце рацыю! Цяпер я здымаю дакументальны фільм пра Хаіма: у мяне назбіралася шмат матэрыялу, акрамя таго, я хачу паведаміць свету мае асабістае ўспрыняцце яго творчасці і гісторыі.

Але калі будзе гатова гэтая карціна, пакуль невядома. Усё знаходзіцца менавіта ў такім пакутлівым акце творчасці: калі няма спакою і задавальнення.

— Як у Суціна?

— Дакладна!

“Навошта вам гэта?”

— Ці існавалі ў вашай сям’і легенды і прыватныя гісторыі пра мастака?

— Так, былі. Акрамя таго, мая сястра сустракалася з цёткай Дораці, якая з’яўляецца пляменніцай Суціна. Цяпер цётцы за дзевяноста, жыве ў Маямі, і яна таксама падзялілася сваімі ўспамінамі.

Цётка прызналася, што Хаім навучыў яе сваім прыкладам многаму. У прыватнасці, ейны сын хацеў стаць доктарам, і гэты выбар не вельмі падобаўся цётцы. Але яна саступіла, бо памятала пра досвед Суціна: калі бацька мастака не падтрымліваў захапленне сына, і як цяжка з гэтага пачувалася апошняму... Ёсць гісторыі, ёсць.

— Магчыма, падзеліцеся якой?

— Не магу, выбачайце: менавіта гэты назапашаны матэрыял я трымаю для сваёй стужкі. Фільм жа мусіць змяшчаць пэўную новую інфармацыю...

— Але хоць бы адну...

— Не ведаю... Добра, распавяду вам адну характэрную, на маю думку, гісторыю. Адночы Хаім гасяваў у маёнтку яго патранэсы мадам Кастэн. Разам з ейным мужам яны выбраліся на шпацыр і ўбачылі цыганскі табар, які трымаў шмат прыгожых коней. Мадам Кастэн спытала Хаіма, ці хацеў бы ён намаляваць гэтых коней. Мастак выбраў адну старую кабылу і сказаў, што калі маляваць — то толькі яе. “Яна ж зусім старая, змучаная! Навошта вам гэта?” — не разумела мадам. Але Хаім патрабаваў, каб цыгане заўтра ж прывялі яму гэтую непрыгожую кабылу ў сядзібу: ён будзе яе маляваць.

нармальна, і трэба папросту сублімаваць пачуццё няўпэўненасці ў творчасць. У кожнай сям’і ёсць такія прыклады, калі мы пакутуем ад пэўных заган, дзівацтваў, пачынаем абмяжоўваць сябе, не разумеючы таго, што гэтыя “няправільнасці” — пэўная энергія, якая дае нам штуршок для развіцця, руху. І тое, як Хаім выкарыстоўваў свае пакуты, каб стварыць сапраўдныя творы мастацтва, мусіць быць прыкладам для ўсіх нас. І, як дзіўна гэта ні гучала б, я сапраўды па ім сумую...

— Якой краіне, на вашу думку, найбольш блізка яго постаць?

— Беларусь, Літва, Ізраіль... Цяпер кожнаму народу, краіне, так або інакш звязаным з ягоным лёсам, хацелася б мець “кавалачак Суціна”. Але ж быў яшчэ і горад святла — Па-

Беларусь наведаў нашчадак сусветна вядомага мастака

Зразумела, што мастак убачыў душу гэтай жывёліны, яе лёс. Мне асабліва падабаецца гэтая гісторыя, бо яна раскрывае характар Суціна, дае ўражанне пра яго творчасць, пра тое, што менавіта ён лічыў прыгожым і вартым увагі мастака.

— Гісторыя нядрэнная. А хто вам яе распавёў?

— Шчыра прызнаюся: я прачытаў яе ў адной з кніг! Вы так мяне прасілі — і я быў вымушаны вас крышку падмануць (смеяцца). Бо не магу зараз распавесці тых легенды, якія захаваліся ў нашай сям’і. Даруйце мне! Але гэтая гісторыя мне сапраўды падабаецца. Яна — адна з самых каштоўных, паверце.

“Цяпер ён належыць усяму свету”

— Кенет, ды ўсё ж як на ваш лёс паўплывала веданне вашай сувязі з такім мастаком, як Суцін?

— Кроў! Я адчуваю гэта, напрыклад, тады, калі даецца ў знакі мая крэатыўная жылка. Я не так шмат працую, як ён, але імкнуса самавыявіцца праз стварэнне кіно, сваю педагагічную дзейнасць... Для мяне ўсё згаданае — істотна.

Па-другое, калі быць шчырым, прыклад характару Хаіма Суціна дае мне магчымасць кіроўваць у правільнае рэчышча ўласную “персанальную нервовасць”. Я разумею цяпер, што гэта

рыж... Мне падаецца, для Суціна не мела значэння тое, якой краіне ён будзе належаць. Ён прагнуў маляваць. Ён цяжка працаваў, ён пакутаваў. Ён трымаўся за свой боль і праламляў яго. Ягоная праца была для яго нечым кшталту свабоды: у ёй ён адчуваў патрэбу, у ёй жыў. І менавіта таму цяпер ён належыць усяму свету.

— Можна, у Еўропе існуе фонд Суціна, які займаецца спадчынай мастака, збірае інфармацыю пра яго?

— Ёсць арганізацыя па выкананні аўтарскіх правоў, фундатарам якой з’яўляецца мая цётка Дораці. Менавіта адтуль мая сям’я атрымлівала грошы ў час майго дзяцінства. Але пра вялікую фундацыю, якая спецыялізавана займаўся б спадчынай Суціна, не ведаю.

— Ці засталіся ў вашай сям’і пэўныя асабістыя рэчы Суціна?

— Не. Зараз вы казалі пра артэфакты, і я пачаў шкадаваць, што ў мяне нічога няма. Гэта добрая ідэя! З сённяшняга дня я распачну іх пошук.

**Занатава Дар’я АМЯЛЬКОВІЧ
Фота Дзмітрыя КАЗЛОВА**

Аўтар выказвае падзяку за дапамогу ў арганізацыі інтэрв’ю намесніку дырэктара Нацыянальнага мастацкага музея Надзеі Усавай і перакладчыку Вользе Палевіковай.

Прэмію — эстрадзе!

Да 1 лістапада працягваецца прыём заявак на ўдзел у конкурсе, па выніках якога будуць аб’яўлены пераможцы ў 16 намінацыях першай Нацыянальнай музычнай прэміі ў галіне эстраднага мастацтва.

Арганізатарамі яе, нагадаем, з’яўляюцца Міністэрства культуры Беларусі і ЗАТ “Сталічнае тэлебачанне” пры арганізацыйнай падтрымцы Маладзёжнага тэатра эстрады.

Як паведаміла карэспандэнту “К” начальнік канцэртнага аддзела Маладзёжнага тэатра эстрады Ірына Пазнякова, на сённяшні дзень ужо даслана некалькі дзясяткаў заявак: “У многіх дакументах кандыдатуры пададзены адрасы на некалькі намінацый”.

Да гэтага часу актыўна прыходзяць заяўкі са сталіцы. На жаль, пакуль амаль зусім не задзейнічаны іншыя гарады рэспублікі. “Арганізатары паабяцалі ў кастрычніку пашырыць рэкламнаю кампанію, таму разлічваем на актывізацыю рэгіёнаў”, — патлумачыла Ірына Пазнякова.

Днямі аргкамітэтам будуць зацверджаны лагатып і выява галоўнага прыза. Зараз на абмеркаванне арганізатарам прадстаўлена некалькі варыянтаў сімвалаў конкурсу аўтарства скульптара Андрэя Хацяноўскага.

Сем цудаў

Учора распачаўся Міжнародны форум тэатральнага мастацтва “ТЭАРТ”.

Да 26 кастрычніка, нагадаем, мінчане пазнаёмяцца з прызанымі ўзорамі сцэнічнага мастацтва з сямі краін свету. Арганізатар маштабнага праекта — Цэнтр візуальных і выканаўчых мастацтваў, які быў створаны Міністэрствам культуры краіны і адным з буйных банкаў.

У аргкамітэце прыняцёва вырашылі скласці афішу толькі з замежных спектакляў. Канцэпцыя “ТЭАРТ” сфармулявана ў выразе “Сем краін — сем цудаў свету”. У Мінск прыехалі лепшыя трупы Аргенціны, Паўднёвай Карэі, Латвіі, Літвы, Расіі, Польшчы і Францыі. Значым, што на сустрэчу з беларускім глядачом завіталі не толькі добра вядомыя нам рэжысёры Аскар Каршуновас і Алвіс Херманіс — арганізатары імкнуліся пазнаёміць айчынную публіку з імёнамі, новымі для нас, але ўжо знакімімі ў свеце: Ко Сун Ун, Анджэй Бубень, Даніэль Веранэзэ, Януш Апрыньскі, Гжэжжж Яжына...

Фестывальная феерыя, акрамя падмостваў Музычнага і Новага тэатраў, пройдзе на пляцоўках Палаца культуры прафсаюзаў, Дома Масквы, Канцэртнай залы “Мінск”. А для грандыёзнага пластычнага спектакля “Сляпя” тэатра “КТО” з Кракава замоўлены Палац спорту.

Чыё ж срэбра?

Шэрагам узнагарод па выніках V Міжнароднага конкурсу памятных манет “Манетнае суслоў’е” ўганараваны манеты Нацыянальнага банка Рэспублікі Беларусь.

Пра гэта паведамляе ўпраўленне інфармацыі ўстановы.

У прыватнасці, у намінацыі “Удалае мастацкае рашэнне” II месца прысуджана срэбраманай памятнай манеце “Constitution” серыі “Парусныя караблі”. Гэтую ж пазіцыю як лепшую срэбраная манета года заняла “Ікона Прасвятлой Багародзіцы “Смаленская” серыі “Праваслаўныя цудатворныя іконы”. А III месца ў гэтай жа намінацыі заваявала памятная манета “Славянка”.

Абвешчэнне вынікаў конкурсу і цырымонія ўзнагароджання пераможцаў адбыліся ў Санкт-Пецярбургу. У ходзе прэзентацыі манет удзельнікамі сустрэчы — спецыялістамі банкаў і манетных двароў, мастакамі розных краін — былі дадзены станоўчыя водгукі аб тэматыцы, мастацкім выкананні памятных манет Нацбанка Беларусі і выкарыстанні самых прагрэсіўных тэхналогій пры іх чаканцы.

Он-лайн-канферэнцыя: плён дзяржаўна-прыватных стасункаў

Наш Інфацэнтр “Культура-інфа” працягвае дзейнічаць у планавым рэжыме. І рэжым — напружаны. Сённяшняя он-лайн-канферэнцыя — ужо сёмая па ліку. Гэтым разам мы доўжым гаворку пра дзяржаўна-прыватнае партнёрства ў галіне культуры ды наогул — партнёрскія стасункі, пра сацыяльна арыентаваны бізнес, без сістэмнага ўплыву якога на фарміраванне якасна новых грамадска-эканамічных уземаадносін у краіне цяжка казаць пра заўтрашні дзень музейнай, клубнай, бібліятэчнай справы, пра станаўленне бюджэтаўтваральнага турызму. Да зацікаўленай і канструктыўнай гутаркі менавіта пра гэты прадпрыемальніцкі пазабюджэтны рэсурс, далёка не паўсюль яшчэ задзейнічаны напоўніцу, рэдакцыя напярэдадні Дня работнікаў культуры запрасіла дырэктара Веткаўскага музея народнай творчасці імя Ф.І. Шклярава Галіну НЯЧАЕВУ, загадчыка аддзела бібліятэчнага маркетынгу Бярозаўскай ЦБС Алу ДРАГАН, начальніка аддзела культуры Мядзельскага райвыканкама Ганну ПАДГОЛ, дырэктара Слонімскага раённага дома культуры Мікалая АДАМЧЫКА, дырэктара Пастаўскага раённага дома рамёстваў Таццяну ПЕТУХ, дырэктараў Горацкіх дзіцячых школ: рамёстваў — Людмілу СТАУСКУЮ, мастацтваў — Аліну БЫЛІЦКУЮ.

Adm:

— Мы шчыра вітаем удзельнікаў чарговай он-лайн-канферэнцыі і ў вашай асобе гораха вінуем увесць рэспубліканскі “корпус” няўрымслівых творцаў з Днём работнікаў культуры! Менавіта вы закладваеце сёння падмурак заўтрашняй рэгіянальнай культуры, ад дзейнасці, уплывовасці якой залежыць маральна-духоўнае здароўе нацыі... А першае пытанне — да прадстаўніка клубнікаў, дырэктара Слонімскага РДК. Якія прыклады дзяржаўна-прыватнага супрацоўніцтва існуюць у вашай установе? Наколькі паспяхова яны рэалізуюцца? Мо павялічыўся план платных паслуг і колькасць наведвальнікаў, вырас пазабюджэт?

Slonim:

— Усім добры дзень, усіх са святам! Пачну з таго, што наш Дом культуры мае на сёння каля дзясці прыватных прадпрыемстваў і арганізацый, што так або інакш спансруюць нашы творчыя пачынанні. Цудоўна разумеем: такое супрацоўніцтва дае максімальную аддачу толькі тады, калі плён яго выкарыстоўваецца ўважана і справядліва. Да прыкладу, аднаму з ААТ мы прадаставілі ў карыстанне вольныя плошчы, атрымалі выгаду і для сябе: адкрылі кавярню “101 паверх”, касметычна адрамантавалі і выкарысталі пад летнюю плячоўку унутраны дварык РДК. Усё гэта, натуральна, прыцягнула да нас большую колькасць наведвальнікаў.

Adm:

— Атрымліваецца, гэта не столькі спонсарскія, колькі партнёрскія стасункі. Як гэта адбілася на пазабюджэце?

Slonim:

— Мяркуюць самі: за дзевяць месяцаў РДК зарабіў каля 160 мільёнаў рублёў. Не без дапамогі прыватнікаў на дыскатэцы “Майстар” адкрыўся і пачаў дзейнічаць бар. Прадпрыемальнікі закупілі сталы для дыскатэчнай залы, частку светлавога абсталявання. У свой час яны наладзілі бясплатнае харчаванне для ўдзельнікаў Рэспубліканскага фестывалю сямейнай творчасці “Жывіце ў радасці!”, а нядаўна, да Дня работнікаў культуры, набылі падарункі для ветэранаў працы.

Adm:

— Усё гэта доказна і пераканаўча. Але іншым разам, як сведчыць практыка, надта праблематычна наладзіць такое ўзаемакарыснае партнёрскае сяброўства на месцах. З чаго тут варта пачынаць? Што замінае? У чым тэхналогія плённага стасункавання і ў чым ягоныя “падводныя камяні”?

Vetka:

— Добры дзень, калегі! Таксама вітаю ўсіх з прафесійнымі святамі. Узаемадзеянне паміж дзелавым партнёрам, напрыклад, бізнесменам, буіной вытворчай структурай і такой установай, як музей, тым больш этнаграфічны ці мастацкі, падаецца магчымым толькі ў форме дабрачыннай дапамогі. Але гэта толькі на першы погляд.

Adm:

— А калі зірнуць глыбей?

Vetka:

— Насамрэч, музей — акумулятар магутнай энергіі папярэдніх пакаленняў. Тым больш, калі ён, як Веткаўскі, цягам дзясятка гадоў з’яўляецца “палявой лабараторыяй”, калі кожны прадмет вывучаецца як “тэкст” духоўнай культуры, калі лакальныя традыцыі даследуюцца ва ўсёй шматстайнасці праў. У тэхналогіях старадаўніх рамёстваў — магутная семантычная сістэма, коды эстэтыкі... Інакш кажучы, “не блукайце з працягнутай рукой, бо вы — багатыя...” Тыя, хто сёння ўкладвае сваю жыццёвую энергію ў прамысловасць, бізнес, не могуць гэтага не разумець, не могуць не спрыяць захаванню магутнай энергіі продкаў.

Adm:

— Дайце канкрэтныя факты такога партнёрства, да прыкладу, у музейнай выдавецкай дзейнасці.

Vetka:

— Плануем прадоўжыць творчы праект па выданні серыі кніг, прысвечаных семантыцы традыцыйнай культуры. Нагадаю, што яны пішуча ў жанры “сямейнага чытання” з багатым насычаннем звестак па этымалогіі, культуралогіі і з расшыфроўкай знакаў, сімвалаў і значэнняў. Другая кніга называецца “Родны дом”. Там будзе шмат малюнкаў і фатаграфій.

Adm:

— Ад спраў музейных пярэйдзем да навучальных устаноў. У Горках існуе, як вядома, унікальная дзіцячая школа мастацкіх рамёстваў, што выходзіць носьбітаў нашай традыцыйнай культуры, не без поспеху рэалізуе іх творы праз спецыялізаваную краму. Ці зацікавіла ўстанова прыватнікаў — тых жа гаспадароў аграпрадзідз?

Gorki:

— Вітаю ўдзельнікаў канферэнцыі! Дзяржаўна-прыватнае партнёрства для ДШМР не з’яўляецца адным з істотных накірункаў дзейнасці. Справа ў тым, што ў нашым горадзе няшмат прыватных арганізацый, аб’ём іхняй дзейнасці — вельмі малы, таму проста немагчыма наладзіць партнёрскія сувязі.

Adm:

— Пытанне правакацыйнае: пры якіх умовах горацкая школа мастацкіх рамёстваў можа стаць самаакупай? Па якіх крытэрыях сёння ацэньваецца эфектыўнасць вашай установы? Ці змяняцца яны ў перспектыве?

Gorki:

— На мой погляд, ДШМР надзвычай цяжка стаць самаакупнай з той прычыны, што галоўная задача школы — выхаванне і навучанне дзяцей традыцыйным відам рамёстваў, пошук таленавітых падлеткаў, падрыхтоўка навуэнцаў для паступлення ў вышэйшыя і сярэднія спецыяльныя ўстановы культуры. Што да крытэрыяў ацэнкі і эфектыўнасці нашай працы, дык гэта, па-першае, удел выхаванцаў у конкурсах, выстаўках,

фестывалях з дасягненнем пэўных вынікаў. Па-другое, пад увагу бярацца і працэнт далейшага паступлення выпускнікоў ва ўстановы мастацкага профілю. Па-трэцяе, колькасць нашых навуэнцаў павінна штогод павялічвацца... Прынамсі, названыя крытэрыі ў бліжэйшы час змяняцца, я лічу, не будуць.

Adm:

— На вашу думку, ці трэба вучыцца стасункам з патэнцыйнымі партнёрамі? Калі так, дык на базе якой установы?

Biaroza:

— Усім добры дзень! Так, трэба вучыцца, і лепшы “універсітэт” — гэта практычная дзейнасць, вопыт калег, канцэнтраваны ў прафесійных выданнях. Нам даступныя, праўда, толькі расійскія... Стасункам з патэнцыйнымі “донарамі” могуць навучыцца на курсах павышэння кваліфікацыі пры Інстытуце культуры Беларусі пры ўмове, што выкладчык дасканальна валодае сітуацыяй на айчынным рынку інфармацыйных паслуг, у тым ліку бібліятэчных, і не прыводзіць адарваныя ад рэальнасці прыклады сухой тэорыі з дапаможнікаў па маркетынгу. Наш вопыт дзейнасці ў пошуках рэсурсных партнёраў паказвае:

і абнаўленне гістарычных аб’ектаў не заўжды ёсць магчымасць прафінаансаваць у поўным аб’ёме. Кіраўніцтва раёна стаюча ставіцца да інвестыцый у эканоміку Нарачанскага краю.

Adm:

— Што зрабілі ў гэтым кірунку?

Miadzel:

— Адзін з яркавых прыкладаў дзяржаўна-прыватнага супрацоўніцтва — будаўніцтва аздараўленчага комплексу на базе старадаўняй сядзібы, помніка архітэктуры XVIII стагоддзя, што размяшчаецца ў вёсцы Альшэва. Аб’ект перададзены на баланс прыватнай замежнай фірмы, якая атрымала дазвол на аднаўленне сядзібнага дома. Гэтымі днямі распрацоўваецца праект рэканструкцыі аб’екта, а з наступнага года тут распачнуцца актыўныя аднаўленчыя работы.

Adm:

— Якім павінен быць на сёння бібліятэчны маркетынг? Што за месца ў ім займае практыка дзяржаўна-прыватнага партнёрства?

Biaroza:

— Бібліятэчны маркетынг — гэта рэклама, імідж, фандрайзінг, сацыяльнае партнёрства. Калі ўстанова культуры

названых бібліятэк. Скажам, калі кніжныя калекцыі, мэбля набываліся за кошт раённага бюджэту, дык мастацкае ўвасабленне, напрыклад, экспазіцыі ў Белаазёрскай ГБ прафінаансаваў зямляк, бізнесмен з Санкт-Пецярбурга.

Adm:

— Пытанне да Паставаў: ці стала дзейнасць вашай установы навукова-даследчай?

Pastavy:

— Так. У нас размешчана невялікая музейная экспазіцыя, прысвечаная музычным традыцыям Пастаўшчыны. Тут сабраны звесткі аб майстрах, якія выраблялі такія ўнікальны народны інструменты, як дытанічныя цымбалы. Ёсць збор старых і сучасных інструментаў. Штогод ладзіцца этнаграфічная экспедыцыя — лапаўняецца картатэка майстроў, складаецца карта распаўсюджвання рамесніцкіх традыцый. Натуральна, сабраныя матэрыялы дапамагаюць у метадычным забеспячэнні дзейнасці гуртоў.

Adm:

— А што ў перспектывных планах?

Pastavy:

— Стварэнне музейнай экспазіцыі пра традыцыі млынарства.

Скажы, хто

Прадпрыемальніцкі рэсурс у культурным абарачэнні

хто з бібліятэкараў знаходзіць больш, так бы мовіць, персанальны падыход да спонсара, тым большага выніку ён дасягае. Гэтую “навуку” мы даводзім работнікам у нашай школе спецыяліста, на семінарскіх практыкумах.

Adm:

— Пытанне да Паставаў: ці патрэбна дзяржаўна-прыватнае партнёрства ў перспектывнай дзейнасці раённага Дома рамёстваў?

Pastavy:

— Вітаю ўсіх! Наша ўстанова працуе з 1998 года. За гэты час асноўнымі сродкамі фінансавання былі бюджэтныя крыніцы. Але з 2004-га ўстанова ўключана ў турыстычны маршрут “Край азёр, касцёлаў, паркаў”, а з 2005 года пачаў дзейнічаць маршрут “Па дарозе да Зюзі Паазерскага”. Праз Пастаўшчыну пралягае міжнародны веламаршрут, і яго ўдзельнікі — частыя госці выставачных залаў і майстар-класаў Дома рамёстваў. А ўсе маршруты распрацоўвае Пастаўскі цэнтр турпаслуг, сумесная дзейнасць з якім прыносіць нам неблагі плён. Супрацоўнічаем таксама і з іншымі турфірмамі рэспублікі.

Adm:

— Спрыяе дзяржаўна-прыватным стасункам Міжнародны фестываль “Звінчыц цымбалы і гармонік”...

Pastavy:

— Безумоўна. Фэст за 21 год існавання стаў магутным стымулам для дзейнасці мясцовых майстроў і нашай установы.

Adm:

— Калі доўжыць гаворку пра рэгіянальны турызм, дык варта тут згадаць і высылкі работнікаў культуры Нарачанскага рэгіёна, пра якія “К” неаднаразова пісала...

Miadzel:

— Усіх шчыра вітаю і віншую з прафесійнымі святамі! Пытанне дзяржаўна-прыватнага супрацоўніцтва — вельмі важнае і актуальнае для нашага рэгіёна. Найперш маю на ўвазе захаванне нашых помнікаў гісторыі і культуры. Менавіта прыватнік можа сёння дапамагчы рэгіёну грашовымі сродкамі, бо рамонт

ўмее і імкнецца тое рабіць — яна актыўны суб’ект рынку паслуг. Да прыкладу, бібліятэкі нашай ЦБС прагнуць “вербаваць” чытачоў, усімі творчымі сіламі змагаюцца за карыстальнікаў... Цэнтральная раённая бібліятэка — майстра PR-акцый, электронных прэзентацый. Белаазёрскую гарадскую бібліятэку імя Ніны Мацяш можна смела назваць “стыльнай”, дзякуючы экскурсійна-выставачнай экспазіцыі “У спагадзе абярэжлівай нябёс”, прысвечанай памяці вядомай паэткі, Іанаровага грамадзяніна горада Белаазёрска.

Adm:

— А як крэатыўца сельскія бібліятэкары?

Biaroza:

— “Візітоўкай” Малецкай, Спораўскай, Нарутаўіцкай, Боркаўскай аграгарадзкіх бібліятэк з’яўляюцца інфармацыйныя цэнтры грамадзянска-патрыятычнага і экалагічнага выхавання, папулярызаванай здаровага ладу жыцця і бібліятэчнага краязнаўства. На базе Вайцянскай і Сялецкай СБ працуюць, адпаведна, Грамадскі музей этнаграфіі і слянянскага побыту ды Літаратурна-краязнаўчая гасцёўня “Вытокі Башты”.

Adm:

— І якая роля ў гэтым належыць інвестарам?

Biaroza:

— Прывабыны воблік кожнай з бібліятэк сфарміраваўся, у тым ліку, дзякуючы дзяржаўна-прыватнаму партнёрству. Менавіта яно дазволіла знайсці і сяброў, і прыхільнікаў — патэнцыйных інвестараў, якія дапамаглі стварыць неабходныя ўмовы для рэалізацыі канкрэтных напрамкаў дзейнасці вышэй-

Adm:

— Пры Дзіцячай школе мастацтваў у Горках створаны апякунскія саветы. Наколькі плённа яны дзейнічаюць? Назавіце канкрэтныя прыклады. Што вы змянілі б у дзейнасці такога савета?

Gorki:

— Натуральна, школа мастацтваў зацікаўлена ў спонсарскіх інвестыцыях, якія наўпрост уплываюць на ўмацаванне матэрыяльна-тэхнічнай базы нашай установы, на паляпшэнне якасці навучальнага працэсу і ўмоў працы педагогаў. Без гэтага, пагадзіцеся, ДШМ будзе працаваць без належнага эфекту.

Adm:

— І як прыцягваецца спонсараў?

Gorki:

— Вось для гэтага ў мінулым годзе і былі створаны апякунскія саветы. Яны дзейнічаюць на аддзяленнях харэаграфіі і выяўленчага мастацтва. Мы звярнулі найпершую ўвагу на ўсебаковае інфармаванне грамадскасці аб дзейнасці школы, аб перспектывах яе развіцця. Лічу, што ўзаемадзеянне ДШМ з установамі горада і раёна можа стаць стабільным дзякуючы шчыльнаму кантакту нашай адміністрацыі з кіраўніцтвам арганізацый ды прадпрыемстваў. І кантакт гэты павінен будавацца на ўзаемавыгадных умовах. Школа можа аказаць дзейную дапамогу ў стварэнні самадзейных калектываў на базе канкрэтных устаноў, у падрыхтоўцы і наладжанні мерапрыемстваў, у арганізацыі канцэртаў сіламі нашых выкладчыкаў ды навуэнцаў.

Adm:

— А на якія канкрэтныя мэты выкарыстоўваюцца пазабюджэтныя сродкі?

Gorki:

— На ремонт школьнага абсталявання, добраўпарадкаванне прылеглай тэрыторыі, набыццё сцэнічных касцюмаў, правядзенне сацыяльна-культурных мерапрыемстваў.

Adm:

— І зноў пытанне да Бярозы: што за канкрэтныя бібліятэчныя праекты рэалізаваны ў ЦБС на падставе дзяржаўна-прыватнага партнёрства?

Biaroza:

— Спектр партнёрства з камерцыйнымі структурамі, прадпрыемствамі не такі шырокі, як хацелася б.

Adm:

— Дык хто ж яны, партнёры ЦБС?

Biaroza:

— Перш за ўсё — органы мясцовага самакіравання. Райвыканкам асвятляе работу бібліятэк раёна на сваім сайце. Шэраг сельвыканкамаў прафінансаваў падпіску на перыядычныя выданні. Першамайскі сельвыканкам падарыў чытачам Кабакоўскай СБ ксеракс. КУВП “Пескаўскае” бязвыплатна добраўпарадкавала тэрыторыю Вайцяншынскай сельскай бібліятэкі і зрабіла ремонт падлогі ў грамадскім музеі пры бібліятэцы. Прафкамы сельсагаспадарчых прадпры-

ці з рэалізацыяй Дзяржаўнай праграмы развіцця курортнай зоны Нарачанскага рэгіёна на 2011 — 2015 гг.

Slonim:

— У мяне, да прыкладу, стасункі з прадстаўнікамі прыватнага бізнесу заснаваны на асабістых кантактах, якія імкнуцца пастаянна падтрымліваць... Хачу прадоўжыць гаворку аб канкрэтных прыкладах нашых кантактаў з бізнесменамі. Менавіта ў выніку іх мы адрамантавалі лесвічны марш цэнтральнага ўвахода РДК. Вырабілі інфармацыйную дошку і шылдачкі на дзверы кабінетаў. Дробязь? Але куды без яе? Адна з фірм бязвыплатна перадала нам офісную мэблю. Рэкламнае агенцтва адрамантавала рэкламнаю шылду на фасадзе будынка. Салонкрама вясельнай моды заўжды дапамагае (таксама дабрачынна) з пракатам касцюмаў для вядучых... Выказваю сваім партнёрам шчырую ўдзячнасць, а таксама запэўніваю: кантакты займаюць працяг.

Adm:

— Дарэчы, якія перспектывыныя праекты на падставе дзяржаўна-прыватнага супрацоўніцтва вы хацелі б ажыццявіць у вашай установе?

зацікаўленасць інвестараў у вытворчасці нацыянальнага прадукту дадуць чарговыя штуршок і для ўдасканалення працы Дома рамёстваў, які стане не толькі цікавым аб’ектам для наведванняў, але і дзейным навуковым ды навучальным цэнтрам. Не выключаю таксама наладжванне дзейнасці прыватных рамесніцкіх майстэрняў, а таксама выраб твораў дома, што дазволіць стварыць новыя працоўныя месцы, а таксама значна пашырыць межы агра- і экатурызму.

Adm:

— Як з гаспадарамі прыватных турыстычных супрацоўнічаюць у Мядзеле?

Miadzel:

— На Мядзельшчыне сёння дзейнічаюць 53 аграсядзібы. Пагадзіцеся, колькасць немалая. Таму ў нашага аддзела з’явіўся такі накірунак працы, як іх панаваартаснае культурнае абслугоўванне. Раённы арганізацыйна-метадычны цэнтр распрацаваў адпаведны праект “У нас кожная хата гасцямі багатая”. Задача яго — пазнаеміць наведвальнікаў раёна з культурай Нарачанскага рэгіёна, яго абрадамі і традыцыямі, а таксама арганізаваць вольны час гасцей аграсядзіб.

Adm:

— І што прапаноўваеце турыстам?

■ На людным месцы ■

Стажыроўка: вопыт менеджменту

Венскія арыенціры

Чарговым крокам у справе міжнароднага супрацоўніцтва стаў праект па вывучэнні беларускімі спецыялістамі вопыту Аўстрыі ў сферы музейна-музеефікацыі аб’ектаў гістарычнай спадчыны і музейнага менеджменту. У рамках першага этапу айчынных спецыялістаў наведалі музеі і замкавыя комплексы Вены.

Тадэуша Стружэцкага, не выпадковы: у аўстрыйскіх калег маецца багаты вопыт па арганізацыі працы ў замкавых комплексах. Акрамя таго, у Аўстрыі таксама назапашаны вопыт не толькі ў музейна-музеефікацыі замкаў і палацаў, але і ў стварэнні на іх аснове эфектыўна дзеючых турыстычных аб’ектаў, якія прапануюць аўстрыйскім і замежным турыстам цэлы комплекс паслуг, уключаючы правядзенне разнастайных культурных праектаў.

Як перакананы Тадэуш Стружэцкі, дзякуючы такім міжнародным праектам нашы музеі мусяць прадставіць новыя, сучасныя, падыходы да стварэння экспазіцый, а таксама новыя формы працы з наведвальнікамі і шэраг міжнародных праектаў.

Варта адзначыць, што падобныя праекты мусяць працягвацца. У прыватнасці, па ініцыятыве Міністэрства культуры нашай краіны ў бліжэйшай перспектыве плануецца арганізаваць знаёмства беларускіх музейшчыкаў з вопытам іх польскіх калег.

K.A.

Удзел у стажыроўцы прынялі дырэктар Нясвіжскага палацавага ансамбля Сяргей Клімаў, дырэктар Гомельскага палацава-паркавага ансамбля Алег Рыжкоў, а таксама галоўны спецыяліст Міністэрства культуры краіны Святлана Гаўрылава.

Як адзначыў намеснік міністра культуры Рэспублікі Беларусь Тадэуш Стружэцкі, арганізаваная стажыроўка ў Аўстрыю для нашых музейных супрацоўнікаў адбылася ўпершыню. Выбар гэтай краіны, па словах

Будаўніцтва: заапарк "пад крылом" аддзела

Экзотыкі будзе больш!

Начальнік аддзела культуры адміністрацыі Заводскага раёна сталіцы Ірына Шугала паведамляе “К”, што Мінскі заапарк, які курыруе аддзел, пастаянна развіваецца. І гэта датычыцца не толькі павелічэння колькасці экзатычных насельнікаў: рыб, птушак, рэптылій, амфібіяў і самых розных драпежнікаў.

Тут, да ўсяго, не спыняецца будаўніцтва. Узводзіцца, да прыкладу, павільён “Экзатарыум”, дзе мяркуецца ўзнавіць атмасферу трапічнага лесу. З’явіцца на тэрыторыі заапарка і дэльфінарыі.

Па словах Ірыны Шугала, Мінскі заапарк даўно стаў культурным цэнтрам Заводскага раёна. Адпачыць тут можна цягам усяго дня. Апрача знаёмства з жывёльным светам, культурна-асветніцкая ўстанова прапаноўвае наведвальнікам сям’я разнастайных мерапрыемстваў. Сёлетня, да прыкладу, тут ўпершыню правялі Купалле. А фестываль “Экалогія. Творчасць. Дзеці” даўно стаў традыцыйным і ладзіцца штогод, як, дарэчы, і дзень нараджэння заапарка.

А адкрыўся ён у жніўні 1984-га, у дзень 40-годдзя Мінскага аўтазавода. Заснавальнікам новай сталічнай установы стаў ветэран МАЗа Фёдар Рэўзін, талантлівы вынаходнік і пісьменнік. Першымі засялілі заапарк белы бусел па мянушцы Журка, вярблюд Хан — падарунак дрэсіроўшчыцы Тэрэзы Дуравай, — зубраня Гай і дзік Хруша.

Усе канцэртныя мерапрыемствы ладзяцца на пляцоўцы перад заапаркавай “Вясковай сядзібай” і спакою жывёлін не замінаюць. Наадварот, свет мастацтва арганічна суіснуе са светам фаўны.

На здымку: “Вясковая сядзіба” ў сталічным заапарку.

Нясвіжчына: хор з гісторыяй

З чаго пачыналася песня?

Выступаў Лявонавіцкі народны хор. У іх выкананні гучалі беларускія песні. Разам з гасцямі і сябрамі калектыву адзначыў 85-годдзе з дня заснавання.

А ўсё пачыналася з гуртка. Напачатку яго ўдзельнікамі былі Васіль Бенька, Юльян Непаканчыцкі, Іван Чарняўскі, Пятрусь Шчарбач. Ёсць у пераліку гэтых імён і прозвішча паэта, кампазітара Сяргея Новіка-Пеона, у бацькоўскай хаце якога і праходзілі першыя рэпетыцыі апантаных спевакоў. У далёкім 1926 годзе, нягледзячы на забарону, лявонаўцы самі складалі рэпертуар выступленняў. У выкананні самадзейных артыстаў гучалі беларускія, украінскія, польскія, рускія народныя песні.

Вядомы краязнаўца, былы настаўнік з вёскі Лявонавічы Расціслаў Ждановіч, які шмат гадоў жыцця аддаў вывучэнню культурна-гістарычнай спадчыны роднага краю, прадставіў спіс з прозвішчамі і фотакарткамі тых артыстаў хору, якія стаялі ля вытокаў яго стварэння. Дык вось, хор, як сведчаць пэўныя звесткі, быў створаны 18 ліпеня 1926-га, а ля вытокаў яго нібыта стаяў Новік-Пяюн.

— Праўда, — кажа краязнаўца Расціслаў Ждановіч, — надаўна атрыманыя паперы з Польшчы сведчаць аб іншым. У прыватнасці, аб тым, што дваццацігадовы Сяргей Пяюн з 1 верасня 1926-га працаваў настаўнікам у маёнтку Свет, які знаходзіцца паблізу Віспы. І, вядома ж, ён аніяк не мог кіраваць хорам. Верагодна, апошні быў створаны крыху пазней: мабыць, у кастрычніку — лістападзе... Дарэчы, на той час у вёсцы Цыкалаўшчыне, што непадалёк ад Лявонавічаў, жыла сям’я Кудрукоў. Там быў свой хор, а потым іх аб’ядналі, і Уладзімір Міхайлавіч Кудрук кіраваў гэтымі пёўчымі калектывамі і ў сваёй вёсцы, і ў Лявонавічах да 1939 года...

Валянцін БАРЫСЕВІЧ
На здымку: Лявонавіцкі народны хор.

ТВОЙ БІЗНЕС-ПАРТНЁР?

емстваў “Боркі”, “Нарутавічы”, аграфірмы “Малеч” унеслі плату за харчаванне ўдзельнікаў тэматычных раённых семінараў бібліятэчных работнікаў. Нам пастаянна дапамагае і раённы вузел сувязі.

Adm:

— Разуемем, прыкладаў партнёрства з прыватнікамі мо і не так шмат, але, тым не менш...

Biaroza:

— Яно асабліва шчыльнае ў краязнаўчай дзейнасці. І гаворка тут хутчэй пра прыватных асоб, чым пра бізнес. За апошнія гады фонды папоўніліся рарытэтнымі дакументамі з прыватных калекцый бярозаўчан-пашукоўцаў Яўгена Сялені, Мікалая Пейгана, Анатоля Гладышчука, Мікалая Сянкевіча, Валерыя Непаркі. Свой інтэлектуальны прадукт перадаюць у дар бібліятэцы літаратары — ураджэнцы Бярозаўшчыны.

Adm:

— Усё ж давядзецца канстатаваць: пакуль бізнес разважае, творчая інтэлігенцыя актыўнічае?

Biaroza:

— Мусіць, так. Тым не менш высакароднымі ўяўляюцца і ўчынкi жыхароў вёсак Пескаўскага і Белаазёрскага сельвыканкамаў. Першыя сабралі звыш 700 прадметаў сялянскага побыту і стварылі разам з бібліятэкарам народны музей, які працуе ўжо цягам дзесяці гадоў... Другія правялі дабрачынную акцыю па зборы металалому і на заробленыя грошы купілі кнігі для сваёй Хрыскаўскай сельскай бібліятэкі.

Adm:

— Як жа знайсці партнёра?

Miadzel:

— Неаспрэчна, паспяховае супрацоўніцтва з прыватным бізнесам дапамагае наладзіць не толькі шырокая і разнастайная рэкламная дзейнасць, але і прэзентацыі, паказы, правядзенне канкрэтных культурна-масавых мерапрыемстваў з прыцягненнем да ўдзелу у іх прыватнікаў. Прыкладам такога супрацоўніцтва можа служыць наладжванне ў Мядзеле летняга Свята рыбы, якое прайшло ў адпаведнасць

Slonim:

— Поруч з наладжваннем карпаратыўных мерапрыемстваў, канцэртным абслугоўваннем аграэкасядзіб плануем адкрыць выставачную залу для прэзентацыі і продажу прадукцыі нашых прадпрыемстваў, што, неаспрэчна, у перспектыве павысіць колькасць прыватнікаў-інвестараў. Хацелася б займацца і боўлінг, гульнёвыя аўтаматы, а таксама кінасалон фармату 5D. Мяркуем неўзабаве ўзяцца за добраўпарадкаванне гарадскога парку і канала Агінскага, уладкаваць дзіцячыя атракцыёны, узвесці летні амфітэатр... Усё гэта даасць магчымасць больш шырока і маштабна рэалізоўваць творчыя ідэі, народжаныя ў РДК.

Adm:

— Якім рэалізаваным крэатывам можае пахваліцца?

Slonim:

— Тым, што мясцовае кабельнае тэлебачанне шырока рэкламуе нашы мерапрыемствы. Як, зрэшты, і тым, што ў выніку нашага сяброўства нарадзіўся новы сумесны тэлевізійны праект “Рэп. Стрыт. Батл”.

Biaroza:

— А на нашай мясцовай тэлестудыі дзейнічае рубрыка “Бібліятэчныя навіны. Інфармацыя. Рэклама”. Цягам трох апошніх гадоў у эфіры раённага радыё рэалізаваліся самыя розныя літаратурна-краязнаўчыя праекты. У планах — рэалізацыя праекта “Чытаць аб Брэстчыне — патрыятычна” па прапагандзе роднай мовы. Ёсць неабходнасць і ў распрацоўцы мэтавай праграмы “Бібліятэка — моладзі”. Маём задумку наладжвання раённага Свята кнігі-2012.

Adm:

— Што б вы ўдасканалілі, скарэктавалі ў заканадаўчай базе для больш выніковай дзейнасці Дома рамёстваў? Якой увагуле бачыце сваю ўстанову праз 5 — 10 гадоў?

Pastavy:

— Патрэбна стабільнае фінансаванне перспектывыных праграм і праектаў. Развіццё турыстычнай інфраструктуры,

Miadzel:

— Альтэрнатыву неарганізаванаму адпачынку. У сённяшнім “прайскуранце” аддзела — абрадавыя і календарныя святы, тэатралізаваныя экскурсіі, майстар-класы па розных відах рамёстваў... Увогуле, пытанню рознабаковай дзейнасці аграсядзіб у Мядзельскім раёне надаецца вельмі вялікая ўвага. Безумоўна, гэта беспамылковая пазіцыя, адзін са стратэгічных накірункаў нашай дзейнасці, што цалкам адвавае асаблівасці Нарачанскага краю. Літаральна дзямі будзе праходзіць вялізны семінар для ўладальнікаў аграсядзіб, у якім самы актыўны ўдзел будзе прымаць, натуральна, і наш аддзел культуры. Рыхтуем свае творчыя прапановы, якія з задавальненнем і прэзентуем на семінары. Упэўнена, што ў гэтага супрацоўніцтва — вялікая будучыня, якая гарантуе нам партытэтную выгаду.

Adm:

— У адной з нашых “он-лайнавых” гутарак прарэктар па інавацыйнай дзейнасці і мастацкай творчасці БДУКІМ Канстанцін Рэмішэўскі прапанаваў такі варыянт піяру патэнцыйных інвестараў: стварыць ва ўстанове культуры фотагалерэю ганаровых спонсараў. Чым не першы крок у наладжванні пастаяннага і плённага партнёрства?

Biaroza:

— Мы запланавалі для сябе завядзенне “Ганаровай кнігі прынашэнняў на карысць бібліятэкі” ці памятнага альбома. Сапраўды, пошук рэсурсаў не дазваляе нам сядзець склаўшы рукі.

Adm:

— Мы яшчэ раз выказваем шчырую ўдзячнасць усім удзельнікам нашай чарговай он-лайн-канферэнцыі за высокі прафесіяналізм і неабыхаваць да развіцця нацыянальнай культуры. Са святам вас, дарагія сябры! Новых вам творчых здабыткаў, здароўя, шчасця і ўдачы! Спадзяёмся, што ўсе вашы адмысловыя ідэі будуць з поспехам увасоблены ў жыццё.

Матэрыялы он-лайн-канферэнцыі падрыхтаваў Яўген РАГІН

Многія айчынныя прафесійныя гісторыкі і аматары-краязнаўцы спрычыніліся да вызначэння дакладнай даты “нараджэння” гарадоў, гісторыя ўзвядзення кожнага з якіх мае свае адметнасці і перыпетыі.

Возьмем, да прыкладу, 1276 год. Як сведчаць дакументальныя крыніцы, князь Валынскі і Берасцейскі Уладзімір Васількавіч паслаў “мужа хітра Алеку, які і пры бацьку ягонім многія гарады будаваў, з тутэйшымі ў чоўнах у вярхі ракі Лесны... Ён жа, знайшоўшы месца патрэбнае, вярнуўся да князя”... Князь хутка сабраўся з баярамі і слугамі паглядзець знойдзенае Алексам месца над берагам Лесны. Яно яму спадабалася, і так, у выніку, узнік горад Камянец, які атрымаў сваю назву з-за таго, што зямля вакол была цвёрдая і камяністая. Малы горад стаў фарпостам берасцейскай зямлі. З высокай Камянецкай вежы, якую ў летапісах называюць “слупам каменным”, вартавому было далёка бачна наваколле. І калі ён заўважаў варожае войска, насустрач апошняму з камянецкіх брам вызджала моцная, добра ўзброеная і навучаная дружина...

ва ж не піў ад маленства свайго... У хрэсным жа цалаванні быў цвёрды... Найбольш жа міласцінаю быў літасцівы...” А яшчэ князь быў надта моцны фізічна: у адзіночку хадзіў на мядзведзя і дзіка.

Як і ягонага бацьку, князя Уладзіміра ўзрушыла забойства Войшалка і яго перадсмартны праклён. Здзеяннае зло Уладзімір вырашыў перамагчы добром.

Першымі княжацкую ласку адчулі храмы зямель, што дасталіся яму ў спачыну ад бацькі. Уладзімір “у Бельску надаў царкве абразы і кнігі. Ва Уладзіміры ж перапісаў святога Дзмітрыя ўсяго і сауды сярэбраныя скаваў... І завесы даў золатам шытыя, а іншыя аksamітныя з драбніцаю... У Епіскапію Перамышльскую даў Евангелле, акаванае срэбрам з перлінамі, сам жа перапісаў яго. А ў Чарнігаў паслаў Евангелле, золатам пісанае і акаванае срэбрам з перлінамі, і сярод яго Спаса з фініфць. У Луцкую Епіскапію даў крыж вялікі, сярэбраны з пазалотаю з Чэсным дрэвам”.

Разам са сваёй жонкай, Вольгай Бранскай, князь таксама пабудаваў некалькі новых храмаў. Асабліва прыгожай атрымалася каменная царква Святога Георгія. Княжацкая пара “ўпрыгожыла яе іконамі каванымі і саудамі сярэбранымі”. Усе царкоўныя харугвы былі аksamітныя з залатым і

чаў дзейнічаць у дачыненні да сям’і самога Уладзіміра, паколькі Нябёсы не пасылаюць князю сваіх дзяцей.

І тады муж і жонка вырашылі ўзяць на выхаванне чужое дзіця. Дзяўчынку, ад якой адмовілася родная маці пры яе нараджэнні, прынеслі ў княжацкія палаты. Як дакладна вядома з летапісаў, новыя бацькі назвалі яе Ізяславай і любілі, нібыта родную.

Князь Уладзімір быў добры не толькі да сваіх падданных, але і да суседзяў. Адночы ў засушлівы год не ўрадзілі палі. Уладзімір загадаў адкрыць для простага люду свае ўласныя засекаі. Княства квітнела, але Уладзіміра Васількавіча па-ранейшаму непакоіў праклён Войшалка. Жадаючы спытацца ў Нябёсаў, што яшчэ павінен ён здзейсніць, каб не закрануць гэты праклён яго падданных, князь адночы адкрыў наўздагад Біблію. І прачытаў там словы: “Дух Господень на мне... Воздвигнути города пусты”...

Тады Уладзімір загарэўся ідэяй пабудаваць новы горад на пустых землях. Больш за ўсё падыходзілі для такой задумы велізарныя пустэчы на захад ад тэрыторыі сучаснага Брэста. Гэтак узнік Камянец з яго слаўтай вежай.

Князь Уладзімір пайшоў з жыцця 10 снежня 1288 года. Перад смерцю ён завяшчаў сваё княства аднаму з братоў Льва Данілавіча, Мсціславу, з якога ўзяў слова правіць сумленна і з гона-

Калекцыя ўнікальных экспанатаў Мірскага замка налічвае не адну сотню адзінак. Кожны з іх мае сваю адметную функцыю і значэнне ў музейнай прасторы старадаўняй фартэцыі. Адным з такіх, выключных па сваіх вартасцях, прадметаў з’яўляецца раяль, што пасля рэстаўрацыі Мірскага замка быў змешчаны ў Партрэтнай зале.

Белы раяль Міра

Музычны экспанат Замкавага комплексу

У Партрэтнай зале Мірскага замка.

З канца верасня амаль кожную суботу там праходзяць канцэрты пры ўдзеле Белдзяржфілармоніі. І менавіта гэты раяль задзейнічаны пад час ці не кожнай музычнай праграмы.

Як падрабязна пісала “К”, якраз у Партрэтнай зале адбыўся вялікі канцэрт твораў ураджэнца недалёкай Любчы Мікалая Набокава. А, да прыкладу, 15 кастрычніка ў сценах Мірскага замка пройдзе канцэрт інструментальнага трыа “Кансананс”. Удзельніку калектыву Валерыю Баравікову прадаставіцца магчымасць сыграць на раялі знакамітай маркі “Gebr. Perzina”, які быў устаноўлены ў самай прыгожай зале замкавага комплексу.

Белы раяль — не проста канцэртны інструмент: ён стварае ў замку атмасферу мастацтва і раскошы, з’яўляецца пацвярджэннем правядзення ўрачыстых мерапрыемстваў. Падобны інструмент быў у модзе яшчэ напрыканцы XIX — пачатку XX стагоддзя, упрыгожваў будыны ўплывовай арыстакратыі. Не былі выключэннем, відавочна, і прадстаўнікі роду Святаполк-Мірскіх.

Гісторыя музычных інструментаў “Perzina” пачалася 1 ліпеня 1871 года. У гэты дзень браты Юліус і Альберт Перцына адкрылі сваю краму ў горадзе Швэрын, што на Поўначы

Германіі. Гэтую дату лічаць датай заснавання сусветна вядомай фабрыкі па вытворчасці піяніна і раяляў “Gebr. Perzina”.

Бацька братаў Перцына быў фартэп’янным майстрам у Саксоніі, і сыны прадоўжылі ягоную справу. Браты працавалі на многіх фабрыках, у тым ліку на фабрыцы “Carl Bechstein”.

Да 1900-га фабрыка пашырылася, і ў 1910-м вытворчасць ўзрасла да 1000 інструментаў у год. У 1905-м сталі выпускаць таксама раялі, адзін з якіх і прадстаўлены ў калекцыі Замкавага комплексу “Mir”. У гэты перыяд “Gebr. Perzina” атрымала вельмі шырокае распаўсюджанне ва ўсім свеце і працягвала развівацца з 1906-га пад патранатам каралевы Вільгельміны.

Раялі маркі “Gebr. Perzina” — адны з нешматлікіх інструментаў, у канструкцыі якіх выкарыстоўваецца рэзанансная дэка, выгнутая сваімі гукавымі платамі ў процілеглы ад звыклага бок. Дадзеная канструкцыя дазваляе атрымаць дзівосны, цалкам збалансаваны, чысты і глыбокі гук. Больш за 140 гадоў гэтая марка карыстаецца вялікай папулярнасцю сярод прафесійных музыкаў і аматараў.

**Наталля КАВАЛЕВІЧ,
навуковы супрацоўнік музея
“Замкавы комплекс “Mir”**

Горад на камянях

І паўстала вежа Камянецкая...

Здавалася б, звычайная гісторыя пра звычайны для нашых продкаў падзеі. Аднак, як аказалася, за ёю стаіць значна больш драматычны асабісты лёс князя Уладзіміра, што нельга асобна не адзначыць, апавядаючы пра ўзвядзенне Камянецкай вежы і самога горада Камянца.

Гэтая гісторыя распачалася за дзесяць гадоў да ўзвядзення вежы, у снежні 1267-га. Бацька князя Уладзіміра, Васілька, прымаў у сваёй сталіцы гасцей — пляменніка Льва Данілавіча Галіцкага і князя-манаха Войшалка, сына Міндоўга. Як вядома, пасля Міндоўгавай смерці Войшалк адмовіўся ад спадчынных правоў на Навагрудак на карысць Шварна Данілавіча, што, відавочна, не спадабалася яго старэйшаму брату, Льву, які сам марыў пра Навагрудак. Каб адпомсціць, Леў забівае Войшалка, ды яшчэ і ў сценах Уладзімірскага мужчынскага манастыра, дзе той мусіў начаваць. Паміраючы, князь-манах паспеў праклясці каварны горад Уладзімір-Валынскі. Даведаўшыся пра тое, Васілька ў роспачы сам пастрывся ў манахі і стаў жыць пустэльнікам у дзікай, зарослай ажынай пячоры.

Князем Валынскім і Берасцейскім стаў адзін сын Васількі — Уладзімір. Летапісец кажа пра яго: “Гэты дабраверны князь Уладзімір ростам быў высокі, плячыма вялікі, тварам прыгожы, валасы меў жоўтыя, кучаравыя, бараду стрыг, рукі меў прыгожыя і ногі. Распавядаў ясна ад кнігі, бо быў філосаф вялікі і лавец хітры, рахманы, ціхмяны, праўдзівы, не хабарнік, не хлуслівы, зладзействы ненавідзеў. Піт-

жамчужным шыцём. Цікава, што вышывала іх сваімі рукамі княгіня Вольга. А князь Уладзімір для ўзвядзенага храма ўласнаручна перапісаў колькі фаліянтаў, сярод якіх былі “Служэбнік святому Георгію” і “Чэціці мінеі” (зборнік жыццёвых святых у 12 тамах: на кожны месяц года — па тэме). Але самым цудоўным падарункам царкве Святога Георгія сталі “званы, дзіўныя слуханнем, такіх жа не бывала ва ўсёй зямлі”.

Адначасова князь займаўся і ўмацаваннем сваіх гарадоў. Старыя крэпасці Уладзіміра-Валынскага і Бярэсця даўно мелі патрэбу ў гэтым, тым больш, што заходні суседзі, мазуры ды палякі, толькі і чакалі магчымасці захапіць іх. Акрамя таго, у 1274 і 1276 гадах у галіцкіх князёў былі з літоўскім князем Тройдзенам узброеныя канфлікты. Па закліку стрыечнага брата Льва Уладзімір удзельнічаў у іх, але без азлобленасці і асаблівага запалу. Значна больш непакою, чым Тройдзень, выклікаў ва Уладзіміра сам Леў. У паходах супраць суседзяў ён выявіў сябе не лепшым чынам: ганяўся за нажывай, маніў паплечнікам, даўшы клятву, не лічыў за правіла трымацца яе, пастаянна інтрыгаваў.

Зрэшты, Уладзімір прымушаў сябе быць да кузена больш памяркоўным. Ён думаў, што яго непрыязнае стаўленне да Льва звязана з забойствам Войшалка. Некаторыя падданыя ўжо шапталіся, што Войшалкаў праклён па-

рам. І толькі горад Кобрын “з людзьмі і данінай” ды сяло Гарадло “з мытам” завяшчаў князь сваёй жонцы, каб не давялося аўдавай Вользе жыць пры Мсціславым двары з літасці. Яго, бадай, апошнія словы, што зафіксаваў летапісец, былі наступныя: “Даю княгіні сваёй і манастыр Апосталы. І сяло даю да Апосталаў. А княгіня мая, калі я памру, калі захоча ў манахіні пайсці, няхай ідзе, калі не захоча — як ёй любба, няхай так і жыве. Мне не ўстаць і не пабачыць, што хто чыніць будзе пасля смерці маёй...”

І здзівіліся, пачуўшы такія словы, тыя, хто не ведаў, як кахае Уладзімір сваю Вольгу, бо ніколі раней не дазвалялася княгіням гэтак свабодна выра-

шаць свой лёс. Аднак Вольга прыняла пострыг яшчэ да пачатку пахавальнай цырымоніі і з’явілася на яе ўжо ў чорным манаскім адзенні.

Многія з тых, хто прыйшоў развітацца са сваім князем, сапраўды верылі, што Уладзімір, зняўшы з горада праклён, прыняў яго на сябе, ад чаго і памёр. Думаючы пра тое ж, гаротная княгіня Вольга ў манастыры стала адмаўляцца прымаць ежу. Уладзімірскі епіскап прыйшоў да яе і доўга дакараў, папракаючы ў прымхлівасці. Ён пераконваў княгіню ў тым, што ейны муж кляпер на Нябёсах, сярод святых і праведнікаў. І княгіня паверыла... А праз некалькі месяцаў, “у сераду перадвелькоднага тыдня”, пераканалася ў гэтым. 6 красавіка 1289 года княгіня з епіскапам адкрыла труну мужа “і бачыла цела яго і белым, і водар ад труны быў падобны да водару шматкаштоўнага”.

**Ірына МАСЛЯНИЦЫНА,
Мікола БАГАДЗЯЖ
На здымках: Камянецкая вежа
сёння; рэканструкцыя колішняга
гарадзішча ў Камянцы.**

Летапіс летапісцаў

**Падсумаваннем зроблена-
га Інстытутам гісторыі На-
цыянальнай акадэміі навук
Беларусі стала кніга “На
шляху станаўлення
беларускай на-
цыі”, што нядаўна
пабачыла свет у
выдавецтве “Бела-
руская навука”.**

нейшыя звесткі і ўяўленні па шматлікіх тэмах. У прыватнасці, больш увагі стала надавацца праблемам гістарыяграфіі і метадыкі даследавання гісторыі нашай зямлі канца XVIII — пачатку XX ст.

Якія ж пытанні з’яўляліся для даследчыкаў XX ст. найбольш актуальнымі? Як бачна з кнігі, у полі зроку гісторыкаў знаходзіліся праблемы аналізу з’яўляючыхся канцэптаў “нацыя” і “нацыянальны суверэнітэт”, вызначэнне ролі канфесійнага фактара, аналіз уяўленняў айчыннай і замежнай гістары-

яграфіі аб праблеме вытокаў беларускай нацыянальнай ідэі...

Варта падкрэсліць, што ў афармленні кнігі выкарыстаны ўнікальныя архіўныя матэрыялы. Дзякуючы ім можна ўбачыць старонкі рэдкіх друкаваных выданняў пачатку XX ст., фотаздымкі дзеячэй беларускага культурнага адраджэння.

К.А.

...Не выпадкова ж напрыканцы 1920-х пачалося рэзкае ўзвышэнне Івана Жалтоўскага на шляху да нефармальнага звання першага архітэктара СССР. Хто яму надаў такі "чын"? Сталін як прыхільнік класічнай архітэктуры і майстра класічных палітычных інтрыг па вяртанні патрэбных яму эмігрантаў ва ўлонне "першай у свеце краіны сацыялізму"? Але, з іншага боку, Барыс Іафан, які вярнуўся ў Савецкі Саюз з той жа Італіі яшчэ ў 1924 г., чамусьці ўжо атрымліваў буйныя заказы і займаў у гэты час больш высокае становішча ў савецкай іерархіі, чым Жалтоўскі. Таксама, як і Аляксей Шчусеў. Ну, з апошнім зразумела: усё ж аўтар Маўзалея...

Іван Жалтоўскі.

ста-такі забылі (такое здаралася), і ён ціхенька перад вайной скончыў Архітэктурны інстытут.

Вось так, на гэтым няпростым сацыяльна-культурным фоне, Іван Жалтоўскі становіцца рэалізатарам сталінскай стылявой рэформы ў архітэктуры "сацыялізму, які перамог", і трыумфатарам у складанай і цяжкай барацьбе з канструктывізмам, функцыяналізмам і рацыяналізмам, сімвалам якіх у Еўропе лічыўся

ўзор антычным і рэнесансным, словам, не ахоплівалі шырыню і глыбіню савецкага гістарычнага часу. Патрабаваліся будовы больш прыгожыя і зручныя — не толькі для жылля і працы, але і для сусветнага іміджа краіны. Вось чаму ўжо ў 1932 г. урадам было прапісана выкарыстоўваць пакуль што ў маскоўскай архітэктуры як новыя, так і найлепшыя класічныя прыёмы архітэктурнай спадчыны. А хто найлепш валодаў гэтай "мовай", акрамя Жалтоўскага? Ніхто! Хіба мог тады меркаваць Іван Уладзіслававіч, што літаральна праз 15 гадоў ён апынецца — няхай і на кароткі тэрмін — у ролі загнаннага звера: "бязроднага касмапаліта" і "буржуазнага ідэаліста"!

Першым творам "сталінскага ампіру" стаў знакаміты жылы дом па маскоўскай вуліцы Махавой, 6, створаны для партыйнай бонзы на месцы разбуранай царквы Святога Георгія. Для дэжору будынка Жалтоўскі якраз выкарыстаў элементы класічнай ордэрнай архітэктуры Андрэа Паладыя. Але та-

даць, што ў той час была прынята іншая сістэма канструкцыі для ўзвядзення будынка. Вялікія шкляныя паверхні і калоны, якія падтрымліваюць сцены дома, робяць яго сучасным... Жалтоўскім скарыстана сучасная, а не архаічная канструкцыя. Гэта — архітэктурная работа, падобная напісанню ў музыцы эцюда на тую або іншую тэму... Жалтоўскі калісьці мне казаў: "Я выступаю з класікай на Махавой, і калі правалюся, то правалю прыныцыпы класікі". Лічу, што нават у Еўропе цяжка знайсці майстра, які так тонка разумеў бы класіку. Яго будаванне ёсць вялікае заваяванне сучаснай архітэктуры..." Дарэчы, пасля вайны ў Ермалаеўскім завулку па асабістым загадзе Сталіна быў узведзены спецыяльна для генералітэту не менш шыкоўны дом пад нумарам 9, з велічэзнымі каменнымі львамі, які выходзіць галоўным фасадом на Патрыяршыя. І цяпер многія думаюць, што гэты цудоўны асабняк быў збудаваны яшчэ задоўга да рэвалюцыі. А між тым, ідэя яго належыла Жалтоўскаму, хаця ўласна праект рэалізавалі другія архітэктары.

Павінен сказаць, што Жалтоўскі быў

татаў "адраджэнца" Андрэа Паладыя пра архітэктуру ў цудоўным перакладзе Жалтоўскага з італьянскай мовы. Але галоўнае, канешне ж, — праектаванне і будаўніцтва, ну, і выкладанне таксама. А яшчэ творца ўзначальвае майстэрню №1 пры Масавеце, якая грунтавала сваю працу "на базе глыбокага вывучэння культурнай спадчыны — найлепшых узораў класічнай архітэктуры, — каб крытычна яе асвоіць і максімальна павысіць агульны культурны ўзровень і ўзровень работ самой майстэрні". У гэтым і была творчая накіраванасць Жалтоўскага і яго школы. Сам ён распрацоўвае праекты Інстытута сусветнай літаратуры ў Маскве, тэатра ў Таганрогу, жылых дамоў на Смаленскай плошчы і на Вялікай Калужскай вуліцы ў сталіцы, якія былі рэалізаваны ў 1949 годзе.

Пасля заканчэння Вялікай Айчыннай вайны была створана спецыяльная архітэктурная майстэрня акадэміка І.У. Жалтоўскага. Менавіта тут распрацаваны праекты горада Сочы, прыбудовы і канферэнц-зала да асабняка

Неарэнесанс, народжаны ў Пінску

Іван Жалтоўскі і ягоная "любоў на ўсё жыццё"

Галоўны корпус Горнага інстытута Акадэміі навук СССР у Маскве.

выдатны архітэктар і дызайнер XX ст. француз Шарль Эдуар Ле Карбюзье: менавіта ў гэты час ён праектаваў у Маскве знакаміты Дом Цэнтрсаюза. Іншымі словамі, Жалтоўскі і Карбюзье былі ў архітэктуры "з'явамі" процілеглымі. Але вось што казаў сам Карбюзье пра свайго апанента: "У Маскве ў мяне ёсць блізкі сябра, калега, на якіх я ўскладаю вялікі надзеі. Ёсць у мяне там і ворагі. Скажу вам яшчэ вось што: у Маскве я заўсёды абараняў спадара Жалтоўскага. Ён — сапраўдны архітэктар, устрымальны, вельмі таленавіты. Гэтая яго нечаканая затрымка на формах архітэктуры, якія адышлі ў гісторыю, выклікала нашы рознагалосці. Аднак я з ім буду размаўляць пра архітэктуру больш ахвотна, чым з большасцю маіх заходніх калегаў, якія называюць сябе сучаснымі архітэктарамі..."

Як бы там ні было, неакласіка як індывідуальны "почырк" Жалтоўскага аказалася запатрабаванай савецкім грамадствам і яго правадырамі, бо так званы сталінскі ампір стаў сугучны новаму часу і наглуха закрываў дарогу канструктывістам — апошнім магіканам новай мадэрнавай архітэктуры. Канструктывізм яўна расчараваў Сталіна, бо абстракцыя і канструкцыя ўжо ніяк не адпавядалі велічы яго "асабістай" эпохі: не былі манументальнымі класічнымі творами на

ды праціўнікі Жалтоўскага сумна іранізавалі: "Ам-пір у час чумы", — маючы на ўвазе тагачаснае жыццё народа, які ўступаў у драматычны перыяд калектывізацыі і голаду. Гэтыя вастрасловы, аналізуючы дом, намякалі на шыкоўную ляпніну на столі, паркет без адзінага сучка, паліраваныя дзверы, спецыяльныя пакоі ("альковы") для... хатніх работніц дома. Словам, гэта быў, як хтосьці па-дысідэнцку напісаў, "высечаны з каменя помнік палітыцы партыі". Думаю, не вельмі справядлівы "прысуд". Бо той дом (усе масквічы яго добра ведаюць), калі адыходзіць ад ідэалогіі, па дакладна прадуманай кампазіцыі і вонкава зграбна прапрацаваных дэталюх цудоўна вылучаецца з ансамбля Манежнай плошчы. Праект паказваў, што традыцыйны Адраджэнні больш сугучны маскоўскай архітэктуры, чым схематызм, уласцівы работам канструктывістаў.

Вось што пісаў Аляксей Шчусеў, выдатны архітэктар, але далёка не аднадумец Жалтоўскага, хутчэй, вечны сапернік: "Дом Жалтоўскага на Махавой называюць "цвік сезона" і параўноўваюць яго прыгажосць з прыгажосцю паўлаўскага грэнадзёра, які ходзіць у кірасе па вуліцах сучаснай Масквы. Дом Жалтоўскага быццам бы з'яўляецца сколам архітэктуры XVI ст., хаця патрэбна б ве-

занадта сумленным мастаком, каб сталіца ў адпаведную позу і пытацца ў заказчыкаў: чаго жадаеце? Ён не быў канфармістам у вядомым сэнсе слова, бо вельмі паважаў сябе як прафесіянала і імкнуўся ўсё рабіць па сваім сэрцы, няхай гэта камусьці і не падабалася альбо ў нечым сам памыляўся. Магчыма, тут праўляліся нейкія шляхецкія бацькоўскія гены, якія цягам усяго жыцця не — ды і даваліся ў знакі, часам — вельмі фактурна. Прыкладу толькі адзін факт. Адночы першы сакратар Маскоўскага гарадскога камітэта партыі А.Шчарбакоў прыйшоў у майстэрню Жалтоўскага, які ў гэты час карпеў над тым, як лепш рэстаўраваць адзін з гістарычных дамоў. Шчарбакоў папрасіў у мастака аловак і без усякага вагання намаляваў калоны на праекце, каб паказаць, што і як трэба дабудаваць. І заадно намякнуў, хто ў горадзе гаспадар. Іван Уладзіслававіч адмовіўся вельмі рэзка: "Я стары чалавек і не хачу, каб на мяне потым тыцкалі пальцам: маўляў, гэта той, хто знявечыў дом маскоўскага генерал-губернатора..."

30-я гады былі вельмі плённыя для Івана Уладзіслававіча. Ён атрымаў званне "Заслужаны дзеяч навукі і мастацтва РСФСР", у выдавецтве Акадэміі архітэктуры выйшлі чатыры тамы трап-

МЗС на Спірыдонаўцы, планіроўка і будова Цэнтральнай плошчы ў Калузе, шэрагу падмаскоўных пасёлкаў, раёна Пярова ў Маскве і г. д. Але напрыканцы 40-х, на фоне жданайскай агульнай атакі на мастацтва, Жалтоўскі і яго школа былі абвінавачаны ў касмапалітызме. Крычалі, што, маўляў, школа Жалтоўскага стаіць на памылковых, няправільных творчых пазіцыях у пытанні засваення нашай архітэктурнай класічнай спадчыны, што "паслядоўнікі Жалтоўскага карыстаюцца псеўданавуковай тэорыяй аб усемагутнасці праславутага залатога сячэння, тэорыяй пра існаванне нейкіх "вечных" канонаў прыгажосці і гармоніі... Гэтым ідэалістычным шалупіннем засмечваюць галовы нашай архітэктурнай моладзі", і гэтак далей.... Са школы былі выключаны найбольш руплівыя і жывыя М.Баршч, Г.Захараў, А.Габрычэўскі. Ужо быў падрыхтаваны загад аб ліквідацыі школы-майстэрні...

Што было б потым з Жалтоўскім і яго вучнямі — невядома, калі б нечакана, у 1950-м, яму не ўручылі... Сталінскую прэмію за праект жылых дамоў на Вялікай Калужскай вуліцы. Такі быў "прыстойны" жэст Сталіна, які, мабыць, усвядоміў, што без класіка Жалтоўскага яму не абысціся. Самымі буйнымі работамі Івана Уладзіслававіча ў 1950-я гады былі праект генеральнага плана і забудовы горада Сочы, праектаванне Маскоўскага іпадрома, буйнапанельных жылых дамоў, школ і кінатэатраў у Маскве, Орску, Харкаве, дома Вышэйшага Савета народнай гаспадаркі на сталічным праспекце Міру, будынка Строганавскага вучылішча на Валакаламскай шашы, санаторыя "Горны" ў Лівядыі (Крым)... І ўсюды ён шукаў новыя формы для выяўлення спрадвечных ідэй вялікіх класічных традыцый.

Адночы ён казаў такую фразу: "Архітэктар да 50 гадоў выбірае прафесію і толькі потым пачынае будаваць". Думаю, да самога Жалтоўскага гэта ніяк не адносіцца, бо ён сваю прафесію абраў яшчэ ў маладосці і тады ж пачаў будаваць прыгажосць на зямлі... Як тут не ўгадаць галоўны дзвіг нашага зямляка: "Архітэктар-горадабудаўнік прызваны ствараць найлепшыя ўмовы для жыцця не толькі сучаснікаў, але і будучых пакаленняў".

Барыс КРЭПАК

МУЗЕЙ *

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. Леніна, 20.
Тэл.: 227 45 62.
Экспазіцыі:

- Мастацтва Беларусі XII — XIX стст.
- Мастацтва Беларусі канца XIX — пач. XXI стст.
- Мастацтва Расіі XVIII — пачатку XX стст.
- Мастацтва краін Усходу XV — XX стст.
- Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.
- Экспазіцыя жывапісу, скульптуры, графікі мастакоў 1940-х — 1980-х гг.
- Выстаўкі:
- Вываўка "Кераміка і фарфор Кітая".
- Вываўка Р.Вашкевіча "Музей".

Філіялы Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь:

МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ, КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА ПЕРШАЙ ПАЛОВЫ XIX ст."

г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а.
Тэл.: 227 87 96.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ "Цярноўнік крэсаў".

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА ў в. Раўбічы

Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі р-н.
Тэл.: 507 44 68.
■ Вываўка "Таямніцы дрэва. Разьба па дрэве, чаканка".

МУЗЕЙ В.К. БЯЛЫНЦКАГА-БІРУЛІ ў г. МАГІЛЁВЕ

г. Магілёў, вул. Ленінская, 37.
Тэл.: (8-0222) 22 48 87.
■ Пастаянная экспазіцыя "Культура 1-й пал. XIX ст.". ■ Вываўка работ навучэнцаў Магілёўскай ДШМ.

МУЗЕЙ *

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 12.
Тэл.: 227 43 22.
Экспазіцыі:

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ВЯЛІКІ ТЭАТР ОПЕРЫ І БАЛЕТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, пл. Парыжскай камуны, 1. Тэл./факс: 334 11 56.
■ 8 — "Спартак" А.Хачатуряна.
■ 9 — "Чароўная музыка" М.Мінкова.
■ 9 — "Яўгеній Анегін" П.Чайкоўскага.

Мастацтва ў гарадской культуры XIX —

пачатку XX стст.". ■ "Старажытная Беларусь". ■ "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы". ■ "З крыніц адвечнай прыгажосці". ■ "Водбліскі ваеннай славы" (еўрапейская зброя і вайсковае абмундзіраванне XIX — 1-й пал. XX стст.).
Вываўкі:
■ Вываўка З.Хамянтоўскай "Паміж кадраў. Фатаграфіі з 1925 — 1945 гг.". Дом-музей І З'езда РСДРП г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а.
Тэл.: 290 68 47.
■ Пастаянная экспазіцыя "Гісторыя І З'езда РСДРП". ■ Вываўка Вікторыі Асанавай і Кацярыны Навіцкай "Падзяка".

Тэл.: 294 91 96.

■ Пастаянная літаратурна-мемарыяльная экспазіцыя "Якуб Колас. Жыццё і творчасць". ■ Вываўка "Такі нечаканы Кавес Зарыш". ■ Тэатралізаваная экскурсія паводле казак Якуба Коласа. ■ Вываўка "За навуку". ■ Вываўка мастацкіх работ **Алеся Квяткоўскага і Вікторыі Ілінскай.**

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ

г. Мінск, вул. Янкі Купалы, 4.
Тэл.: 227 78 66.
■ Пастаянная экспазіцыя "Жыццё і творчасць Янкі Купалы". ■ Цыкл музейна-педагагічных заняткаў з элементамі тэатралізацыі "Дзядька

■ "Спадарожнікі дзяцінства". ■ "Планета творцаў і іх герояў".

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 25а.
Тэл.: 226 03 98.
Экспазіцыі:
■ Пастаянная экспазіцыя. Вываўкі:
■ "Пераможцы". ■ "Вітражы партызанскай мудрасці і кемлівасці". ■ "Абаронцам Айчыны".

ГОМЕЛЬСКІ ПАЛАЦАВА-ПАРКАВЫ АНСАМБЛЬ

г. Гомель, пл. Леніна, 4.

■ Экспазіцыя, прысвечаная дзяржаўнаму дзеячу СССР А.Грамыку. ■ "Чырвоная гасцеўня". ■ "Зала ўрачыстых прыёмаў". ■ Экспазіцыя адкрытага захавання археалагічнай калекцыі музея (цокальны паверх паўднёвай галерэі).

Вежа палаца Румянцавых і Паскевічаў

Экспазіцыя "Уладальнікі Гомельскага маёнтка Румянцавы і Паскевічы".

Вываўкі:
■ Вываўка кнігі "Мастацтва для вечнасці". ■ "Духоўная спадчына Гомельшчыны".

ГОМЕЛЬСКІ АБЛАСНЫ МУЗЕЙ ВАЕННАЙ СЛАВЫ

г. Гомель, вул. Пушкіна, 5.
Тэл.: (8-0232) 77 60 60.

■ Пастаянная ваенна-гістарычная экспазіцыя. ■ Пастаянная выстаўка тэхнікі на адкрытай пляцоўцы. ■ На тэрыторыі музея працуе пневматычны цір. ■ "Музей крміналістыкі". Вываўка зала:
■ Падрыхтоўка новай выстаўкі.

ГАЛЕРЭІ *

ПАЛАЦ МАСТАЦТВА

г. Мінск, вул. Казлова, 3.
Тэл./факс.: 290 60 10.
■ Вываўка "Мядовы Спас".

МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ "УНІВЕРСІТЭТ КУЛЬТУРЫ"

г. Мінск, Кастрычніцкая плошча, 1 (Палац Рэспублікі).
Тэл.: 227 26 12.
■ Вываўка керамікі "Кола агню".

КАРШІННАЯ ГАЛЕРЭЯ Г.ВАШЧАНКІ

г. Гомель, вул. Карповіча, 4, пр. Леніна, 43.
Тэл.: (8-0232) 77 75 20.
Экспазіцыя:
■ "Гаўрыла Харытонавіч Вашчанка". ■ Вываўка-продаж твораў выяўленчага мастацтва, сувеніраў і тавараў для мастакоў. Вываўкі:
■ Вываўка творчага аб'яднання "Артэль". ■ Персанальная выстаўка жывапісу Андрэя Крылова.

НАГАДВАЕМ! ПРАЦЯГВАЕЦЦА ПАДПІСКА НА ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА" НА ЛІСТАПАД І СНЕЖАНЬ 2011 ГОДА!

Падпісныя індэксы:
індывідуальная падпіска — 63875,
ведамасная падпіска — 638752.

Паспяшайцеся на пошту!

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР"

г.п. Мір, Карэліцкі р-н, Гродзенская вобл.
Тэл.: (8-01596) 2 30 35.

■ Пастаянная экспазіцыя. У паўночна-ўсходняй вежы:
■ "Лятаючыя кветкі". ■ "Даспехі часоў Паўночнай вайны". ■ Фотавываўка Сяргея Плыткевіча.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯКУБА КОЛАСА

г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5.

Янка, добры дзень!" для дзяцей малодшага школьнага ўзросту і сямейнага наведвальніка. ■ Інтэрактыўная гульня "У пошуках Папараць-кветкі" для ўсіх катэгорыяў наведвальнікаў.

ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАЙ ЛІТАРАТУРЫ

г. Мінск, вул. М.Багдановіча, 15.
Тэл.: 334 56 21.
Вываўкі:
■ "Свет шчодры. Свет мяне паўторыць..." (да 80-годдзя з дня нараджэння У.Караткевіча). ■ "Васіль Быкаў. Шлях, вызначаны лёсам".

Тэл.: (8-0232) 74 19 11. Цэнтральная частка палаца.

Вываўкі:
■ "Белфіла-2011" Да 09.10.2011.
■ Вываўка Вольгі Аляксандравай. ■ "Галерэя герояў вызваленчага руху Венесуэлы". ■ "Імператарскі Паўлаўск — палац і парк". ■ "Святыя заступнікі славянскіх земляў". ■ "Культавыя прадметы" ("Дамавая царква", паўночны рызаліт палаца). ■ "Загадкавыя фантазіі мора" (грот палаца).

Паўночнае крыло палаца
Вываўкі:
■ Пакой крывых люстэраў. ■ "Свет звяроў Гомельшчыны". ■ Куток жывых экзатычных рэптылій.

Зімовы сад
Свет субтрапічных раслін і жывёл.
Працуюць рэстаўрацыйныя майстэрні і аддзел па турызме (вул. Кірава, 8).

Гомельскі парк
Прыватная калекцыя галубоў "Сімвал міру і любові".

ТЭАТРЫ *

- 11 — "Трубадур" Дж.Вердзі.
  - 12 — "Сільфіда" Х.Левенсольда.
  - 13 — "Мадам Батэрфляй" Дж.Пучыні.
  - 14 — "Рамэа і Джульета" С.Пракоф'ева.
  - 15 — "Князь Ігар" А.Барадзіна.
- ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ "РЭСПУБЛІКАНСКІ ТЭАТР БЕЛАРУСКАЙ ДРАМАТУРГІІ"**

- г. Мінск, вул. Крапоткіна, 44. Тэл./факс: 334 60 08.
- 8 — "Неба ў дыянтах" А.Чэхава.
- 9 — "Адамавы жарты" Ф.Аляхновіча і Л.Родзевіча.
- 11 — "Сёстры Псіхеі" С.Кавалёва.
- 12 — "Палёты з анёлам" З.Сагалава.
- 13 — "Чайка" А.Чэхава.
- 14 — "Жанчыны Бергмана" М.Рудкоўскага.
- 15 — "Воўк-мараплавец" С.Казлова.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ АКАДЭМІЧНЫ МУЗЫЧНЫ ТЭАТР

г. Мінск, вул. Мяснікова, 44.
Тэл.: 200 81 26.
■ 8 — "Бураціна.by" А.Рыбнікава.
■ 8 — "Блакiтная камяя" К.Брэйтбурга.
■ 11 — "Гамлет" У.Шэкспіра.
■ 12 — "Дафніс і Хлоя" Лонга.
■ 15 — "Кіллбет" У.Шэкспіра.

БЕЛАРУСКІ ТЭАТР "ЛЯЛЬКА"

г. Віцебск, вул. Пушкіна, 2.
Тэл.: (8-0212) 36 32 50.
■ 8 — "Церам-церамак" С.Маршак.
■ 9 — "Бука" М.Супоніна.
■ 11 — "Чорная курыца, або Падземныя жыхары" А.Пагарэльскага.
■ 13 — "Сонейка і снежныя чалавечкі" А.Весялова.
■ 14, 15 — "Сунічкі для Вяліканачкі" М.Шувалава.

ШТОТЫДНЁВАЯ ГРАМАДСКА — АСВЕТНІЦКАЯ ГАЗЕТА
Выдаецца з кастрычніка 1991 года
Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь
Рэгістрацыйнае пасведчанне № 637, выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь
Галоўны рэдактар — Людміла Аляксееўна КРУШЫНСКАЯ
Рэдакцыйная калегія: Лілія АНАНІЧ, Уладзімір АРЛОЎ, Міхаіл БАРАЗНА, Уладзімір ГІЛЕП, Ірына ДРЫГА, Аляксей ДУДАРАЎ, Кацярына ДУЛАВА, Валянцін ЕЛІЗАР'ЕЎ, Міхаіл КАЗІНЕЦ, Віктар КУРАШ, Барыс СВЯТЛОЎ, Святлана СУХАВЕЙ, Міхаіл ФІНБЕРГ, Леанід ШЧАМЯЛЁЎ, Уладзімір ШЧАСНЫ.

Рэдакцыя: Сяргей ТРАФІЛАЎ (намеснік галоўнага рэдактара), Пётр ОВАД (адказны сакратар).
Рэдактары аддзелаў: Канстанцін АНТАНОВІЧ, Надзея БУНЦЭВІЧ, Таццяна КОМАНОВА, Барыс КРЭПАК, Настасся ПАНКРАТАВА, Яўген РАГІН, Ілля СВІРЫН, Антон СІДАРЭНКА.

Спецкарэспандэнты: Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ, Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ.
Загадчык аддзела фоталіюстрацый — Юрый ІВАНОЎ
Карэктар — Інга ЗЕЛЬГІС
Мастацкі рэдактар — Наталля ОВАД
Адрас рэдакцыі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77.
Пакоі 16-28, 94-98, чацвёрты паверх.
Тэлефоны: (017) 290-22-50 (прыёмная) (017) 286-07-97, (017) 334-57-23
Тэлефон/факс: (017) 334-57-35
Рэкламны аддзел: тэл. (017) 334-57-41
www.kimpress.by
E-MAIL: kultura@tut.by

Выдавец — Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова "Культура і мастацтва"
Ліцэнзія на выдавецкую дзейнасць ЛВ №02330/0003879 ад 17 красавіка 2009 г.
220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77.
Тэл. (017) 290-22-50.
Бухгалтэрыя: тэл. (017) 334-57-35
Аўтарскія рукапісы не рэцэнзуюцца і не вяртаюцца.
Аўтары допісаў у рэдакцыю паведамляюць сваё прозвішча, поўнае імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, дату выданы, кім выдадзены пашпарт, асабісты нумар), асноўнае месца работы, зваротны адрас.
Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі.
Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў.
*Матэрыял на правах рэкламы.

© "Культура", 2011.
Індэксы 63875, 638752
Наклад 8194
Падпісана ў свет 7.10.2011 у 16.30
Замова 4788
РУП "Выдавецтва "Беларускі Дом друку".
ЛП № 02330/0494179 ад 03.04.2009.
пр. Незалежнасці, 79, 220013, Мінск.

